

Secretele succesului în examene

Horațiu Sasu

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

PRIMUL CAPITOL: INVITAȚIE LA SUCCES

1.1. Nu e dreptate la examene? Sau nu ştii să vinzi ceea ce ai?
1.2. Cui îi foloseşte acest curs?
1.3. Principii necunoscute (încă), dar nu rețete universal valabile
1.4. De acum succesul depinde de cât de mult ți-l doreşti

CAPITOLUL AL II-LEA: ÎN GENERAL DESPRE EXAMENE

2.1. O diferență pe care tu nu o vei face
2.2. Etapele examenului – cine crede că le sare se încurcă singur
2.3. Ce înțelegem prin "sesiune de examene"?
2.4. Principiul de fier ca să nu îți distrugi munca
2.5. Principiul general valabil despre începutul bine făcut
2.6. Cum te influențează în examen părerea ta despre profesorul examinator
2.7. Profesorului cântă-i pe limba lui
2.8. Ce faci când profesorul are "complexe de inferioritate"?
2.9. Originalitatea – armă cu două tăişuri la examene

CAPITOLUL AL III-LEA: PREGĂTIREA PENTRU EXAMEN

3.1. Când începem?
3.1.1. Pregătirea intelectuală
3.1.2. Drumul larg către victorie trece prin mintea ta
3.1.3. Adună-ți sursele din timp!
3.1.4. Un alt fel de pregătire: pregătirea "după bilete". Pro şi contra

3.2. Să pregătim terenul pentru următoarea notă bună
3.2.1. Cum îți pregăteşti aşa dormi
3.2.2. Pasul corect (şi ignorat) spre nota maximă
3.2.3. Acum pregăteşte-te pentru nota maximă
3.2.4. A fi normal e contraproductiv

3.3. Ce motiv are profesorul ca să "ardă" la examene?
3.4. Spre sfârşit creştem sau micşorăm numărul de ore de pregătire?
3.5. Cu o seară înainte de orice examen...
3.6. Excitante sau calmante înainte de examen?
3.7. Anticiparea sfârşitului examenului - folositoare sau dăunătoare?
3.7.1. Povară sau săgeată spre succes – tu alegi
3.7.2. Anticipare şi participare

CAPITOLUL AL IV-LEA: Ce ai aflat despre examinator?

4.1. Dacă profesorul vrea cornuri, nu-i da cozonac
4.2. Informarea prealabilă nu se opreşte aici
4.3. Cum să îl cunoşti mai bine pe profesor

– Horațiu Sasu –

PRIMUL CAPITOL

INVITAŢIE LA SUCCES

1.1. Nu e dreptate la examene? Sau nu ştii să vinzi ceea ce ai?

Zi banală de examene. Rumoare, voci, priviri rătăcite... Uneori întrebări răzleţe fără răspuns: "Dacă mă pică, ce mă fac?". Explozii de bucurie pentru un noroc "neaşteptat"... Apoi acelaşi profesor, "inexplicabil", devine brusc mult mai sever în notare...

Pentru cine a asistat vreodată la desfăşurarea unui examen scris sau oral, dar nu ca protagonist, ci în calitate de simplu spectator, observând ce se întâmplă înainte de examen, în timpul desfăşurării lui şi mai ales la ieşirea din examen, concluzia nu poate fi decât una singură: ne aflăm încă în plină epocă "romantică" de abordare a examenelor. Tinerii nu ştiu în general cum "să-şi vândă marfa", deşi mulţi ştiu să înveţe. Cunoştinţe au, dar modul de a le prezenta e defectuos. Şi obţin calificative sub nivelul real al cunoştinţelor. Apar întrebări şi deseori derută, pentru că răspunsurile nu sunt la îndemâna oricui.

Ai văzut oameni mai slab pregătiţi decât alţii pentru examen. Dar tocmai ei ieşeau cu rezultate uluitoare! Ai văzut colegi care ratau examenul, deşi erau bine pregătiţi.

> Înainte de a ajunge la concluzia că nu e dreptate în lumea asta, întreabă-te dacă nu îţi scapă ceva.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Oare chiar nu te-ai gândit că există elevi şi studenți care se folosesc în examen de tactici ascunse majorității?

Nu încurajez "specula intelectuală", cum numea un profesor universitar tendința de a urmări rezultate bune cu orice preț. Dar nu putem să nu facem o remarcă: ***cel care va fi capabil să se descurce, chiar cu cunoştințe mai puține, la un examen, va fi capabil să se descurce şi în viață.*** A şti să îți ascunzi punctele slabe e o artă. A face pe cineva să creadă că punctele tale slabe sunt de fapt punctele tale forte e deja prea mult pentru unii. Dar e atât de simplu! Învață să îți vinzi marfa - şi viața îți va aduce fericire şi belşug.

> **Dacă ai un Mercedes şi nu ştii să îl vinzi vei obţine ceva peste preţul pentru fiare vechi.**
>
> **Şi asta pentru că Mercedes e o marcă cunoscută. Dacă ar face cineva abstracţie de marca deja cunoscută şi nu ştii să vinzi, repet, vei obţine preţul de fier vechi.**
>
> **Dar tu eşti adesea necunoscut(ă) profesorului. Ce preţ vei obţine pe răspunsul tău?**

Vei descoperi multe lucruri noi, nebănuite de tine. Dar s-ar putea să îți vină să crezi că o dată citită şi înțeleasă această carte vei şti să te descurci în orice situație. **Mai răsfoieşte-o din când în când ca să-ţi împrospătezi cunoştinţele**. Vei descoperi alte şi alte aspecte pe care nu le-ai înțeles complet sau pe care înainte le vedeai în altă lumină.

– Horaţiu Sasu –

Pentru a putea cuprinde şi aplica sugestiile din această carte s-ar putea să ai nevoie de mai multe încercări. La capătul acestora vei reuşi cu siguranţă să-ţi domini emoţiile, să ai încredere în viitorul tău, vei şti ce te aşteaptă şi astfel viitorul va fi mult mai luminos.

1.2. Cui îi foloseşte acest curs?

Simplu: tuturor celor care au de susţinut un examen sau un concurs. Examen de capacitate sau de bacalaureat. Concurs de admitere în şcoală profesională, facultate, studii aprofundate. Şi chiar dacă ne-am opri aici ar fi destui interesaţi. Însă viaţa îi obligă pe mulţi să caute mereu alt loc de muncă, alte posibilităţi de câştig. Iar sursele de câştig se deschid de cele mai multe ori doar dacă promovezi un examen sau un concurs. Mai mult, o dată ce te-ai "antrenat" la examene şi concursuri câştigate cu brio, vei şti cum să te prezinţi şi în faţa unui intervievator de la o multinaţională.

E greu? Nu spune nimeni că e uşor.

Cei care au reuşit spun că merită.

Fiindcă partea bună e că totdeauna trebuie să existe un învingător, un preferat.

Mi-ar place să fii tu acela.

Vrei să ştii exact ce să faci la orice examen, oricât de greu ar fi?

Vrei să obţii întotdeauna rezultatele pe care ţi le doreşti?

Vrei să ştii cum să reuşeşti acolo unde cei mai mulţi au dat greş?

Vrei să ştii de ce au dat greş?

Sunt convins.

De aceea vom folosi multe lucruri de folos pentru tine.

În primul rând vom folosi date din experiența ta. E mult mai valoroasă decât crezi! Vom folosi şi concluzii din experiența altora, ca să nu mai ai necazurile lor.

În al doilea rând îți voi dezvălui concluziile verificate în cele 10 promoții pe care le-am îndrumat spre succes – indiferent că au fost contabili, directori de vânzări sau cursanți veniți din şomaj.

Vei afla ceea ce profesorii ştiu, dar nu ți-au spus.

1.3. Principii necunoscute (încă), dar nu rețete universal valabile

E important totuşi să reții ceva:

În mod evident, un examen nu seamănă cu altul. De aceea am mai repetat la examenul scris câteva principii deja enunțate pentru examenul oral, adaptându-le.

Alteori ți se pare că la admitere sau la alt examen ți s-ar potrivi ceva ce am spus la un alt capitol. Foloseşte orice îți dai seama că te ajută.

De aceea în anumite locuri voi detalia eu, iar în altele te voi lăsa singur să adaptezi principiile de la un examen la altul.

Aceasta deoarece în principal e nevoie să te "antrenezi" pentru a te prezenta din ce în ce mai bine de la examen la examen, iar în acest

antrenament este util să îți aduni, pentru fiecare examen, propriile strategii, selectând ce se potriveşte din acest curs.

Dar aceasta numai tu o poţi face, mereu mai bine de la examen la examen.

În al doilea rând, un examen oral poate avea caracteristici din cel scris (spre exemplu alcătuirea unei sinteze) sau examenul scris poate împrumuta multe elemente din cel oral (bunăoară când profesorul se uită pe lucrarea ta şi poți "citi" părerea lui despre modul cum ai tratat subiectul).

Vei vedea că ÎN PRINCIPIU cele ce am spus la examenul oral se potrivesc cel mai frecvent acestui examen. Cele ce am spus despre examenul scris sunt caracteristici fundamentale ale acestuia – DAR NU EXCLUSIVE. Ba poate că la examenul oral din liceu trebuie să fii pregătit ca la scris, "să îți dai drumul" mult mai repede, fără prea multă pregătire, şi atunci la oral aplici, prin forța împrejurărilor, mai multe din ceea ce ai citit la scris decât din ceea ce ai citit despre examenul oral.

De aceea trebuie să te pregăteşti ca să ştii maximul de tehnici de prezentare în examen şi atunci trebuie să adaptezi toate tehnicile care s-ar potrivit la un moment dat. E motivul pentru

care te sfătuiesc **să citeşti acest curs de la cap la coadă**, măcar înainte de 2-3 examene.

Vei vedea cât de multe soluții vei găsi!

Iar experiența ta se va îmbunătăți, prin recitire tu găsind mereu şi mereu alte explicații despre ce ai făcut bine sau rău şi unde au greşit sau au făcut bine colegii tăi sau prietenii tăi.

1.4. De acum succesul depinde de cât de mult ţi-l doreşti

Asta pentru că eu am făcut tot ce am putut pentru succesul tău.
De ce spun asta?
Pentru cinci motive:

1. Ți-am spus tot ce ai nevoie pentru succesul tău. Sunt lucruri probate în liceu şi în facultate, unde se fac cam aceleaşi greşeli. Sunt lucruri verificate acolo unde am predat şi pe care nu ai de unde să le cunoşti.

2. Voi face trimiteri de la un capitol la altul din prezentul curs pentru succesul tău, ca să le combini eficient. Sunt convins că vei găsi şi alte conexiuni, **soluţii adaptate situaţiilor reale**, îți vei clădi temeinic succesul gândind şi nu aplicând rețete standard, care de altfel sunt posibile doar până al un punct. După aceea intervine gândirea ta, adaptată prin experiență la fiecare situație din examen.

3. În altă ordine de idei, vom putea îmbina noul cu ceea ce ai citit în "Secretele învățării corecte si rapide" (ghidul gratuit) şi cu ceea ce mai ştii din "**Arta de a învăța**". Tot pentru succesul tău voi reproduce şi voi face

trimitere la pasaje de interes, care "se leagă" de cele ce vom discuta. Unele pasaje vor fi reproduse, la altele fac trimitere sau fac un rezumat.

4. Pentru cei care vor soluții mai profunde, mai apropiate de sufletul de tânăr, voi face trimiteri la o carte care îți arată exact ce să faci atunci când nu mai ştii încotro să o apuci: "**Lumina minţii prin credinţă – tinerii în faţa examenelor",** oferită de diverse librării (vezi prezentarea de pe site - http://www.succes-examene.asconet.ro/lumina.html). În această carte, în 170 de pagini A5 găseşti răspunsurile de dincolo de noi, structurate pe exemple simple, la îndemână, care te duc la o singură concluzie: ***atunci când eşti pe culmile disperării, miracolele sunt la îndemâna ta.***

5. Îți voi pune întrebări la care vom găsi răspuns mai târziu – şi te vei bucura văzând că nu e atât de greu. În acest sens capitolul cu cazuri reale din viață te va îndruma spre găsirea de soluții ***prin combinarea a tot ceea ce ai citit***, soluții care îți vor aduce succesul la examene.

Aşa fiind,

prin ceea ce vei învăța, prin ceea ce vei acumula, prin ceea ce vei afla sau deja ştii, vei găsi instantaneu răspunsul ori de câte ori vei avea obstacole de trecut.

Să facem împreună încă un pas spre succes. Şi apoi altul şi altul. Nu te gândi că e prea greu, ci adu-ți aminte de proverbul chinezesc care spune că drumul de o mie de li începe cu primul pas.

Pas cu pas, te va uimi cât de mult bine ți se va întâmpla.

Aşadar începem.

– Horaţiu Sasu –

CAPITOLUL AL II-LEA

ÎN GENERAL DESPRE EXAMENE

2.1. O diferenţă pe care tu nu o vei face

Se vorbeşte uneori despre "examen de admitere", iar alteori despre "concurs de admitere". Vom lămuri problema. Dar - vei vedea - pentru tine s-ar putea să prezinte doar un interes teoretic.

Concursul presupune existenţa unui număr de candidaţi mai mare decât numărul de locuri existente. Vom vorbi deci despre **concurs** de admitere sau despre **concurs** de ocupare a unui post.

Dimpotrivă, în cazul examenului, lipseşte elementul concurenţă. Vorbim despre **examene** de bacalaureat, **examene** în cadrul sesiunilor studenţeşti sau **examene** de licenţă sau **examene** pentru susţinerea doctoratului.

În timp ce examenul îţi cere să confirmi un anumit nivel de pregătire, concursul îţi cere mult mai mult: să demonstrezi că meriţi un loc înaintea altora, fiindcă te-ai pregătit mai bine decât alţii. Decât mulţi alţii.

Dar de ce am spus că distincţia prezintă pentru tine doar un interes teoretic?

Deoarece stă în puterea ta de a ocupa oricând un loc care de drept ţi se cuvine. Deoarece aici găseşti ceea ce trebuie să ştii pentru a trece cu succes orice probă de concurs, chiar şi pe cea mai dificilă. Şi pentru că,

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Ştiind şi aplicând perseverent ceea ce vei citi, orice concurs nu va fi altceva pentru tine decât un simplu examen. Care să confirme ceea ce tu ştii: că există un loc al tău – ACELA PE CARE ÎL DOREŞTI, un loc pentru care nu concurezi cu nimeni. Există un rezultat pe care ţi-l doreşti şi pe care poţi să îl obţii.

Îţi este pur şi simplu rezervat.

Un loc sau un rezultat pentru care trebuie să îndeplineşti – corect, aşa cum te voi îndruma - o formalitate (nu foarte uşoară, e drept): trebuie să susții câteva probe care să te confirme oficial ca ocupant de drept al acelui loc.

Aceasta în timp ce alții se bat cu încrâncenare pe restul de locuri rămase.

Lasă-i s-o facă.

E cât se poate de clar: tu poți avea cele mai bune rezultate. Important e să vrei, să te întrebi dacă într-adevăr îți foloseşte să lupți (şi dacă nu ştii exact răspunsul... mai caută), să crezi în ceea ce e bine să ți se întâmple... şi restul vine de la sine.

Voi folosi doar accidental pe parcursul cărții cuvântul "concurs", preferându-l pe cel de "examen". De acum ştii de ce: depinde doar de tine ca orice concurs, greu pentru alții, să fie pentru tine doar un examen!

– Horaţiu Sasu –

2.2. Etapele examenului – cine crede că le sare se încurcă singur

Ca orice pe lumea aceasta, examenul are un început (pregătirea), conținutul propriu-zis (susținerea probelor) şi un sfârşit, care mulți îl ignoră, în defavoarea lor: desprinderea unor concluzii şi modelarea unei atitudini viitoare față de examene, astfel încât în fața aceloraşi probleme să nu mai săvârşeşti aceleaşi greşeli.

Poate e totuşi impropriu să considerăm delimitarea acestor etape ca fiind atât de strictă precum ar rezulta din prezentarea de mai sus. De multe ori sfârşitul unui examen coincide cu demararea pregătirii pentru un altul. Alteori (e cazul examenelor date "la foc automat" – capacitate, bacalaureat, admitere, sesiune studențească, licență etc.) pregătirea unor elemente este comună (alcătuirea unui program general, informarea în legătură cu caracteristicile examenului şi examinatorilor, pregătirea psihologică etc.), astfel încât s-ar părea că despre o delimitare strictă a unor etape nu se poate vorbi. Ceea ce nu înseamnă că astfel de etape nu există. Ba din contră, au caracteristici ce se regăsesc la majoritatea examenelor.

2.3. Ce înțelegem prin "sesiune de examene"?

Dicționarul explicativ al limbii române defineşte noțiunea astfel: "perioadă de timp în cursul căreia se țin examenele". Deci termenul de "sesiune" cuprinde nu numai binecunoscutele sesiuni de examene studențeşti, ci şi sesiunile de examene de admitere în liceu sau în învățământul superior, şi sesiunile de examene de bacalaureat, de licență, de doctorat şi aşa mai departe. De asemenea, perioada tezelor este o sesiune de examene, ca să nu mai vorbim de perioada în care se susțin aşa-numitele "restanțe" studențeşti (acolo unde mai există).

Prin urmare, atunci când vom discuta despre "sesiune" ne vom referi la o perioadă de timp în care au loc examenele, ca şi la însuşi grupul de examene

care se susțin în această perioadă. Dar să nu ne afundăm în precizări teoretice, căci am promis solemn să nu o facem.

Să începem să rezolvăm problemele tale.

2.4. Principiul de fier ca să nu îţi distrugi munca

În urmă cu mai mulți ani un student eminent urma să susțină un examen destul de greu la Chimie. Fiind foarte bine pregătit, eroul nostru ajunge, cu câteva zile înainte de examen la o concluzie: "Nu există întrebare la care să nu ştiu să răspund!". Aşa stând lucrurile, în ziua examenului îşi face o socoteală rapidă, având în vedere că examenul era oral şi aproximând ritmul de examinare al profesorului: urma să intre în examen în jurul orei 18. Drept pentru care merge liniştit la cantina studențească, iar apoi se îndreaptă agale spre facultate. Parcă era în vacanță, nu în sesiune! Numai că viața e parşivă: aproape de facultate un coleg vine într-un suflet să-l anunțe că... e aşteptat să intre în examen. Culmea - de însuşi decanul facultății! Studentul e deja într-o stare de agitație crescută. Şi de nesiguranță! Intrase deja în criză de timp! Devine tot mai nesigur, intrat în examen în trombă începe să se bâlbâie, răspunde incoerent... El, studentul eminent şi sigur pe el! Atitudine căreia decanul îi replică totuşi, printr-o favoare: ”Tinere, voi considera că ai mai întârziat cinci minute şi că nu m-ai mai găsit la examen”. ”Domnule Decan, vin cu grupa de mâine, dacă îmi permiteți...”, încearcă timid studentul. ,,Nu, dumneata o să vii când te chem eu”, punctează profesorul.

Şi iată cum o sesiune care se anunța strălucită devine amenințătoare pentru studentul care urmăreşte cum este examinată în fiecare zi grupă după grupă, fără a fi chemat de profesor. Examenele următoare le ia cu bine şi cu foarte bine, dar tăişul unei sancțiuni destul de severe îi întinde (nemeritat?) nervii într-una din cele mai grele sesiuni studențeşti. Văzând că nu este chemat să răspundă, studentul îşi ia inima în dinți şi se prezintă cu ultima grupă care trebuia examinată. Asistă în sală la examenul unei întregi grupe (cine nu ştie ce înseamnă să trăieşti emoțiile **fiecărui** coleg care răspunde

poate afla că uneori e infernal) şi, rămânând ultimul se prezintă la răspuns..."Cu dumneata ce este?" întreabă glacial profesorul. "Ştiţi, eu sunt studentul de la grupa cutare căruia nu i-aţi trecut nota... ". "Da? Bine. Să auzim răspunsul".

Răspuns foarte bun, dar... notat de profesor doar cu "bine" (pe atunci se acordau calificative). De ce oare?

Destule concluzii sunt valabile în urma exemplului de mai sus. Mai ales aceea că poate un student mai puţin pregătit a obţinut acelaşi calificativ în condiţii mult mai uşoare, pentru simplul fapt că nu a tratat examenul cu indiferenţă.

Deseori, atunci când ne preocupă mult o probă (fie ea şi uşoară) o promovăm mult mai bine decât cel care vine mult prea relaxat la examen

Astfel se întâmplă la examenele complexe (care cuprind atât probe scrise, cât şi orale). Surprizele se ţin lanţ: cei mult prea siguri pe ei ratează examenul, în timp ce alţii, care au tratat totul cu seriozitate, obţin adesea rezultatele pe care le doresc. Cei prea siguri pe ei au mari şanse să nu treacă de prima probă, însă alţii se trezesc uluiţi că... au trecut.

Să fiu bine înţeles: nici extrema cealaltă (tremuratul gen Parkinson) nu e o soluţie indicată[1].

---

[1] Unii tremură pentru că miza examenului îi depăşeşte. Şi aceasta se întâmplă mai ales când nu ştiu să îşi pregătească terenul, împărţind scopul care îi înfricoşează în mai multe scopuri mai mici, atunci când învaţă. Adu-ţi aminte de ce spuneam în "**Arta de a învăţa**" în a doua parte **("Cheile învăţării eficiente sau Combustibilii turbo-învăţării")** şi reciteşte ce te-am sfătuit să faci în BONUS-ul despre programul de pregătire: "*Păstrează-ţi toate visele adolescenţei şi ale tinereţii şi luptă pentru ele, pentru că în general* ***tu poţi fi tot ceea ce vrei cu adevărat să fii.*** *Te îndemn nu să încerci să discerni posibilul de imposibil (graniţa dintre noţiuni e*

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Aşa după cum în sport cel mai greu meci este următorul, chiar dacă adversarul este mai modest, şi în cazul examenelor cel mai greu este cel care urmează. Sau, dacă doreşti, cel care trebuie tratat cu atenția cea mai mare. O dată trecut cu bine, obiectivul se schimbă, ce-a fost devine în câteva clipe istorie, şi aşa mai departe, din aproape în aproape, până când sesiunea ia sfârşit.

Îmi amintesc de un prieten care avea de susținut un examen foarte uşor. Considerându-l dinainte ca pe un examen luat cu nota 10 (după spusele lui, "toți proştii au luat 10") şi nepregătindu-se aproape deloc, a avut surpriza să iasă din examen cu nota...8 (una din puținele note de 8 date la acel examen). Adio bursă!

Chiar dacă nu vrei să acorzi prea mare importanță examenului, nu-l neglija chiar de tot. Poți să îl abordezi mai superficial, dar e totuşi un examen care trebuie pregătit. Altfel s-ar putea să fie destul de dureroasă căderea de la ceea ce ai crezut că obții în urma susținerii lui la ceea ce ai obținut de fapt.

Variante de neglijență se întâlnesc la orice pas. E cazul elevilor şi studenților care, obținând la începutul trimestrului sau sesiunii note mult mai bune decât sperau, neglijează ultima parte a examenelor, deoarece "şi-au asigurat media". E cazul celor ce se relaxează prematur după prima probă de admitere, după prima notă în catalog, după prima probă de bac, capacitate sau licență. Atitudine puerilă, care totdeauna te va împiedica să ştii cu adevărat care îți sunt puterile. Efortul în salturi generează lacune în

---

atât de subțire şi de elastică, încât uneori este pur convențională), ci să te gândeşti realist la forțele tale ***de acum*** *şi la modul în care le poți spori pentru a-ți îndeplini un vis, oricât de îndepărtat şi de greu de realizat li s-ar părea celorlalți.*

Împarte scopul într-o serie de scopuri mai mici necesare pentru atingerea scopului final. *Întotdeauna este mai eficientă motivația prezentată într-un număr de "mici contribuții" decât cea concentrată direct pe scopul final. Nu poți deveni, oricât ți-ai dori, un bun economist, istoric, inginer, ziarist, jurist, filolog, dacă nu vei urca treaptă cu treaptă (sau şi câte două trepte deodată, dacă îți stă în putere, dar să fie trepte solide)".* Reciteşte şi **"Unda verde spre succes",** tot din **"Arta de a învăţa"** şi vei vedea că poți reuşi la examenele care te înspăimântă, mergând din treaptă în treaptă.

– Horațiu Sasu –

cunoştinţe, iar ţesătura şanselor tale în carieră, în loc să fie solidă, e subţiată şi ameninţată cu destrămarea.

În cazul studenţilor o asemenea atitudine îi privează, aşa cum vom arăta la timpul potrivit, de un oarecare confort psihic pentru următoarea sesiune de examen, în special dacă atitudinea de neglijare a examenelor apare în sesiunea din iarnă.

Nu te mulţumi cu strictul necesar, căci nu se ştie ce surprize îţi rezervă următoarele examene!

Şi mai ales nu renunţa la luptă dacă, în urma unor rezultate mai slabe, nu mai ai şanse să atingi media dorită! Dimpotrivă, încearcă să obţii cele mai bune rezultate posibil.

Prin clasa a VI-a sau a VII-a am făcut aşa o prostie: luasem un "8" la fizică şi, cum pe atunci se dădeau două note şi se încheia media, m-am mulţumit cu următorul 10 şi m-am resemnat că voi avea media 9. Pe la mijlocul trimestrului (cum se împărţea pe atunci anul şcolar) am luat încă un 10 neaşteptat. Dar, normal, tot "9" îmi ieşea media. Aşa gândeam eu, fără să îmi dau seama că mai era jumătate de trimestru în care mai puteam răspunde şi mai puteam lua un "10", media putând fi 9,50, adică 10. Am stăruit în încăpăţânarea mea prostească, deşi profesoara ne-a prevenit cu vreo două săptămâni înainte de încheierea mediilor, că e dispusă ca în următoarele săptămâni să îi examineze printr-o lucrare-fulger pe toţi cei care vroiau să îşi crească media. Profesoara a avut bunăvoinţă, eu nu şi nu. Şi când am văzut ce subiecte uşoare a dat!

Uite-aşa treci pe lângă şansă. Dacă alţii vor să te ajute şi tu nu vrei, dacă nu te lupţi până la ultima speranţă, cine e de vină?

Deci nu renunţa la luptă! Chiar dacă la primele examene din prima sesiune ai rezultate mai slabe, luptă cât poţi, ca să nu porneşti cu un handicap prea mare în a doua sesiune. Chiar dacă la prima probă de

admitere, de capacitate, de licență etc. nu ai strălucit, fă tot ce se poate la a doua!

Ai o carte – joac-o dacă nu vrei să îți pară rău.

Cea mai costisitoare greşeală de acest gen apare la **examenul de capacitate, de bacalaureat sau de admitere în facultate**, când, după o probă trecută cu bine, unii se relaxează prematur şi "uită" că examenele încă nu s-au terminat. E o reacție inconştientă şi cu atât mai periculoasă, cu atât mai mult cu cât este mai uşor examenul următor celui trecut după părerea ta cu bine (să sperăm că aceasta e şi părerea profesorului care corectează lucrarea). Şi aceasta tocmai la un examen la care de multe ori trebuie să dai tot ce poți mai bun din tine, **până în ultima secundă**, pentru a avea şanse să intri!

Nu uita că ai tot timpul să te relaxezi. După examen.

2.5. Principiul general valabil despre începutul bine făcut

Există anumite examene la care doreşti să te prezinți cât mai bine. La care răspunsul tău să fie apreciat şi în care să nu intervină nici un accident în măsură să pericliteze obținerea rezultatului dorit. Există examene la care nu suporți ideea de a încurca datele sau de a uita ceva ce trebuie tratat. Ai de înfruntat o concurență uriaşă, iar a reda ideile înseamnă a-ți apropia cu paşi gigantici succesul. În astfel de cazuri ai găsit soluția?...

Sau cumva, dorind să demonstrezi profesorului, prin **fidelitatea reproducerii**, atenția acordată examenului, observi că în momentul etalării cunoştințelor, acestea "nu vin" atât de fidel precum ți-ai fi dorit?

Soluția pe care unii o caută cu disperare e simplă:

Vei avea un avantaj deosebit dacă înveţi cât mai bine introducerea de la fiecare posibil subiect de examen.

Explicația constă în faptul că, în situația unei învățări "la amănunt", introducerea are rol de "declanşator" al fidelității reproducerii ideilor următoare ale subiectului. O introducere nu prea fidel reprodusă te poate face să pierzi firul ideilor următoare, în timp ce o introducere redată fidel după curs sau manual este în general mai mult decât suficientă pentru a aşeza răspunsul pe făgaşul corect.

De multe ori numai faptul că ai redat introducerea aşa cum ai învăţat-o e suficient ca să reproduci restul subiectului chiar în lipsa alcătuirii planului preliminar al răspunsului.

Vom mai reveni asupra acestui aspect în capitolul **6.10.1.**

Şi mai ai avantajul bunului început, din primele minute ale examenului, care te poate duce direct către “10”. E avantajul primei impresii, despre care vom discuta pe larg.

2.6. Cum te influenţează în examen părerea ta despre profesorul examinator

"Când un om ți se pare aspru, gândeşte-te totdeauna că o cetate întărită nu e şi o cetate duşmană."

(N. Iorga)

Dacă vrei să-ți subminezi şansele de a reuşi, o cale excelentă este să vezi în profesor o persoană imposibilă, care, chiar dacă nu taie şi spânzură,

totuşi, în timpul examenului are soarta ta în mâinile lui. Crede-mă, e calea ideală către un uriaş consum de energie, util ca să deschizi cu brio porțile insuccesului.

Desigur, orice profesor are o autoritate pe care are dreptul să şi-o exercite. Uneori tiranic, alteori cu multă artă. Dincolo de aparențe, coordonatele aprecierii profesorului se schimbă destul de mult.

Aminteşte-ți de un profesor care îți crea coşmaruri când erai în anii mai mici. Sau de un profesor față de care nutreai o teamă atât de puternică, încât numai când îl vedeai "uitai" tot ce ştiai. Foarte probabil că, după ce ai absolvit respectivul ciclu de învățământ, te-ai reîntâlnit cu el pe stradă, l-ai salutat şi poate chiar ați discutat prieteneşte. Iar după câteva minute de conversație ți-ai dat seama că nu e deloc omul fioros pe care îl credeai, ci e un om obişnuit, cu problemele, cu frământările şi cu realizările sale. Şi poate că apoi, privind în urmă, îți vei da seama ce mult ai pierdut din cauza blocajului emoțional de care sufereai atunci când te asculta sau când te examina în sesiune. Dacă iei un alt exemplu, asemănător, concluzia e aceeaşi: severitatea dascălului e greşit interpretată de către majoritatea dintre noi. Da, profesorul are nevoie ca, în fața unei clase sau a unui amfiteatru plin cu studenți, să îi fie recunoscută şi respectată autoritatea.

Nu i-o respecți, ca şi elev/student/cursant, ca şi grup, ca şi clasă?

Nu uita că mai devreme sau mai târziu va avea carnetul tău în mână.

Şi nu mai considera sever un dascăl pe care tu sau clasa sau grupa nu ştiți să îl tratați.

Dar despre toate aceste aspecte vom mai discuta în capitolele 3.2. şi 3.3..

2.7. Profesorului cântă-i pe limba lui

Tot ca o chestiune de minimă prudență te-aş sfătui ca în cazul în care **profesorul a scris una sau mai multe cărți** să ai bunăvoința de a le răsfoi, mai ales în cazul în care apariția editorială este nouă. Profesorului îi place să audă şi din gura altora concluziile pe care le-a tras în acea carte, totul

mergând până acolo încât un "şmecher" se poate descurca bătând moneda, indiferent de subiectul care îi vine la examen, doar pe aspectele pe care profesorul le-a surprins în cartea lui.

2.8. Ce faci când profesorul are "complexe de inferioritate"?

Poate cea mai frecventă sursă a complexului de inferioritate este **ierarhia tacită care se stabileşte între discipline**, atât în liceu, cât şi în cadrul facultății.

Atitudinea profesorului față de specialitatea sa determină o atitudine specifică în examene: există profesori care, împotriva oricărei evidențe, se comportă ca şi cum materia pe care o predau este cea mai importantă, indiferent de contextul în care se desfăşoară predarea. Spre exemplu, limba engleză este materie de bază la facultatea de Litere sau Limbi Moderne Aplicate, secția Engleză-Franceză sau Engleză-Română, dar este o materie tratată cu mai puțină atenție la alte facultăți. Ca urmare, dificultatea **aceluiaşi** examen (de limba engleză) trebuie să fie destul de mare pentru studenții de la Litere, însă destul de scăzută (medie) pentru studenții de la alte facultăți.

Dincolo de responsabilitatea pe care o are fiecare profesor față de materia pe care o predă, dacă profesorul orbeşte în superioritatea unei discipline e un semnal prețios pentru când va veni examenul.

"Rebelii" care îndrăznesc să nu învețe perfect la augusta-i materie vor fi etichetați ca inamici personali, iar a ignora o serie de date "absolut necesare" este echivalent cu crima de sfidare a profesorului.

Şi atunci ce trebuie să faci? Îți spun, după ce meditezi câteva secunde la proverbul cu “apa trece, pietrele rămân”. E greu să te lupți cu îndărătnicia celui care are pâinea şi cuțitul. Şi să nu crezi că te sfătuiesc să ții capul

plecat. La vârsta ta ar fi tare ciudat. Dar nu te-aş sfătui nici să fii colţos până în pânzele albe, căci nu vei face altceva decât să hrăneşti, din propria ta energie, eşecul la examen. Gândeşte-te: vei susţine un examen de doar câteva ore într-un stil care nu îşi place, după care vei merge în linişte mai departe. Cu un rezultat bun! Care s-ar putea să conteze vreodată. Vei avea timp să uiţi episodul sau după o vreme chiar să te amuzi. Şi să îţi dai seama că într-adevăr *cel mai deştept cedează totdeauna.*

Aşa tânăr cum eşti, ar fi bine să iei aminte:

Vei avea succes adaptându-te *pentru scurt timp* unor tradiţii absurde dar înrădăcinate.

Încercând să schimbi singur inevitabilul vei consuma de două ori mai multă energie şi probabil vei eşua.

Alege.

Gândeşte-te şi la profesorii care pretind ca la examen să reproduci lecţia sau cursul exact după cum predau ei, fără a accepta alte amănunte, ca să nu mai vorbim de opinii contrare. Din nou ai libertate să alegi: ori te adaptezi situaţiei şi obţii note uneori chiar mai mari decât meriţi, ori înveţi şi reproduci într-un stil personal, cu riscul ca profesorul să îţi arate prin nota din catalog cam ce crede el despre originalitate.

Ştiind că, din motive diferite, nici una dintre soluţii nu este convenabilă în felul simplu în care ţi le-am prezentat, eu îţi sugerez din nou un mic truc prin care să împarţi şi capra şi varza: învaţă lecţia sau cursul aşa cum sunt predate, dar nu neglija să te informezi şi din alte surse cu privire la subiect[2]. Nu numai că îi devii brusc simpatic profesorului, ci îţi

[2] Aşa cum am spus, *"Atunci când programa e unica sursă din care îţi extragi informaţiile, uiţi, să zicem, 25%. Dacă însă prin consultarea mai multor surse (cărţi, tratate, culegeri, cursuri), care dezvoltă un singur aspect, mai mult sau mai puţin mărunt, aproape epuizându-i conţinutul, întorcându-l pe toate feţele, sau consultând*

lărgeşti foarte elegant orizontul cunoştinţelor. În caz de întrebări suplimentare referitoare la aspecte care **nu** au fost discutate în curs poţi oferi surpriza unui răspuns bun, care va fi apreciat ca atare de profesor în momentul notării. ***În fine, să nu uităm că tu înveţi pentru viaţă, iar nu pentru examene***, şi, ca urmare, notiţele şi completările peste ceea ce spune cursul sau manualul, îţi vor folosi poate pentru alte examene (bacalaureat, licenţă etc.).

> **"Nu căuta să meargă lumea după voinţa ta, ci îndreaptă voia ta după mersul lumii şi vei ieşi bine" (Epictet)**

2.9. Originalitatea – armă cu două tăişuri la examene

Ar fi bine să te mai informezi asupra unui aspect, respectiv asupra **capacităţii sau a opacităţii unui profesor de a surprinde şi de a răsplăti**

---

surse care tratează un subiect mai general şi din alte puncte de vedere, poate că vei ajunge să cunoşti - să spunem - cu 60% mai mult decât ceea ce cere programa (e un exemplu numeric dat doar cu scop ilustrativ, nicidecum cu valoare de lege). Cunoscând deci 160% din ceea ce ţi se cere, consolidându-ţi, aşa cum am arătat mai înainte, planul lecţiei prin memorare involuntară, poţi uita "liniştit" cei 25% "legali", pentru că 25% din cei 160% înseamnă 40% cunoştinţe uitate. Iar următorul calcul simplu ne scuteşte de orice comentarii: 160% - 40% = 120%. Adică, pe lângă că cunoşti ***integral*** *(100%) ceea ce îţi cere manualul, mai ai şi rezerva de 20% cu care te poţi descurca în cazul în care ai probleme la examen. Şansa ta - deocamdată - este că puţini cunosc ceea ce ţi-am arătat acum şi, chiar dacă cunosc, o aplică foarte puţin. Dacă o foloseşti, vei fi scutit de multe probleme în ziua examenului, spre deosebire de colegii tăi sau de o parte din viitorii tăi colegi".* Foloseşte corect această şansă, aşa cum ai citit în "**Arta de a învăţa**", adică în aşa fel încât nici să nu te încarci cu prea multă informaţie, nici să nu neglijezi complet, ci să **mergi în siguranţă spre succes, cu minim de timp.** E foarte important!

inventivitatea şi creativitatea elevului sau studentului. Un profesor bine pregătit este în măsură să accepte elemente de originalitate, de noutate în răspuns şi, chiar mai mult, să le aprecieze în examen. Dar fereşte-te de profesorii care, aşa cum spun elevi şi studenții, "nu mai ştiu altceva în afară de curs". În cazul unor cadre didactice cursul nu mai e revizuit poate de ani de zile. Apar automatisme în abordarea aceloraşi probleme, ale căror date s-au schimbat poate de câteva ori în aceşti ani. Dacă unii profesori refuză pur şi simplu să te informeze cu privire la noutățile din domeniu, rezultatele sunt pe de o parte cursurile cu datele "antediluviene" şi pe de altă parte incapacitatea profesorului nu numai de a înțelege noul, dar şi de a-l accepta, chiar dacă acesta este servit "pe tavă" de vreun student sau elev mai nonconformist. În fața unui astfel de profesor te-aş sfătui ca, oricât de "tobă de carte" ai fi, să reproduci totuşi doar ceea ce ți s-a predat.

Am fost întrebat într-un mesaj: *"la o teoremă greşită a unui profesor mai limitat, să învăț pentru examen varianta corectă sau pe cea greşită pe care o tot dă prin cursuri?"*

Am spus atunci că răspunsul este (nu logic, ci din experiență): fă cum zice el. Orice om îşi apără punctul de vedere. Şi la o eventuală dispută de idei dintre tine şi profesor, care are carnetul tău, cine câştigă? Dacă vrei, spune-i la curs sau după examen unde crezi că a greşit, mai mult ca o întrebare: "Dom` profesor, aici de ce e aşa? Nu cumva...? pentru ca daca punem cap la cap cursul 2 şi finalul de la cursul 3 mie îmi dă altfel". Nici nu se supără, ba dacă e cu capul pe umeri chiar se bucură: ştiu tot din experiență că profesorii suferă de faptul ca nu primesc întrebări de la studenți. Nu se simt utili! Tu ii dai posibilitatea – finuț, nu în gura mare - să se simtă util dându-ți explicații. Iar daca nici nu îl superi, în examen s-ar putea sa te tina minte (pozitiv!) ca pe elevul sau studentul care a fost suficient de atent ca să îi semnaleze o eroare sau (dacă totuşi nu a fost eroare în lecție sau curs) ca pe elevul/studentul interesat(ă) de materie, care gândeşte, care se străduie... Să vezi la examen!

Poate apare şi situația în care, chiar dacă a greşit, profesorului îi este greu să recunoască. Sau la examen nu acceptă alte puncte de vedere, alte rezolvări, alte opinii sau o altă prezentare decât a făcut el.

Dacă vezi că profesorul nu e deschis la opinia ta sau la noutate, nu te da prea deştept, chiar dacă eşti.

Răspunsurile tale eliberate de o stereotipie absurdă s-ar putea să îl încurce pe profesor în examen, iar tu rişti să îți atragi antipatia acestuia, cu rezultate dezastruoase în carnetul de note (Şi atunci vei medita la ceea ce mulți refuză să admită: nivelul de pregătire e ceva, iar nota de la examen, care reflectă pregătirea ta în mintea profesorului, e total altceva).

La fel de serios te sfătuiesc să renunți la anumite elemente de originalitate în răspuns în cazul în care **profesorul este tânăr şi lipsit de experiență**, motivul fiind acelaşi: s-ar putea ca expunerea ta să atingă aspecte pe care profesorii tineri (încă) nu le stăpânesc îndeajuns (în definitiv, primii ani sunt destul de grei pentru ei sub acest aspect, oricât de mult am crede noi că ei sunt deja tobă de carte).

-----00000 00000 00000-----

CAPITOLUL AL III-LEA

PREGĂTIREA PENTRU EXAMEN

3.1. Când începem?

Pregătirea pentru examen se desfăşoară pe două planuri: pregătirea intelectuală şi pregătirea psihologică. Ele îşi au o delimitare clară mai ales înainte de examenele importante şi mai puţin sau chiar deloc înainte de "ascultarea" la clasă, la seminar etc. (deşi nu strică să le ai în vedere).

Datorită scalelor largi ce diferenţiază aptitudinile intelectuale ale fiecăruia dintre noi, pregătirea intelectuală nu are un moment de începere standard. Aşa încât cei care aşteaptă o "reţetă" universal valabilă riscă să fie dezamăgiţi. Dar tu ştii că regulile generale, oricând uşor de adaptat oricărei împrejurări, sunt mult mai folositoare ţie decât o reţetă rigidă. Viaţa se schimbă în mii de forme, iar cadrul strâmt care a fost bun ieri nu mai e bun astăzi. Ba chiar te împovărează, căci nu te lasă să deschizi ochii la timp.

Reţine te rog: reţetele altora au fost bune pentru că s-au potrivit firii lor, situaţiei de moment, nevoilor lor. Corespund toate acestea în cazul tău? Foarte bine! Dar fereşte-te de copierea mecanică a reţetelor. Chiar dacă toate datele par să corespundă.

> **"Cu penele altora te poţi împodobi, dar nu poţi zbura. Acest lucru nu-l prea ştiu oamenii, dar îl ştiu păsările."**
>
> **(Lucian Blaga)**

3.1.1. Pregătirea intelectuală

Pornim în general de la gradul de dificultate al examenului, de la nivelul tău de pregătire şi de la caracterul examenului: de sfârşit de semestru, de an, de bacalaureat, de admitere (în orice formă), de licență etc. Să explicăm.

Pentru examenele de sfârşit de semestru (cunoscute sub numele de "teze") pregătirea nu ia mai mult de câteva zile unui elev care s-a pregătit şi pe parcursul semestrului, însă poate lua mai mult timp (7-10 zile pentru fiecare examen) unui elev mai slab pregătit.

Examenele de semestru, cele de bacalaureat, de an sau licență ridică mai multe întrebări. Dar în realitate totul e foarte simplu. Problema se reduce la un calcul aritmetic: înainte de începerea pregătirii propriu-zise pentru sesiunea de examene iei în considerare în primul rând numărul de materii de pregătit. Apoi pentru fiecare materie în parte hotărăşti gradul de aprofundare şi numărul de repetări planificate, după care treci la calcularea, pentru fiecare materie în parte, a numărului de zile necesare pentru îndeplinirea sarcinilor propuse.

Spre exemplu, să presupunem că ai de învățat la trei materii: A, B şi C. Vrei să parcurgi materia A de trei ori (o dată pentru familiarizare, de două ori pentru repetare). Să presupunem atunci că vei parcurge materia A **o dată** în 5 zile (15 cursuri în ritm de câte trei pe zi sau 200 pagini parcurse în ritmul de 40 pe zi etc.). Pentru prima repetare ai avea nevoie de 4 zile, iar pentru a doua trei zile. În total, 12 zile. În acelaşi mod vei putea stabili că pentru B ai nevoie de 8 zile, iar pentru C - de 15 zile. În total, pentru cele trei materii, va trebui să te pregăteşti 35 de zile. În acelaşi timp un altul, mai puțin dotat, s-ar putea să aibă nevoie de 40 de zile de pregătire, sau, dacă se pregăteşte mai superficial, de 25 de zile.

Exemplul poate fi adaptat uşor de elevi sau de cei care se pregătesc pentru master, rezidențiat etc.

Cert este că, dincolo de acest exemplu,

Nu se poate vorbi despre un termen standard pentru începerea pregătirii, cu atât mai mult cu cât unele evenimente consumatoare de timp, care au loc în viața unei persoane, pot să lipsească în cazul alteia (deplasări, boală, aniversări, situații neprevăzute).

Matematica simplă ne poate scuti însă de multe necazuri acolo unde experiența şi intuiția pot da greş, aşa după cum am arătat la momentul potrivit[3].

În ce priveşte **examenul de admitere**, miza lui e adesea foarte apăsătoare. Dar nu te speria. Sigur vei reuşi dacă vei avea mereu în vedere nişte factori speciali: numărul şi gradul de dificultate al disciplinelor de concurs, numărul concurenților, numărul locurilor, nivelul de ansamblu al pregătirii tale anterioare, specificul examenului (scris sau oral) etc. Un punct de pornire poate fi sfatul profesorilor şi experiența colegilor mai mari. dar nici acestea nu sunt literă de lege, ci doar **criterii orientative**, care trebuie coroborate cu alte aspecte, mai sus amintite.

3.1.2. Drumul larg către victorie trece prin mintea ta

Examenul e acelaşi pentru toți. Candidații au în față aceleaşi subiecte, dar modul în care le percep dificultatea este extrem de diferit. S-ar putea ca mulți să cadă pe gânduri dacă le spun că

Două sunt filtrele cărora singuri se supun candidații:

[3] În BONUS-ul cu secretele programării succesului la examene.

- filtrul cunoştinţelor (filtrul valorii obiective) şi – adesea chiar mai important
- filtrul rezistenţei psihice şi a mentalităţii de învingător (filtrul valorii subiective).

Îţi îngreunezi efortul dacă, oricâte cunoştinţe ai avea, te îngrijorezi şi te înfricoşezi mereu când te gândeşti la examen. Dimpotrivă, mergând fără griji la examen, vei obţine o notă mai mare cu mai puţine cunoştinţe decât au îngrijoraţii ce au repetat de trei ori mai mult decât tine. Garantat!

Vrei ca examenul să te găsească pregătit(ă) sufleteşte? Atunci nu uita că vei dormi aşa cum ţi-ai aşternut. Chiar şi pentru firile puternice, stimularea mentalităţii de învingător este necesară pe tot parcursul pregătirii intelectuale pentru examen. Concluzia?

Pregătirea psihologică se împleteşte cu pregătirea intelectuală.

Chiar din minutele în care citeşti primele rânduri din ceea ce ai de învăţat, alungă temerile. Gata cu întrebările fără rost: dacă nu pot? dacă n-am timp? dacă nu o să reuşesc? Poţi. Vei avea timp. Şi o să reuşeşti. Fă să poţi – şi o să poţi chiar mai mult. Împarte-ţi cu atenţie timpul (ţi-am oferit soluţia de la cap la coadă în BONUS-ul la "Arta de a învăţa") – şi o să ai timp de toate. Învaţă cu credinţa că vei reuşi, prezintă-te la examen cu gând să dai totul din tine cu înverşunare, până la ultima picătură de energie - şi vei învinge.

Nu dezvolt acum ideea pregătirii intelectuale şi a celei psihologice, căci singură ea ocupă cele două părţi din **"Arta de a învăţa"**. Important e să te gândeşti că insuccesul ţi-l cultivi singur dacă îţi risipeşti energia cu îngrijorări fără noimă, în loc ca aceeaşi energie să o canalizezi spre succes. Înveţi mai uşor şi mai rapid dacă nu te chinui cu îngrijorări.

Aşa încât atunci când te năpădesc gândurile negre, adu-ți aminte:

"Unele lucruri îngrozitoare s-au întâmplat în cursul vieţii mele - dintre care puţine s-au întâmplat de fapt."(Benjamin Franklin)

Începe să înveți să te controlezi chiar de la primele rânduri memorate. Picătură cu picătură va dispărea lipsa de randament, căci în loc să îți umpli capul cu întrebări şi de temeri, vei avea un cap plin de date aranjate corect, care se vor îmbina armonios. Va dispărea emotivitatea, căci vei vedea cu bucurie că totul merge din ce în ce mai bine. Cât despre căderi psihice... ce-s alea?!

Şi toate astea pentru că în munca ta ai pus un început bun, pe care nu-ți rămâne decât să-l cultivi mai departe.

3.1.3. Adună-ți sursele din timp!

Ştim bine că se întâmplă excepții, dar e mai bine să te amuzi pe seama lor decât să alergi transpirat şi cu priviri rătăcite prin tot oraşul, după cursuri. Pregătirea surselor din care să înveți este o operațiune **pregătitoare**, şi nicidecum una care să înceapă în trombă în ajunul examenelor (cum de altfel se întâmplă destul de des). A cunoaşte sursele la care trebuie să faci apel în timpul pregătirii pentru orice examen şi **a găsi** din timp aceste surse este o măsură de prevedere care te poate scuti de multe neplăceri în timpul pregătirii pentru orice examen. Atunci când pregătirea se desfăşoară pe o perioadă mai îndelungată (bunăoară pentru un examen de admitere) sugestia de mai sus e valabilă pentru fiecare capitol de pregătire care va urma.

Procură-ți din timp documentația necesară pentru următorul examen sau

capitol, ca să nu pierzi momentul în care porneşti cu toate pânzele sus (îţi aduci aminte că ţi-am spus că vei şti 120% din ceea ce ai nevoie dacă le selectezi corect? Acum e momentul – cât mai ai timp!).

3.1.4. Un alt fel de pregătire: pregătirea "după bilete". Pro şi contra

Este o practică destul de des întâlnită la elevi şi la studenți, în special atunci au de învățat pentru un examen dificil, care presupune în mod normal un volum mai mare de muncă pentru înțelegerea şi/sau memorarea materialului. Este o practică ale cărei rezultate de moment sunt adesea suficiente, după cum sunt şi cele ale învățării după nişte simple scheme ori rezumate confecționate de altcineva etc.

Dacă ai un examen la o materie care nu e importantă, la o materie auxiliară (cum există destule) sau care nu te interesează şi dacă tu îți asumi riscul ca peste puțin timp să nu ştii aproape nimic în legătură cu materia respectivă, metoda învățării "pe bilete" s-ar putea să fie tot ceea ce îți trebuie.

Am făcut precizarea de mai sus pentru că e la îndemâna ta să te gândeşti că dincolo de avantajele de moment, acele cunoştințe însuşite rapid, nefiind asimilate cum se cuvine, devin inutilizabile într-o împrejurare reală de viață, deşi candidatul a făcut față examenului. Astfel se explică faptul că auzim tineri spunând: "Tot ce am învățat la şcoală nu mi-a folosit", iar consecințele nu sunt în nici un caz încurajatoare.

3.2. Să pregătim terenul pentru următoarea notă bună

3.2.1. Cum îţi pregăteşti aşa dormi

Cele de mai jos se aplică unei categorii de examene, unde eşti faţă în faţă cu profesorul (direct sau prin intermediul foii de examen) şi mai puţin sau chiar deloc examenelor de admitere, rezidenţiat etc. (dacă nu cunoşti comisia)

La restul examenelor îţi poţi pregăti terenul din timp formând certitudinea profesorului că eşti bine pregătit. Oră cu oră, seminar cu seminar...

Iată în ce mod.

Dorinţa de respect e sădită în fiecare om, de la naştere şi până la moarte. Respect-o doar – adeseori e mai mult decât trebuie ca să te aştepţi la bine.

Verifică singur cu prima ocazie efectul respectului, înţelegerii, ajutorului pe care îl dai unui om. Acel om îţi va fi recunoscător, te va ajuta la rândul său, va fi înţelegător cu tine, deşi cu ceilalţi se va comporta la fel de sever.

Şi profesorul are nevoie să fie respectat. Nu uita această lege – aşa ne e dată.

Profesorul respectat te va respecta şi te va ajuta în examen. E un fel de revanşă.

Profesorul ignorat...

Să îţi spun ceva: în 10 promoţii, după ce am avut 200 de cursanţi, mi-am dat seama cât de mult contează să arăţi respect. La o serie am fost avertizat că sunt indisciplinaţi şi fuseseră greu de stăpânit de lectorii care predaseră înainte. Mergând pe această idee, în ora introductivă am făcut prezenţa "la sânge" şi le-am spus ce aştept de la ei (normal, la un nivel la care unii îşi puneau problema dacă mai e sau nu cazul să mai vină la cursuri).

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Când s-a făcut linişte le-am spus că am avut şi serii foarte disciplinate, foarte interesate, cărora le-a fost uşor, dar şi serii indisciplinate, cărora le-a fost destul de greu la examen. Era aceeaşi materie pentru toate seriile! Mai mult, dacă sunt indisciplinați înseamnă că sunt plictisiți pentru că deja ştiu tot, drept pentru care la examen discutăm la un nivel foarte elevat. Vreau să spun că predam noțiuni de drept şi numai cine nu ştie ce şoc înseamnă dreptul la început nu îşi dă seama de ce am avut linişte pe tot parcursul cursului (ca şi notele cele mai mari).

Adeseori uităm că sufletul omului are nevoie de căldura înțelegerii pentru a se deschide. Adeseori lucruri inexplicabile au un temei elementar.

Dacă afli cumva că acelaşi profesor e sever la un curs şi zâmbitor la altul, întreabă-te fulgerător cum îl tratează cursanții.

Asta ca primă întrebare.

Sunt cursanții disciplinați, se arată interesați, sunt cooperanți - sau, din contră, sunt gălăgioşi, dezinteresați, dând impresia că de-abia aşteaptă pauza?

Aşadar, orice om are sădită în suflet setea de a fi apreciat, încurajat în eforturile sale, respectat.

Cei care ştiu să ducă la îndeplinire această dorință a profesorului sunt cei asupra cărora acesta va nutri simpatie atât în cursul desfăşurării orelor de clasă, **cât mai ales în timpul examenului.**

Exemple de profesori tiranici sunt cu duiumul. Dar nu aceasta este regula în materie.

– Horațiu Sasu –

3.2.2. Pasul corect (şi ignorat) spre nota maximă

Imaginea pozitivă – a ta sau a clasei – are consecințe excelente în examen. Profesorul pleacă de la premisa că grupa sau clasa este bine pregătită şi va face tot ce se poate ca să îşi confirme singur (mai ales prin notele pe care le dă) că propria impresie este corectă. Apoi, cuiva pe care îl simpatizezi e greu să te decizi să îi dai o notă mai slabă (ceea ce nu e cazul cu o clasă sau o grupă obraznică, pe care o aşteaptă profesorul la prima teză, examen, sesiune, ca să se revanşeze pentru mizeriile îndurate).

Dacă vrei să ştii cum să procedezi pentru a obține o imagine pozitivă asupra grupei, clasei şi mai ales asupra ta, îți voi mărturisi că pe când eram student găsisem împreună cu colegii o soluție foarte ingenioasă: la orele de seminar fiecare învăța atât cât considera de cuviință pentru a putea susține o discuție (era vorba de cei ce doreau "să se țină de treabă"), dar, în acelaşi timp, în urma unei înțelegeri prealabile dintre membrii grupei, câțiva, aleşi prin rotație, învățau bine materia, pentru a putea susține şi aspectele mai delicate ale subiectului.

Această practică simplă dă rezultate incredibile.

Pe de o parte, profesorul are mulțumirea că grupa sau clasa e activă, chiar dacă de fapt doar câțiva țin ritmul. Apoi, se înlătură senzația de inutilitate pe care o are un profesor când clasa sau grupa este mută.

În ce te priveşte, înainte de sesiune, teze etc. materia îți este familiară şi, în plus, prin participarea activă îți poți lămuri multe aspecte neclare, asupra cărora de multe ori profesorul insistă. Ca să nu mai vorbim că discutarea unor probleme la ore/seminarii reprezintă o sursă excepțională de cunoaştere a modului în care profesorul înțelege să te asculte, să pună problema, să lămurească anumite aspecte.

Nivelul de discuţii din timpul orelor de clasă sau seminarului este nivelul la care trebuie să te prezinţi în examen.

Problemele pe care le prezintă profesorul la orele de clasă sau la seminarii sunt şi problemele pe care profesorul le ridică în timpul examenului

Nu mai e cazul să îți amintesc ce se poate întâmpla în anumite cazuri cu cel care nu găseşte răspunsul şi care nu îl argumentează ca la ore sau la seminarii! De asemenea, poți fi sigur că argumentele pro sau contra, modul de a le prezenta, traseul parcurs până la ceea ce trebuie demonstrat, vor trebui preluate din orele de predare, de seminarii sau de laboratoare. Cine trece nepăsător pe lângă astfel de situații trebuie să se aştepte să fie sancționat pentru inactivitate, asta deosebit de faptul că va scăpa unele aspecte de care s-ar putea izbi în timpul examenului. Românul are o vorbă foarte înțeleaptă: "O dată trece baba cu colacii!". Aşa se explică de ce marile succese se pregătesc prin paşi mici şi - încă o dată - de ce poți învăța mai puțin, sau exact cât trebuie, având rezultate mai bune decât alții care învață nesistematizat, fără metodă şi în plus nu ştiu cum să se poarte în examen pentru a pregăti rezultatul maxim.

Cu alte cuvinte, unii învață mai mult, se dau de ceasul morții înainte de extemporale, teze, sesiune etc., în vreme ce tu poți învăța mai puțin, dar constant şi să obții rezultate mai bune.

3.2.3. Acum pregăteşte-te pentru nota maximă

Dacă vrei să îți netezeşti calea spre succes reține un lucru: **oamenii îi ajută pe cei care le sunt simpatici. E simplu de tot**. **Te simpatizează profesorul**, printre altele, **atunci când arăţi receptivitate şi interes pentru materia lui**. E un alt aspect al imaginii pozitive, cu consecințe la fel de pozitive în examen.

Ca elev eşti "bombardat" de multe ori cu informații al căror volum te depăşeşte. E greu să manifeşti interes pentru **toate** materiile care ți se predau, sau, dacă o faci totuşi (ceea ce e foarte bine), o faci cu prețul unor

eforturi destul de mari. Soluția e la îndemână: dacă în clasă se discută o problemă pe care ai studiat-o, dacă ai o idee (bună!) în legătură cu un anumit aspect, dacă poți să faci o precizare atunci când toți o uită, nu ezita! Poate contribuția ta e mică, dar important pentru profesor e că ți-a auzit glasul, iar lui aceasta îi spune multe: că eşti atent(ă), că ai un oarecare grad de pregătire, bunăvoința de a participa la lecție...

Azi o picătură, mâine alta, vei ajunge ca încetul cu încetul să îți atragi simpatia profesorului, lucru ce se va vedea la prima "ascultare", la primul extemporal, la prima teză sau chiar la încheierea mediilor (pentru liceu) şi, bineînțeles la orice examen, când profesorul îți poate acorda o notă mai mare nu atât datorită răspunsului propriu-zis, cât mai mult activității tale anterioare. Explicația? Am mai dat-o: orice profesor doreşte ca atunci când predă sau când discută lecția să existe cineva cu care să poată susține ora. Altfel se simte inutil şi pleacă abătut, căci nu şi-a împlinit menirea... Unii exteriorizează sentimentul, alții îl poartă tăcuți în suflet. Dar rezultatul e acelaşi.

Aşadar, nu te lăsa amăgit de aparențe: pe profesorul pe care îl ignori îl faci să se simtă inutil. Unii se simt chiar disprețuiți, nu o arată, dar se răzbună la examene. Cu totul altfel stau lucrurile dacă există “cineva” interesat. Ajutorul acordat dascălului pentru a-şi împlini menirea este un gest extrem de prețios, care nu se poate uita.

La fel se întâmplă ca student: seminariile sunt ore în care profesorul are sarcina de a lămuri anumite aspecte ale cursului, de a fixa nişte cunoştințe, de a răspunde la nişte întrebări etc. Misiune care este imposibil de îndeplinit atunci când studenții nu cooperează şi se arată prea puțin interesați de materie.

Crezi că poţi lega, cititorule, indiferenţa ta descurajantă şi sfidătoare de încrâncenarea cu care profesorul te “arde” la teze şi te “pică” la examene? Încearcă.

– Horaţiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Nu te mira prea mult dacă vei vedea că la altă clasă, la alt an, cu altă promoție, care se arată interesată de materie, profesorul e mult mai indulgent.

"Purtați-vă cu oamenii aşa cum vreți să se poarte şi ei cu voi", a spus Iisus acum aproape 2000 de ani. E o lege de nezdruncinat a firii umane să răspundă cu bine la bine. Ia aminte la ea:

Faptul că atunci când ai învățat câte ceva participi efectiv la desfăşurarea seminarului îți va aduce mult ajutor atunci când vei avea nevoie. Adică în examen.

Chiar dacă nu citeşti lecția sau cursul, sau citeşti superficial, totuşi, întrebările, problemele, dezbaterile, precizările profesorului, cazurile practice de aplicare a teoriei, indicarea celor mai importante aspecte (scheletul pe care se poate construi ulterior schema lecției), completările sunt elemente cu care te familiarizezi. Când începi să te pregăteşti pentru examen nu porneşti de la zero. Aceasta te interesează personal.

Dar, dacă, grație faptului că "ai mai citit câte ceva", ai posibilitatea de a răspunde, de a ridica o problemă, de a prezenta un aspect, nu ezita - şi vei începe să stârneşti interesul profesorului. Dacă răspunsurile tale sunt constant bune, profesorul îşi va forma **certitudinea** că eşti bine pregătit şi că majoritatea cunoştințelor tale sunt rezultatul unei acumulări continue, iar nu "în salturi", aşa cum îndeobşte se întâmplă în cazul studenților. Iar în examen, ca urmare a acestei impresii, ai toate şansele ca profesorul să treacă mai uşor peste inadvertențe în răspunsuri. Dar aşa ceva rar se întâmplă în cazul colegilor care au făcut numai act de prezență (sau poate nici măcar atât!) de-a lungul semestrului sau a anului.

Fii atent: am spus că profesorul îşi va forma certitudinea, adică certitudinea **lui**, indiferent de cum stă realitatea, indiferent dacă eşti as sau numai ți-ai creat astfel de imagine. Cred că ai înțeles.

– Horațiu Sasu –

Important e că va merge după această certitudine, ignorând adesea realitatea.

Chiar te-ar surprinde dacă, după ce ai răspuns constant la ore la seminarii, profesorul nici nu-ți mai ascultă răspunsurile? Şi chiar te-ar surprinde să ai rezultate mai bune decât colegi care trudesc din greu pentru fiecare examen??...Dacă te-a perceput ca elev sau student bun, te va trata ca atare, iar scăpările tale au toate şansele să fie trecute cu vederea.

Reține:

Chiar dacă nu ai cunoştințe strălucite profesorul se va revanşa în examen pentru simplul fapt că la timpul potrivit i-ai oferit interesul, atenția, colaborarea la seminar sau laborator.

3.2.4. A fi normal e contraproductiv

Dacă nu te-ai făcut cunoscut(ă) prin nimic bun în timpul semestrului sau anului, aşteaptă-te la momente grele la examene.

Calea de urmat e limpede: **fereşte-te să dai impresia că eşti slab pregătit(ă)!** Poți să ai cunoştințe puține sau şubrede – dar nu asta contează. Ba chiar nu interesează deloc, în ciuda a ceea ce unii sunt convinşi.

Important e nu ceea ce ai, ci cum valorifici ceea ce ai – mult sau puțin.

S-ar putea ca la orele din şcoală sau din facultate (seminar, laborator) să nu cunoşti întotdeauna lecția sau cursul complet. Nu e nici o problemă,

aşa cum am mai arătat: răspunde din părțile pe care le cunoşti! Dar răspunde, nu visa!

Se întâmplă adeseori să existe un răspuns pe care îl cunoaşte jumătate de clasă sau de grupă, dar numai unul sau doi elevi/studenți să aibă curajul (?) de a răspunde, de a argumenta sau doar de a reproduce ceva.

Din păcate, mulți elevi şi studenți fac exact pe dos față de ce te îndemn eu: nu răspund atunci când se simt pregătiți la ore. Oră de oră îşi construiesc imaginea de participanți pasivi, ceea ce adeseori e echivalent, în viziunea profesorului, cu slaba pregătire. Nu e corect, dar cine a dat impresia? Iar consecințele sunt grele în examen.

Cine e mai avantajat: cel care ştie lecția sau cursul foarte bine, dar nu răspunde, sau cel care îşi pune în valoare puținul pe care îl are?

Profesorul îl va aprecia mult mai mult pe acela care, chiar dacă nu are cunoştințe strălucite, etalează ce are şi colaborează cu profesorul la bunul mers al orelor.

Un referat bine pregătit, o lucrare practică bine întocmită, în condițiile în care toți colegii tăi refuzau să o preia, va reprezenta cu siguranță un atu personal de invidiat în examen. Cum spuneam, uneori nici nu mai contează pregătirea ta reală.

Profesorul nu ştie cât de bine eşti pregătit dacă tu nu vrei să îi arăți.

Necunoscându-l pe elevul/studentul pasiv, profesorul va sancționa realist greşelile acestuia. Aceleaşi greşeli vor fi deseori tratate cu indulgență dacă vin de la un tânăr care a lăsat pe parcursul semestrului o bună impresie.

Pare nedrept, nu-i aşa?...

– Horațiu Sasu –

Aproape întotdeauna un elev sau un student considerat mai slab pregătit este examinat mai amănunțit. Profesorul va trebui să îşi dea seama care este cu adevărat nivelul de cunoştințe al unui astfel de elev – ceea ce nu se prea întâmplă în cazul altuia, care a ştiut cum să îşi construiască din timp imaginea.

Rezultatele bune ale elevului necunoscut vor fi privite cu suspiciune, fiind adeseori considerate “accidente”. Aceleaşi rezultate vor fi însă “normale”, în viziunea profesorului, în cazul elevului sau studentului care a ştiut să dea impresia că s-a pregătit constant.

Dacă vrei să ai succes la examene, ai grijă de impresia pe care o produci profesorului! Mai ales în momentele de **apropiere** a examenului: profesorul, ca orice om, reține pe de o parte doar începutul si sfârşitul unei serii, ca si pe studenții sau elevii care se pregătesc foarte bine sau foarte rău. Cei medii sunt prea puțin cunoscuți.

Afară din turmă!

Fii altfel decât miile de elevi sau studenţi standard de care profesorul e sătul.

Pune-te în evidenţă de câte ori poţi, căci întotdeauna în viaţă imaginea bună pe care ţi-o formezi atrage irezistibil succesul.

3.3. Ce motiv are profesorul ca să "ardă" la examene?

Am spus că profesorul ne e întotdeauna omul dur şi glacial pe care îl crezi tu. De multe ori, astfel de oameni distanți sunt mai obiectivi decât alții, iar (din experiență îți spun) uneori surprinzător de apropiați de elev. Am întâlnit o dată un profesor care era considerat destul de dur şi care, la examen, acordând o notă mai mică unei colege, a spus cu regret deloc ascuns: "Sunt unele persoane care **aş fi vrut** să nu mă dezamăgească". Rareori

profesorul e "pus pe picat" fără nici un motiv, iar, dacă receptezi vreun semnal în acest sens, ai grijă cum te pregăteşti pentru acel examen!... (dacă e pus oricum şi oricând pe picat e un caz de complex de inferioritate şi vei vedea cum să îl tratezi).

Am spus că

> rareori profesorul e pus pe picat fără motiv. Deci dacă "pică" are un motiv.

Dar motivul lui de a se comporta aşa nu trebuie să fie rațional! Poate să pornească de la concepția că elevii/studenții din ziua de azi nu învață, că "fufele" (fetele) nu au ce căuta la anumită facultate, poate că în viață a muncit imens şi nu i s-a recunoscut întotdeauna munca, iar acum vrea să vă arate cât de greu se răzbeşte în viață... sunt mii de motive. În afara celor raționale, bineînțeles.

Nu am intenția să îi prezint pe profesori într-o lumină nemeritat de favorabilă, dar culisele vieții lor ne demonstrează adesea că avem de a face cu oameni absolut obişnuiți (sub aspectul vieții de zi cu zi), dar care au o autoritate şi nişte dorințe: de a fi ascultați, respectați.

> ***Ştiind acestea e uşor să ajungi la sufletul profesorului – şi chiar dacă nu o arată la ore, o va arăta la examen.***
>
> ***Dă-i respectul şi ajutorul de care are nevoie şi chiar el îți va deschide poarta către succes.***
>
> ***Despre acest aspect vom discuta de multe ori.***

Fă însă totul sincer**, iar nu din obligaţie şi din calcule ascunse. E un secret mic, pe care acum îl ai la îndemână. Şi nu doar în ceea ce priveşte viaţa de elev sau de student...**

3.4. Spre sfârşit creştem sau micşorăm numărul de ore de pregătire?

În general practica arată că mulți elevi şi studenți "accelerează" ritmul de învățare. Mai mult, acordă un număr din ce în ce mai mare de ore pregătirii, pe măsură ce se apropie examenul.

Şi totuşi specialiştii recomandă altceva.

Rezervă-ţi un mai mare număr de ore pentru odihnă şi recreere în zilele dinaintea examenului. Îţi vei asigura prospeţimea intelectuală – şi numai astfel vei fi în punctul maxim al capacităţii de concentrare şi a vitezei de reacţie la examen.

Cu atât mai nocivă apare în acest sens practica "nopților albe" de dinaintea examenului care, departe de a duce la îmbunătățirea unor rezultate, diminuează la 99% din persoane randamentul intelectual cu peste un sfert. Această practică ar putea fi folosită - cu riscurile de rigoare - în cazul unor examene uşoare, la care materia nu este nici densă, nici abstractă, şi nici nu are un volum prea mare. În general, înaintea examenului sunt necesare 3-5 ore de somn, corect dozat, conform cu ciclurile somnului, cu relaxarea de 15-20 de minute, iar la trezire cu metodele de învingere a oboselii de dimineață (revezi din **"Arta de a învăța"** aceste rețete cu care unii au luat 10 fără probleme după o noapte în care au dormit puțin, dar corect!)

Sunt deci suficiente 3-5 ore de somn sau doar 2 şi... multă baftă.

– Horaţiu Sasu –

3.5. Cu o seară înainte de orice examen...

... pregăteşte-ţi ustensilele necesare: instrumentele de scris (inclusiv de rezervă), hârtie, instrumente de calcul, de trasat, ceas, în fine, orice alte elemente care pot să-ţi fie utile la examen.

Dimineaţa nu e cel mai potrivit moment să cauţi în disperare stilou, creion şi şosete, când de fapt ai avea nevoie să îţi aduni gândurile, să recapitulezi motivele pentru care vei reuşi, să le faci să lucreze pentru tine (aşa cum ai învăţat din capitolul al XVI-lea – "Suportul din inima ta" şi respectiv al XVII-lea – "Voinţa: cum o educi ca să înveţi eficient" din **"Arta de a învăţa")** şi să faci astfel corect primul pas către examen.

Nu uita nici să-ţi pregăteşti **ţinuta**, dacă e vorba de o ţinută specială pentru examen. A-ţi aduce aminte în dimineaţa examenului că trebuie să îţi calci rochia sau că trebuie să îţi recuperezi sacoul de la prietenul care stă în capătul celălalt al oraşului, sacou pe care i l-ai împrumutat pentru a-şi susţine şi el examenul acum două zile, s-ar putea să îţi creeze multe probleme. Inclusiv atât de frecventa criză de timp şi clasicul surmenaj nervos, ce apar – spre binele tău repet - exact în momentul în care ar fi trebuit să fi mai liniştit...

3.6. Excitante sau calmante înainte de examen?

În general, răspunsul e negativ. Dar dacă tu consideri că eşti mult prea agitat înainte de examen, ai putea încerca să iei un calmant uşor. Şi totuşi, pentru a nu avea surprize şi pentru a nu cădea în braţele Marelui Calm, îţi recomand să apelezi - dacă simţi nevoia - fie la câteva linguriţe de miere (calmant excelent al sistemului nervos), fie la un ceai din diferite amestecuri de plante special conceput pentru a-ţi linişti tensiunea internă (ceai antistres sau alte reţete verificate din timp).

Îmi povestea o doamnă că, obişnuită fiind ca înainte de examene să se ajute cu tranchilizante (probabil că se gândea că aşa ţinea situaţia sub

control, ceea ce e complet greşit) a făcut la fel şi înainte de examenul de la şcoala de şoferi. A luat un Distonocalm înainte de examen, dar dată fiind tensiunea mare la care se supunea singură, medicamentul părea să nu îşi facă efectul. Drept pentru care a mai luat unul, ca să fie sigură de efect. Efect garantat: la proba de poligon (cum se dădea înainte: cu maşina pe rampă, printre jaloane etc.) pe care trebuia să o ducă la capăt în cinci minute, doamna încă după şapte minute mai era pe pistă. Nu se grăbea, nu se agita, dimpotrivă, se simțea foarte calmă şi foarte sigură pe ea. Era toată un zâmbet şi când a fost anunțată despre timpul dezastruos în care a dus la capăt proba (căci a dus-o, cu tenacitate, la capăt) a primit vestea cu entuziasm.

În privința excitantelor s-ar putea pune problema dacă, obişnuit fiind cu **cafeaua**, ai putea-o folosi ca pe un "stimulent" cerebral. Având în vedere că substanțele pe care le conține cafeaua fac din aceasta nu numai un stimulent cerebral, ci şi unul al sistemului nervos, cafeaua de dimineață va trebui să fie destul de diluată, mai ales în cazurile de agitație crescută. Şi în nici un caz nu e recomandabil să o bei pe stomacul gol! Altfel nu numai că îți piere în mod artificial pofta de mâncare (în condițiile în care în ziua examenului organismul are nevoie de resurse energetice crescute), ci, cafeaua fiind foarte rapid absorbită de organism, se instalează o stare puternică de agitație în doar câteva minute. Exact contrariul a ceea ce cauți.

3.7. Anticiparea sfârşitului examenului - folositoare sau dăunătoare?

3.7.1. Povară sau săgeată spre succes – tu alegi

Mulți tineri merg la examen imaginându-şi că vor reuşi, trăind bucuria succesului, felicitările primite, admirația din partea colegilor. Mai sunt şi eternii pesimişti pentru care un examen ce se apropie amenințător e echivalent cu probabilitatea mare a eşecului, cu privirile compătimitoare, cu explicațiile care nu îşi mai au rostul…Cu alte cuvinte aproape toți mergem la

examene – deşi nu toți recunoaştem - anticipând într-un fel sau altul sfârşitul acestuia.

A trăi într-o manieră cât se poate de dramatică asemenea anticipări conduce la epuizare nervoasă, cu tot cortegiul ei de probleme: iritabilitate, nelinişte, lipsă de concentrare, oboseală, randament scăzut.

De aceea, psihologii recomandă evitarea gândurilor de acest fel şi mutarea lor către aspecte care au darul să te liniştească. Dar nu este singura soluție. Dacă vrei, poți să te retragi într-un loc liniştit şi să te linişteşti şi tu, folosind formule de autosugestie, de genul "sunt calm(ă), sunt foarte calm(ă)" sau "totul este sub control".

Nu te avânta în vacarmul examenului până nu ai atins starea de linişte interioară de care ai nevoie.

Este evident în aceste condiții că în caz de examen scris va trebui să ajungi la locul examenului cu aproximativ 15-30 de minute mai repede, să faci micile pregătiri pentru examen (foi, stilou, instrumente de trasat şi de calcul), după care, ignorând rumoarea, agitația şi disperarea din jur, să încerci să obții starea de linişte de care ai atât de multă nevoie.

Ajungem din nou la ceea ce am subliniat nu demult: pregătirea psihologică e calea prin care îți netezeşti drumul către rezultatele dorite.

3.7.2. Anticipare şi participare

Voi face acum o precizare, demnă de toată atenția. De faptul că o înțelegi sau nu va depinde într-o măsură apreciabilă succesul la examene.

Trăirea anticipată a sfârşitului examenului este în măsură a te epuiza nervos, pentru că organismul este într-o stare de agitație care îi consumă rezervele, uneori deja destul de şubrezite de efortul depus în alte examene.

Pe de altă parte însă, trăirea **participării** la examen este cât se poate de benefică. Este vorba de trăirea anticipată a modului de prezentare a răspunsului (cu introducerea de rigoare, cu prezentarea propriu-zisă, cu încheierea), anticiparea unor situații care pot apărea în examen - spre exemplu, starea de spirit colectivă sau apariția unora din cauzele care generează subiectivitatea profesorului - dar **nu** cu scopul de le trăi pe plan **emoţional**, ci de a le diseca **raţional** ("dacă se întâmplă situația cutare, eu o să fac în felul următor ca să fiu în avantaj...").

Analizând "la rece" totul, "răsucind" situaţiile pe toate părţile, vei avea în examen avantajul enorm de a nu te lua nimic prin surprindere.

Ştii câte probleme apar tocmai din cauză că nu sunt prevăzute! Dar astfel de "antrenamente" vor face adaptarea ta la condițiile mereu schimbate ale examenelor din ce în ce mai uşor sau chiar instantaneu. Câți oare nu se pierd pentru că sunt confruntați cu situații pe care nu ştiu să le controleze şi să le exploateze în favoarea lor?

De fapt, acesta este unul din secretele creşterii spectaculoase a rezultatelor tale pozitive: **adaptarea continuă şi fără efort la cerinţele mereu noi ale examenului.**

Pentru mulți această adaptare pare ceva imposibil de obținut, urmare a unor trăsături negative destul de adânc înrădăcinate (emotivitate accentuată, agitație, putere slabă de concentrare, prejudecăți despre profesorul-monstru etc.).

Antrenamentul anticipativ este însă cheia cu ajutorul căreia, încet-încet, vei

ajunge să stăpâneşti până şi cele mai grele situaţii din examene.

Acum înțelegi pe de-a-ntregul de ce am discutat, în "**Arta de a învăţa**", despre cele trei echipaje dintre care numai unul merge în direcția succesului, altul are şanse să îl atingă, cu băgare de seamă şi ultimul e mai degrabă sortit eşecului? Înțelegi. Tu în care echipaj eşti? Faci ce trebuie pentru succesul tău?

Revenind la aşa-numita "anticipare dramatică" (adică trăirea anticipată a **rezultatului** examenului, despre care am spus că de multe ori epuizează nervos), trebuie arătat că aceasta este cât se poate de deosebită de **vis**, despre care se vorbeşte şi se scrie tot mai des la această oră.

Fără a intra în dezvoltări pe care alții, mult mai calificați decât mine, le-au făcut, îți voi reaminti că acesta este **imaginea, prefigurarea mentală a sfârşitului pozitiv al examenului** (în cazul nostru). Departe de a fi o simplă "copilărie", Visul reprezintă o forță deosebit de puternică, în stare să ofere organismului posibilitatea creşterii potențialului până la limite nebănuite. Este o undă asemănătoare undelor radio emise în eter: invizibile, dar având o putere informațională deosebită. S-a demonstrat efectul viselor transmise în eter: oricât de incredibil ar părea, **aceste surse de energie vor reveni la tine în momentul pentru care au fost "emise"** (spre exemplu în momentul examenului) şi te vor purta spre ceea ce îți doreşti. Sigur, nu e în nici un caz suficient să stai într-o reverie permanentă, fără a învăța nimic, pentru ca apoi să te aştepți la o notă-miracol în examen; dar resursele extraordinare ale psihicului nu se rezumă la resursele memoriei (privită strict ca o capacitate de a înregistra date), ci se extind foarte mult în atât de neglijata sferă a forțelor psihice, responsabile de multe din evenimentele plăcute sau neplăcute pe care le trăim.

Dar să nu ne îndepărtăm prea mult de precizarea pe care am făcut-o:

Visul se deosebeşte foarte mult de anticiparea dramatică printr-o caracteristică de bază: starea de linişte.

Dacă anticiparea exploziei de bucurie la aflarea rezultatului (sau, cum e cazul multora, anticiparea eşecului) se produce cu un consum puternic de energie, imaginarea aceluiaşi sfârşit victorios, prin folosirea imaginii mentale pozitive numite vis, are darul de **a spori** rezervele energetice viitoare (respectiv pe cele din momentul examenului), **fără a le epuiza însă pe cele actuale.** Pe liniştea interioară îți plantezi dorințele de viitor, şi nicidecum pe agitația, starea de surescitare sau tensiunea nervoasă. Într-adevăr, granița dintre pozitiv şi negativ e destul de elastică...

-----00000 00000 00000-----

CAPITOLUL AL IV-LEA

CE AI AFLAT DESPRE EXAMINATOR?

Ce uşor ar fi dacă te-ar examina o maşină! Fără sentimente şi resentimente, o maşină ar avea un mare avantaj: nu s-ar uita în ochii tăi. Dar ai avea un dezavantaj şi mai mare: nu ai putea citi nimic din zumzetul circuitelor care te evaluează la fel, indiferent dacă eşti sigur pe tine sau eşti lac de sudoare.

Partea bună e că te examinează un profesor. Un om în carne şi oase. Cu sentimentele lui, cu simpatiile lui, cu tehnica lui - pe care s-a străduit să ți-o imprime un semestru sau un an. Acum a venit momentul să arăți ce ştii. Dar nu numai atât: diversitatea tipurilor umane îți cere, dacă vrei să reuşeşti, să te adaptezi unor cerințe specifice profesorului. Uneori,

instantaneu. Alteori te poți pregăti, dacă ai datele care să ducă la concluzia corectă.

Dacă vei să răspunzi rapid exigențelor profesorului, trebuie să le ghicești. Începutul va fi corect dacă vei reține:

Pregătirile din culise trebuie să fie dure şi minuțioase, pentru ca totul să iasă foarte bine sub lumina reflectoarelor.

Aplauzele la scenă deschisă nu se dau ageamiilor.

Şi încă un aspect:

reiau ideea că o mare parte din cele de mai jos se potrivesc elevilor, o altă parte studenților, o altă parte este comună. Spre exemplu, parte cu "protocolul" nu pare a fi interesantă pentru elevii de liceu. Nu "pare", dar vei vedea că de fapt este foarte interesantă.

Preia ce te interesează pentru următorul examen, dar nu uita să recitești totul la următoarele două-trei examene, pentru că nici un examen nu seamănă cu altul!

4.1. Dacă profesorul vrea cornuri, nu-i da cozonac

Cel mai des întâlnită practică este informarea preliminară asupra reputației profesorului practică bună, dar cu o condiție: **să prelucrezi datele cu mult discernământ**. Altfel se poate ajunge la cazurile exact opuse realității și care te blochează în loc să te ajute. Bunăoară, adeseori singură

reputația de "răi" a unor profesori din comisie este suficientă pentru a crea o stare de nelinişte printre candidați. Aceasta este însă reacția omului comun, dar soluția este alta decât a depune armele. De multe ori reputația severității profesorului se trage din concluzii de suprafață apărute în atmosfera încinsă a examenului, când totul e distorsionat în rău.

Reputația de examinator sever pe care o are profesorul reprezintă pentru foarte mulți un fel de paşaport pentru ratarea automată a examenului.

E o lege a psihologiei şi a comunicării pe care o aplici, chiar dacă o cunoşti sau nu, şi care spune că atunci când îl consideri pe un om într-un anume fel cauţi inconştient toate acele informaţii care să îţi confirme părerea.

Ţi s-a spus că e rău? Orice ar face, aşa îl vezi. Şi tremuri degeaba.

Dar, ce e în fapt informația care aduce reputația profesorului? Nici mai mult nici mai puțin decât un **indiciu** foarte prețios în legătură cu nivelul la care urmează să prezinți răspunsul. Atât. La cunoştințele pe care le ai, tu poți prezenta fie un răspuns în conformitate cu litera manualului sau cursului, fie un răspuns original, un răspuns sistematizat ("punctat") sau liber, un răspuns schematic sau, dimpotrivă, un răspuns întesat de referințe, de amănunte....

Îți uşurezi succesul când vei înțelege ceva:

Toate cunoştinţele tale sunt ca un aluat căruia, ajuns la momentul prelucrării, trebuie să fii capabil să îi dai forme diverse, de la pâine feliată la cozonac sau cornuri, în funcţie de exigenţele concrete ale profesorului.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Preferă examinatorul un răspuns organizat, punctat? Fă-i pe plac şi vei vedea rezultatele. Preferă, dimpotrivă, să audă un răspuns mai liber, mai original? Conformează-te, pentru că numai tu vei avea de câştigat. Sau preferă (în cazul disciplinelor "reale", spre exemplu) să înşirui pe tablă formule peste formule, fără să explici prea multe? Înseamnă că vorbăria ta l-ar putea obosi şi irita.

De cele mai multe ori un examinator sever e în fapt un examinator ale cărui concepţii despre modul în care trebuie prezentat răspunsul diferă uneori radical de modul în care prezinți (sau ai crede potrivit să prezinţi) tu răspunsul.

Pe vremuri, spaima studenților de la Filologie din Bucureşti o reprezenta un profesor universitar foarte cunoscut. Un student de atunci – devenit un ilustru profesor de limba română – a aflat, ca toți colegii săi de altfel, că profesorul era excesiv de sever: toți cei care intraseră la răspuns "picaseră", cu toate că, de frică sau nu, erau extraordinar de bine pregătiți. Nimeni nu mai avea curajul să intre în examen. Studentul despre care viorbim, trecând prin dreptul uşii de examen, aude nişte cuvinte spuse cu mânie de către examinator: "Nesistematici! Haotici!!!": *Iată ce îl durea pe profesorul universitar: cunoştințele de excepție ale studenților nu erau prezentate sistematizat,organizat.* Drept pentru care cel ce mi-a povestit întâmplarea s-a hotărât să prezinte răspunsul... pe puncte – ceva în genul:

"La primul subiect discutăm despre următoarele aspecte: 1)..., 2)...., 3)....

În ce priveşte primul aspect, respectiv..., putem spune *în primul rând* că perioada în care a trăit şi a creat Platon predomina în filosofie concepția următoare: ...Platon a preluat-o, dar a şi îmbogățit-o, cu următoarele elemente: 1)..., 2)..., 3)...

– Horaţiu Sasu –

Primul element specific care se desprinde aşadar din opera platoniciană este (…) despre care putem spune că: …”

Şi tot aşa. Sistematizat – poate prea sistematizat pentru gusturile unui filolog. Rezultatul? Profesorul, care până atunci stătuse plictisit pe scaun, face ochii mari şi începe să răcnească: “Aşa, domnule! AŞA, domnule!!! Sistematizat, domnule!”.

A fost primul calificativ de “foarte bine” dat de către profesor după mulți, mulți ani. Nu însă şi ultimul: colegii studentului au înțeles instantaneu ce trebuie să facă şi, unul câte unul, au repetat isprava. Sesiunea aceea a fost senzația facultății. Şi ce simplu a fost! S-a modelat “aluatul” (cunoştințele) după gustul profesorului. Acelaşi “aluat”, atunci când ia formele aşteptate *de profesor*, aduce rezultatele dorite *de tine.* Fără efort, fără coşmaruri.

Dacă un profesor are reputația de “rău” nu mai sta pe gânduri: apucă-te şi învață. Învață foarte bine. Organizează-ți timpul, auto-evaluează-te corect, foloseşte scheme, subliniază ca să “sară“ în ochi, “simulează“ un examen conform cu cele ce cere profesorul, găseşte motivația adecvată, aşa cum ți-am explicat deja, mă rog, fă tot ce poți ca să înveți eficient.

Apoi, foloseşte maximul din aceste tehnici de susținere a examenului şi vei vedea rezultatul.

Crede-mă, nu există altă soluție, deşi mulți îşi storc creierii să o găsească, în loc să folosească fiecare secundă învățând. Un profesor sever nu cedează nici în fața unei fustițe mini (deşi câteodată ajută), uneori nici în fața rezultatelor tale anterioare bune, ci se va lăsa convins în general de ceea ce îi demonstrezi.

În fața adevăratei valori până şi cel mai sever profesor "cedează". Dacă ai înțeles aceasta, nota ta poate fi "un miracol" pentru toți.

După care vor urma cel puțin două consecințe cât se poate de avantajoase pentru tine: pe de o parte, o nouă întâlnire (posibilă, de altfel, în liceu sau în facultate) cu profesorul respectiv, la alt examen, va fi una în care ai deja atuul imaginii tale de om valoros, gata fixată în mintea profesorului; pe de altă parte, nota de excepție dată de acest profesor "rău" ar putea avea o influență destul de mare asupra viitorilor examinatori. Situația e frecvent întâlnită, chiar dacă nu ți se pare dreaptă. Dreaptă sau nedreaptă, alegi dacă o foloseşti în favoarea ta sau nu. Apoi, rezultatul bun pe care îl obții te va ajuta să obții pe viitor rezultate bune sau foarte bune cu un efort mult mai mic decât al colegilor tăi. Sau chiar învățând mai puțin data viitoare.

Problema apare destul de greu de rezolvat în caz de examen scris sau de bacalaureat, când notele de la unele probe nu sunt cunoscute de examinatorii de la alte probe. În cazul examenelor orale, însă, un "tun" de genul celui pe care tocmai ți l-am descris poate fi un izvor de rezultate "inexplicabil" de bune.

4.2. Informarea prealabilă nu se opreşte aici

Pentru a susține examenul în cunoştință de cauză, fără teama vreunei surprize neplăcute, trebuie să pregăteşti minuțios şi alte aspecte. Să exemplificăm...

Mulți profesori refuză aşa-numitul **"protocol",** adică nişte mici atenții care sporesc confortul profesorului în timpul examenului: o ceaşcă de cafea, o sticlă de apă minerală sau de suc (preferă natural sau îi e indiferent?), un pachet de țigări fine şi aşa mai departe. Acestea sunt refuzate de unii profesori, care le consideră un fel de "mită", un mijloc de cumpărare a bunăvoinței lor față de cei examinați, caz în care ar fi o greşeală să îl aştepți la examen cu astfel de "elemente de decor" pe masă.

Alți profesori, dimpotrivă, aşteaptă asemenea atenții şi devin iritați în situația în care nu le este respectat "obiceiul". Există unii mai pretențioşi care refuză sucul pe motiv că preferă apa minerală sau apă plată, sau care

nu se ating de țigările de o anumită marcă, din cauză că preferințele lor sunt altele. E normal, schimbarea forțată a tipului de țigară e o sursă de stres pentru orice fumător. Urmăreşte aşadar chiar din timpul semestrului ce tipuri de țigări preferă profesorul, ca să nu faci gafe în examen! Iar dacă afli că tocmai s-a lăsat de cafea şi e necăjit că i s-a descoperit o afecțiune cardiacă, ştii ce *nu* trebuie să îi oferi.

O dată ajunsese antologică o întâmplare petrecută într-un examen cu un celebru profesor universitar: “Ceee??? Biscuiți şi Coca-Cola? Astea să i le dați lui... (şi a rostit un nume de profesor universitar mult mai puțin pretențios). Mie să îmi aduceți whisky şi Marlboro!”

De unde deducem că singura regulă generală pe care o putem extrage este că

Mai întotdeauna “protocolul” înseamnă că profesorul e apreciat şi că i se acordă importanţa şi respectul cuvenite. Şi că studenţii fac tot ce le stă în putinţă ca el să se simtă confortabil.

Cu alte cuvinte, un asemenea gest îi asigură un confort psihic. O astfel de atenție măgulitoare nu trece neobservată, chiar dacă profesorul nu explodează de bucurie la vederea mesei “protocolare”.

Un om căruia i-ai câştigat bunăvoința printr-o mică atenție te tratează altfel. Concluzia se vede în carnetul de note (mă rog, mai e o condiție: să nu-l enervezi pe profesor cu “originalitatea” năucitoare a răspunsului tău).

Şi, ca să vezi cum se poate adapta ideea şi la elevi, îți dau un exemplu. În şcoala generală aveam o profesoară foarte severă. Atunci când scria la tablă, prefera să învelească în hârtie capătul cretei care venea în contact cu degetele, deoarece altfel pielea i se irita în contact cu creta. O colegă de clasă, fiind de serviciu, a avut ideea de a înveli o cretă cu hârtie, întocmai cum făcea profesoara. Noi nu ştiam de ce se îmbunase subit profesoara. Şi ne-a explicat că e prima elevă a ei care a observat această dorință a sa. Nu

mai țin minte dacă acea colegă a fost sau nu favorizată ulterior - dar nici nu e important, la urma urmei. Am dat acest exemplu doar ca să vezi ce mult poate să însemne pentru un profesor un gest aparent minor, dar care îi poate "gâdila" sentimentele, cu rezultate de multe ori benefice în examen.

Vrea ziare, pentru că se plictiseşte la examen? Dă-i ziare. Informează-te ce-i place şi dă-i!

Informează-te, spre exemplu, şi informează-i şi pe colegii tăi (din timp), despre **modul în care doreşte profesorul să se desfăşoare activitatea la clasă**, la seminarii sau la laboratoare. Profesorii de liceu manifestă o mai mare simpatie pentru clasele în care, chiar de nivel mediu fiind, se păstrează disciplina în timpul orelor, iar elevii se arată interesați de ceea ce le predă profesorul.

Apoi: pe ce **aspecte insistă profesorul în timpul examenului?** Ce aspecte din materie are pretenția să le cunoşti foarte bine? Cum spuneam, gradul de subiectivitate al profesorului, tabieturile şi pretențiile sale referitoare la aspectele auxiliare examenului (disciplină, "protocol") pot fi aflate în urma informării de la elevi sau studenți de an mai mare.

Şi încă un aspect, asupra căruia vom mai avea prilejul să revenim: profesorii universitari obişnuiesc să încurajeze printr-o notă mai mare fie prezența la cursuri, fie o activitate mai intensă la seminarii. Astfel se explică fenomenul grupelor "simpatizate" în bloc, ca şi al celor "stigmatizate", cărora li se promite de către profesori că "o să vadă ei în sesiune", ca urmare a absențelor masive şi a lipsei de cooperare cu profesorul la seminarii sau laboratoare. Pe de altă parte, etichetarea unor grupe sau chiar a unor studenți ca fiind "oameni de înțeles, cu care se poate discuta la seminarii", reprezintă de multe ori semnalul universal valabil cum că grupa sau studentul respectiv vor primi favoruri la examen.

4.3. Cum să îl cunoşti mai bine pe profesor

E foarte uşor să deduci atitudinea profesorului în examen observând-o pe cea

din cursul anului cu privire la noutățile apărute între timp.

O modalitate simplă ar fi să îl întrebi câte ceva din materia pe care o predă, acel ceva fiind însă de negăsit în carte sau în curs şi având eventual caracter de detaliu sau de aplicație practică a unei probleme pe care el a prezentat-o doar din punct de vedere teoretic. Dacă îți răspunde pe loc şi la obiect (sunt şi unii care au darul de a vorbi mult fără a spune nimic), dacă îți explică cu detalii, cu argumente şi contraargumente, dacă face referire la surse bibliografice care te pot lămuri asupra aspectului, atunci poți fi sigur că profesorul e bine pregătit şi deschis la nou, şi, ca urmare, răspunsul tău original (în sensul bun al cuvântului şi nu în sensul unui răspuns eronat) va fi un argument zdrobitor în favoarea unei note mari, desigur, cu condiția să atingi toate punctele problemei.

Dacă profesorul face referire la o sursă bibliografică pe care o combate sau o critică (argumentat sau nu) – deja ştii ce ai de făcut.

Dacă însă la cea mai mică întrebare de a ta profesorul se bâlbâie, ocoleşte problema sau chiar îți cere un timp "de gândire", te sfătuiesc ca la examen să nu ieşi prea mult din cadrul îngust de cunoştințe pe care îl pretinde el. S-ar putea ca tu să cunoşti (fie şi numai în mod accidental) mai multe lucruri în legătură cu un anumit subiect, dar păstrează cunoştințele pentru cine le va aprecia: un alt profesor la alt examen, comisia de bac, licență, sau directorul care îți corectează lucrarea la concursul pentru un post în firma pe care o vizezi.

4.4. Pe ce insistă profesorul? (cum adică "şi ce dacă insistă"?)

Informarea prealabilă trebuie să vizeze şi aspectele sau părțile din materie asupra cărora profesorul insistă de obicei în examen. Este evident că asemenea părți trebuie tratate cu mult mai multă atenție, aprofundate, astfel încât să nu mai aibă practic necunoscute pentru tine. Îți vei da seama

însă ce mult va cântări această aprofundare doar în momentul când îi vei vedea pe colegii tăi cât de mirați sunt că profesorul insistă asupra unui aspect pentru ei cu nimic mai important decât altele.

Atunci când profesorul revine, subliniază, insistă în legătură cu anumite aspecte, în examen te va răsplăti dacă o să faci şi tu la fel.

De altfel am mai spus undeva aceasta. Dar repet: dacă stilul lui e liber, fii sigur că va aprecia să îi urmezi exemplul. Dacă preferă sintezele, te amăgeşti singur sperând că în examene le va ocoli. Dacă preferă opinii de o anumită natură, fii pregătit să aduci contraargumente puternice opiniilor contrare. Dacă îi place un anumit autor, nu ignora semnalul.

4.5. Sursele de informare nu sunt o problemă

Iată că, cu acest prilej, am atins şi problema surselor de informare: colegii mai mari. Atenție însă la modul în care te informezi!

O sursă unilaterală de informare (spre exemplu un singur coleg) este adesea o sursă de informare greşită.

Dacă respectivul coleg a pățit-o şi are frustrări, se va considera nedreptățit de rezultat şi va exagera defectele şi severitatea profesorului. Se poate întâmpla ca, dimpotrivă, din cine ştie ce cauză, să fi fost avantajat puțin la acordarea notei şi să aibă o părere nerealist de bună despre respectivul profesor. Tocmai de aceea ar fi bine să te informezi sondând opiniile cât mai multor colegi. În plus îți voi arăta în curând cauzele subiectivității profesorului, astfel încât în caz că una din opinii iese din linia

generală, să ştii cum să te interesezi dacă în momentul în care profesorul a avut acea atitudine neobişnuită (pozitivă sau negativă) din timpul examenului:

- era în criză de timp (şi în acest caz interesează-te ce soluție au găsit colegii care au avut succes, ca şi cei care nu au avut)
- avea o părere bună sau rea despre studentul sau despre elevul respectiv. Ce a făcut acesta pentru a o genera şi întreține (activitate sau pasivitate la seminar, o ținută elegantă, simplă, sau neglijentă la examene etc.)
- dispoziția de moment a profesorului (boală, oboseală, probleme în familie sau, dimpotrivă, o satisfacție de moment, o realizare personală etc.)
- starea de spirit a profesorului (înclinat spre toleranță sau iritat), informație care, evident, trebuie corelată cu cea de mai sus.

În majoritatea cazurilor o să constaţi cu surpriză, în urma acestor demersuri, că o parte din "miturile" care îl înconjoară pe profesor nu au prea mare legătură cu realitatea.

Ba, mai mult: poţi creiona ***corect*** chiar şi câteva trăsături de personalitate ale profesorului examinator. Spre exemplu, profesorii bănuitori, susceptibili, sunt aproape întotdeauna lipsiți de obiectivitate, la fel ca şi persoanele pline de sine, egocentrice sau care suferă de un complex de inferioritate, indiferent de natura lui. Sau care suferă de mania "picatului" cu orice preț, numai ca să demonstreze ce tari sunt ei.

Fii foarte atent: **lipsa de obiectivitate nu înseamnă neapărat severitate, ci poate îmbrăca foarte bine şi forma toleranţei**. Spre exemplu, un profesor orgolios poate "să pice", pentru a-şi demonstra puterea pe care o are, dar poate să fie şi deosebit de generos cu "prăpădiții" care tremură în fața lui. Tocmai de aceea, ştiind că un astfel de om este orgolios,

informarea ta va viza modul concret în care îşi manifestă subiectivitatea (toleranță sau severitate) şi în ce condiții.

Informarea prealabilă trebuie să vizeze şi aspectele sau părțile din materie asupra cărora profesorul insistă de obicei în examen. Este evident că asemenea părți trebuie tratate cu mult mai multă atenție, aprofundate, astfel încât să nu mai aibă practic necunoscute pentru tine. Îți vei da seama însă ce mult va cântări această aprofundare doar în momentul când îi vei vedea la ore/cursuri pe colegii tăi cât de mirați sunt că profesorul insistă asupra unui aspect pentru ei cu nimic mai important decât altele.

Dar nu numai colegii de an mai mare îți pot da informații prețioase, ci şi colegii din alte clase sau din grupe paralele. Poți tu însuți, dacă timpul îți permite, să iei la fața locului "pulsul" examenelor pe care urmează să le susții, şi vei vedea cât de benefice sunt alte "reprize" de informare. Poți afla astfel nivelul al exigențelor profesorului, poți învăța din realizările sau greşelile colegilor tăi, poți afla (dacă eşti interesat) subiectele care nu sunt cerute în examen, ordinea celor cerute (pentru cei care preferă să învețe "pe bilete"), poți afla concluziile "la cald" ale celor abia ieşiți din examen (concluzii care s-ar putea deforma într-un sens sau altul după un timp), poți afla pretențiile profesorului privind ținuta în examen, modul de a răspunde pe care îl preferă examinatorul.

Există încă o sursă de informare care îi face pe unii să zâmbească, bineînțeles neglijând-o aproape total. E vorba de **personalul de serviciu** din orice liceu sau facultate. Dacă ai şti, cititorule, cât de uşor pot afla femeile de serviciu date “imposibil” de obținut!... Nebăgate în seamă, dar având acces aproape oriunde, în virtutea sarcinilor pe care le au, ele îți pot furniza date cât se poate de folositoare pentru pregătirea unui examen. **Interesant este că ele abia aşteaptă să ți le ofere**, ca să arate că sunt privilegiatele care dețin informațiile cheie. Şi adesea chiar sunt.

Practic nu există domeniu al informării prealabile pe care aceste “baze de date” ale oricărei şcoli, indiferent de nivel, să nu îl cunoască. Chiar foarte profund, căci nenumărate promoții de tineri s-au perindat prin sălile de clasă sau de examen sub privirile lor care iscodeau discret orice mişcare. Ca

să nu mai vorbim că **ele îi cunosc mult mai bine pe profesori decât o poţi face tu**, pentru că ani de zile au stat în preajma lor, de multe ori în momente de destindere, în care se observă mult mai uşor firea omului (tu ai prins un astfel de moment?!) şi aflând lucruri care altfel nu trec mai departe de uşa cancelariei.

Am fost de mai multe ori surprins de bogăția informațiilor oferite de aceşti "spioni". Apoi am învățat să caut aceste informații direct la "sursă". Cu o vorbă bună, cu o mică atenție, am aflat incredibil de uşor lucruri pe care mă căznisem să le aflu, săptămâni întregi, din alte surse de informare. Adesea fără succes sau, mai grav, greşit şi unilateral.

4.6. Cine are informaţia stăpâneşte situaţia

După cum vezi, uneori atât de ignorata informare de dinaintea examenului poate aduce foarte multe surprize. Un lucru e clar: **cu totul altfel rezolvăm situaţii pe care le aşteptăm, pe care le înţelegem şi despre care suntem avertizaţi**, comparativ cu cele care apar spontan - când? - tocmai în orele grele ale examenului. Care nu sunt cel mai potrivit moment pentru sondarea necunoscutului.

Din cele de mai sus ai înțeles că trebuie să acționezi după principiul:

Orice informaţie, cât de mică, te va ajuta numai dacă va fi corect culeasă şi corect interpretată.

O informaţie "bombă" greşită sau greşit interpretată te va duce direct spre eşec.

Informându-te pe cont propriu vei putea para dezinformările - conştiente sau nu (!) - care vin din partea colegilor sau - mai ales - a contracandidaților tăi. Şi vei vedea, cu timpul, că sunt destule. Nu le lăsa să te tiranizeze, căci acum ai aflat ce ai de făcut.

Şi să nu te miri prea mult de rezultate. Vor fi normale.

CAPITOLUL AL V-LEA

"ZIUA ADEVĂRULUI" ŞI ÎNTREBĂRILE EI

5.1. Prima condiţie pentru a reuşi la orice examen

E o condiţie pe care mulţi o încalcă cu mare seninătate: **prezentarea la examen.** Îndeosebi studenţii suferă de pe urma neprezentării la examene, pentru că în mediul liceal disciplina e ceva mai strictă. Şi apoi la liceu, la clasă, te scoate la tablă şi nu mai ai timp să comentezi dacă ieşi sau nu. Dar poţi să nu faci greşeala de a considera că nu ştii nimic. E tot un fel de neprezentare. Apoi, tot în liceu, ai posibilitatea să optezi dacă te prezinţi sau nu la o lucrare.

Să trecem în revistă avantajele şi dezavantajele neprezentării la un examen. Problema se pune atunci când studentul nu e pregătit suficient şi consideră că riscul de "a pica" e prea mare. Nu spune nimeni, aşa e. Dar de multe ori se întâmplă ca rezultate uluitor de bune să aibă tocmai cei care cu greu s-au hotărât să susţină examenul. În orice caz, un lucru e cert:

> **Dacă nu intri în examen îţi refuzi automat şansa unei note de trecere. Examenul la care nu te-ai prezentat este echivalent cu examenul pe care l-ai ratat.**

Majoritatea profesorilor sunt mai îngăduitori cu studenţii care nu au primit notă de trecere decât cu acei care nu s-au obosit să treacă pe la examen. Am avut colegi prea mulţi – şi văd că mereu alţii şi alţii le iau locul – care au văzut prea târziu că şansa pe care au irosit-o s-a "răzbunat" în toamnă, când au fost ascultaţi mult mai detaliat şi şi-au dat seama cât de

uşor era să se prezinte în vară, când foarte probabil puteau obține o notă bună!

Pe de altă parte, un risc pe care ți-l asumi de bunăvoie este ca în toamnă sau când vei susține examenul profesorul să nu acorde, pur şi simplu, note mari, aşa cum făcuse în vară. Şi e normal. Pe de o parte destul de mulți profesori consideră că ar fi nedrept să noteze la fel de larg cum i-au notat pe "amărâții" care abia au avut o săptămână la dispoziție, pentru acelaşi examen, în vară, pe cei care "au avut o vară la dispoziție ca să învețe". Pe de altă parte eşti băgat în aceeaşi oală cu cei care efectiv nu au promovat examenul şi care a priori sunt considerați destul de slab pregătiți, nemeritând deci o notă prea mare. Chiar "ieşirea" ta din standardul celor din jur ar putea fi interpretată de unii profesori ca fiind "un accident", situație pe care o vor "confirma" în general întrebările "bine alese"...

Atât pentru studenți cât şi pentru elevi e valabil: adeseori, chiar dacă nu eşti sigur pe tine, vei fi răsplătit pentru bunăvoința de a fi încercat.

Când nu eşti sigur pe tine, încearcă totuşi, căci ai o şansă. Adeseori ajunge.

La unele facultăți sau în unii ani lăsarea deliberată a unor examene pe toamnă sau pentru la anul să fie o practică cu consecințe pozitive. Dacă faci parte dintr-o astfel de facultate, profită! Înseamnă că ai avantajul de a-ți putea programa de la bun început la care dintre examene mergi şi la care nu. Sesiunea e astfel mai "aerisită", cresc şansele de a lua note mai bune. Cu o precizare: cresc atât pentru tine, cât şi pentru ceilalți. Competiția se sfârşeşte după ultima secundă de sesiune.

La sfârşitul acestui subcapitol o să-ți mărturisesc ceva.

Cercetările în domeniu au arătat că

În majoritatea cazurilor de la examen te poţi întoarce.

5.2. Revederea unor aspecte mai dificile

Dacă te pregăteşti cu adevărat să obţii succesul notează pe o foaie de hârtie pasajele mai dificile din materialul pe care îl ai de reţinut. Este o metodă care dă rezultate foarte bune, deoarece prin repetarea acestor aspecte înainte de examen nu numai că ţi le întipăreşti mai bine în minte, ci şi ai posibilitatea de a le acorda o atenţie sporită faţă de cursurile sau paginile care nu au ridicat dificultăţi prea mari.

Dar... **cât timp să rezervi unei astfel de recapitulări finale?** Perioada variază în funcţie de natura examenului: în sesiune (câteva ore din ultima zi, ultima zi în întregime sau chiar două - trei zile în cazul unor examene fixate la intervalele mai mari de timp), iar în cazul examenelor de admitere - ultimele 10-14 zile. Pentru lecţiile de a doua zi foloseşte la maxim sedimentarea cunoştinţelor în timpul somnului – deci revezi pasajele mai dificile înainte de culcare!

Dar toate acestea le ştii.

Te sfătuiesc ca, indiferent de intervalul pe care îl vei acorda repetării acestor aspecte, în timpul sesiunii să ordonezi, cu o seară înainte de a începe repetarea, materialul pe care vrei să îl repeţi, pentru ca a doua zi să porneşti direct cu ceea ce ţi-ai propus, să câştigi cele patru ore (cum deja unii au reuşit), fără să mai pierzi timpul cu chestiuni organizatorice care îţi pot răpi minute (sau chiar zeci de minute) bune din perioada de randament intelectual maxim. Ai putea chiar ca în seara de dinainte să arunci o privire peste materialul mai dificil, cu avantaje deloc de neglijat, pe care nu le mai reluăm aici, deoarece peste noapte cunoştinţele se fixează în structuri stabile, care te vor ajuta să porneşti cu toate pânzele sus a doua zi.

5.3. Ce să faci cu subiectele care "nu intră în cap"

Deşi ai repetat în ultima zi sau în ultimele zile subiectele mai dificile[4], au rămas câteva (mult mai puține decât înainte) care încă sunt "refractare". Ce faci?

Spun unii foarte îndârjiți că trebuie să eviți repetarea, cu argumentul că, în atmosfera încinsă a examenului, a repeta înseamnă a-ți face o "varză" în cap. E adevărat, dar numai în condițiile în care eşti în criză de timp, sub tensiune, cu nervii în batistă etc. Şi totuşi... noi ne-am înțeles altceva: în ciuda practicii generale, un examen se abordează într-o stare de linişte, de calm, de siguranță, stare în care poți revedea fără probleme notițele. Cu atât mai mult cu cât **dimineaţa** (când de obicei se susțin examenele) **memoria pe termen scurt este la cea mai ridicată cotă**, eficacitatea ei fiind superioară cu aproximativ 15% față de orice alt moment al zilei.

> În condiții de calm sufletesc, repetarea este nu numai necesară, ci şi absolut **benefică**.

Condiția ca repetarea să se desfăşoare în linişte vizează atât liniştea interioară, cât şi pe cea **exterioară.** În acest caz vom face o diferențiere a condițiilor oferite de cele două tipuri de examene: oral şi scris.

a) Examenul oral

[4] Revezi în capitolul al XII-lea din partea I din "**Arta de a învăța**" cum să nu încurci pe ultima sută de metri repetarea comasată cu cea eşalonată şi vezi ce ai de făcut să nu ți se întâmple pocinogul ca după ce ai învățat să te trezeşti că nu mai ştii nimic, din cauza supraînvățării. Revezi cele ce ai de făcut ca să fii cel mai bun în timpul minim necesar!

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

În cazul în care se intră în ordine alfabetică va trebui să calculezi cu aproximație ora la care vei intra în examen. De asemenea, va trebui să calculezi timpul de care ai nevoie pentru a parcurge pasajele mai dificile.

Unii tineri au obiceiul ca în ziua examenului (programat de dimineață) să se trezească foarte devreme (pe la ora 4-5 dimineața) şi să repete fragmentele mai dificile. E o practică eficientă, dar numai dacă te-ai odihnit îndeajuns pentru a nu-ți suprasolicita creierul.

Dacă vrei să repeți anumite aspecte "la fața locului", caută o sală liniştită unde să poți face acest lucru. Roagă-l pe un coleg să te anunțe cu zece minute înainte de a-ți veni rândul, ca să te poți pregăti pentru intrarea în examen (printre altele, faptul de a intra în examen în altă ordine decât cea pretinsă de profesor poate fi interpretat ca semn de indisciplină, de zăpăceală, ceea ce poate sta la baza unor porniri spre subiectivitate). Oricum, mergând până la extrema neglijență, ar fi cam ciudat să repeți de zor probleme peste probleme şi să ieşi bine pus la punct din sala în care ai repetat, tocmai la timp ca să îți dai seama că acum câteva minute "s-a închis taraba" şi profesorul sau comisia te aşteaptă data viitoare.

În cazul în care nu e prestabilită ordinea intrării în examenul oral, avantajul tău derivă din faptul că poți să îți alegi singur momentul respectiv, în funcție de date concrete (inclusiv oboseala profesorului, colegii care intră înaintea ta şi alte aspecte care se găsesc în cursul de față).

În vremea studenției mele examenele date după amiaza erau preferatele mele. Atunci profesorul nu impunea ordinea alfabetică de intrare în sala de examene, ştiam că puteam alege momentul cel mai potrivit. Descoperisem repede că a intra printre primii are avantajul că îți cruță nişte forțe necesare pentru a susține până la capăt "bătălia" examenului şi dezavantajul că s-ar putea ca împreună cu tine să fie în sală colegi mai bine pregătiți decât tine (răspunsul tău ar putea fi apreciat mai slab decât este în realitate), iar profesorul să îți pună mai multe întrebări decât colegilor care vor urma după tine. Dar intram printre primii atunci când mă simțeam sigur pe cunoştințele mele.

Preferam uneori să intru printre ultimii, chiar dacă riscam să-mi fi consumat deja o mare parte din forțe (inclusiv din nervi), fructificând în schimb la maximum avantajul că profesorul, mai obosit şi dorind să termine mai repede examenul, nu mai punea atâtea întrebări suplimentare şi adeseori nici nu mă lăsa să termin de prezentat subiectele, fiind repede "edificat" în legătură cu cunoştințele mele. Şi tu poți face la fel, oricând e oportun – dar ține minte că merge aproape de fiecare dată.

b) Examenul scris, având aceeaşi oră de începere pentru toți, nu mai permite "manevre" de genul celor posibile la examenul oral. Ca urmare, va trebui să sfârşeşti repetarea înainte de ora anunțată pentru începerea examenului. Iar în caz că profesorul întârzie, vei şti cu siguranță cum să foloseşti prilejul.

5.4. Prezintă-te din vreme la examen!

Normal, ca elev de liceu nu ai încotro când te scoate la răspuns. Dar la bacalaureat, admitere, sesiune, licență, alte examene... depinde mult mai mult de tine.

Avantajele sunt diferite în funcție de felul examenului, respectiv scris sau oral.

În cazul examenului **scris** ar fi bine să te prezinți cu aproximativ 15-30 de minute înainte de începerea lui. Un interval mai mare ar fi dăunător, căci se prelungeşte inutil aşteptarea (cu efectul imediat posibil - creşterea tensiunii nervoase şi a consumului nervos). Situația este de evitat mai ales în cazul examenelor de admitere în liceu sau în facultate, unde "tradiția" este să se întârzie, uneori cu orele, aducerea subiectelor.

(Ar putea exista şi situația în care prezentarea cu mult înainte de începerea examenului scris este o condiție pentru ocuparea des invocatului "loc strategic", condiție pentru unii suficientă pentru "a se descurca" la examen).

O prezentare la examen cu mai puțin de 15 minute înainte de ora începerii poate genera o stare nedorită de stres, datorită grabei cu care vei fi nevoit să rezolvi măruntele operații preliminare. O dată ce intri în trepidație, starea se perpetuează şi intri exact cum nu trebuie în examen.

Intervalul se măreşte în cazul examenului **oral**, cel mai indicat fiind să ajungi la locul examenului cu 30-60 de minute înainte. În acest interval te vei informa despre cât mai multe din aspectele care ar putea genera o apreciere subiectivă din partea profesorului. Spre exemplu, dacă ți se spune că toți cei de dinaintea ta au primit note foarte proaste, va trebui să te concentrezi asupra modalităților prin care să te impui ca un student sau elev cu cunoştințe mult peste medie (să sperăm că aceasta este chiar realitatea!). Dacă pentru majoritatea celor din jur subiectivitaea "inexplicabilă" a profesorului e o sursă de tensiune şi chiar de renunțare la intrarea în examen, pentru tine e nu numai o situație anticipată, ci şi uşor de rezolvat în cele mai multe cazuri.

Intervalul de 30-60 de minute îți este folositor şi din alt punct de vedere: ca să poți să revezi nişte aspecte neclare sau asupra cărora ai aflat pe ultima sută de metri că insistă profesorul în examen.

5.5. Ştii să îţi domini emoţiile în examen?

Un om incapabil de a-şi stapâni emoțiile e un om nesigur pe el. Nu putem spune dacă emotivitatea derivă din neîncrederea în fortele proprii sau dacă, dimpotrivă, neîncrederea e determinată de atitudinile emotive din timpul examenului. Se ştie însă că orice om, oricât de bine pregătit dar incapabil de a-şi stăpâni şi a-şi conduce diferitele stări şi procese subiective (de gândire, afective sau de voință) **greşeşte la apariţia primei dificultăţi**, chiar dacă aceasta e minoră.

Emotivitatea exagerată e sursa multor eşecuri.

Care ar fi în mod normal victorii, în condiţiile unui autocontrol mai riguros.

De ce sunt emoțiile mai puternice înaintea examenelor? Ce contribuie la apariția lor? Cum pot fi ele combătute, ca să nu mai exercite nici o influență asupra ta? Răspunsuri la aceste întrebări găseşti în multe cărți care tratează problemele stresului, îngrijorării, emotivității, neîncrederii în forțele tale şi aşa mai departe. Drept e, tu ai nevoie de soluții adaptate examenului şi mai ales vârstei tale.

Aşa fiind nu uita:

Dacă toţi îşi pierd controlul, nu e un motiv să te iei după ei.

5.6. Cum să te relaxezi chiar sub ochii profesorului (dar fără să ştie)

Îți aminteşti de "punctul fericirii" din "**Arta de a învăţa**"? E calea cea mai simplă spre destinderea nervilor chiar în timpul examenului.

Profesorul va crede că te concentrezi sau încerci să înlături oboseala.

Te va surprinde că vei ieşi din examen cu zâmbetul pe buze, în vreme ce colegii tăi vor fi extenuați?

Fiecare cu tehnicile lui.

5.7. Profită de subiectivitatea examinatorului!

5.7.1. Lupta cu morile de vânt

Ca orice om, examinatorul e supus influențelor. Arbitrariului. Greşelii neintenționate sau conştiente. Şi nu s-ar putea spune că factorii care afectează obiectivitatea aprecierii sunt puțini. Din contră: numărul mare de

examinați, condițiile proprii sau improprii în care se desfăşoară examenul, “protocolul” pe care unii îl cer, alții îl resping, realizările sau problemele personale ale profesorului, simpatiile sau antipatiile acestuia cu privire la o persoană sau la un grup de persoane examinate, duc la notări greşite şi, implicit, la tensionarea relațiilor examinator–examinat.

Fenomenul subiectivității profesorului este mult mai răspândit decât se crede îndeobşte. Aş cita, în acest sens, un scurt fragment din cartea profesorului Vasile Pavelcu, intitulată *Principii de docimologie*:

“118 profesori apreciază aceeaşi teză de geometrie: rezultatele variază între 28 şi 92 de puncte, cu eroare probabilă de 7,5.

Un număr de 43 de elevi ai unei şcoli primare belgiene fac o lucrare de geometrie, evaluată de profesorul clasei. Acesta alege, dintre probele scrise ale elevilor, 6 probe, în ordinea rangurilor de clasificare: 1, 5, 10, 25, 38, 43. Aceste probe au fost din nou evaluate de 17 profesori, de acelaşi grad şi aceeaşi specialitate ca şi profesorul clasei.(...)

*În privința variațiilor constatăm că sunt cazuri când, pentru aceeaşi lucrare, un profesor notează 24,5, iar altul 7 sau unul 27, iar altul 16. Să nu uităm că e vorba de **geometrie**, ştiință exactă!”*

Realitatea e că diferențele dintre aprecierile profesorilor sunt uneori foarte mari chiar în cazul materiilor exacte. La ce să ne mai aşteptăm atunci din partea examinatorilor din domeniul ştiințelor umaniste, unde hazardul pare a fi la el acasă?

În al doilea rând, putem desprinde o concluzie dramatică:

Diferența dintre un elev sau student “trecut” cu nota 6 şi unul “picat” s-ar putea să nici nu existe.

Decât în impresia pe care cei doi au lăsat-o profesorului.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

S-ar putea şi ca în cazul concursului de admitere ori de capacitate, diferența dintre ultimul de deasupra liniei şi primul respins să fie, din nou, o pură ficțiune. Sau – şi mai grav – ca admisul să fi fost mai slab pregătit decât cel respins, dar cel din urmă să fi pierdut cursa din cauza unei indispoziții trecătoare, a emotivității, a cunoaşterii superficiale tocmai a subiectelor ce trebuiau tratate (în condițiile în care presupunem că el cunoştea mult mai bine alte subiecte), din cauza unui scris mai puțin lizibil, a ordinii în care au fost corectate lucrările etc.

Să fie limpede: nu vreau să critic pe nimeni. Ar fi o nedreptate față de oamenii care ne îndrumă, uneori în condiții foarte grele. Nu vreau să critic pe nimeni, ci doar atrag atenția din nou:

Pregătirea bună, constantă, pentru examen, e izvorul reuşitei.

Fără ea e ca şi cum ai vrea să construieşti pe nisipuri mişcătoare – rezultatul e de moment.

Dar, dincolo de o bună pregătire, a neglija factorii de succes ÎN EXAMEN înseamnă a merge la examen asumându-ți riscul unor surprize neplăcute, pentru că nu te-ai pregătit să îți vinzi marfa.

Experții în psihologie şi pedagogie cunosc ceea ce vei afla tu. Contracandidații tăi nici nu visează aşa ceva. Sau, dacă ştiu câte ceva, țin totul pentru ei. Ca să-i învingi, îți trebuie, pe lângă cunoştințe profesionale – pe care e de presupus că şi ei le au – *altceva*.

A venit momentul să afli secretele subiectivității profesorului.

De ce pe acelaşi răspuns profesorul dă note diferite?

De ce este mai îngăduitor cu unii şi este brusc mai aspru cu alții?

Te îndemn să porneşti la drum cu un gând:

> **Nu are rost să lupţi cu subiectivitatea profesorului.**
>
> **Ba dimpotrivă: profită de ea, dacă tot există.**
>
> **Succesul tău va fi exploziv când vei şti să exploatezi aspecte proprii firii fiecărui profesor şi să eviţi cu o piruetă tot ce te-ar putea dezavantaja.**

5.7.2. Profesorul e condus de sentimente

De foarte multe ori, subiectivitatea în notare îşi are originea în simpatii sau antipatii, pe care profesorul şi le formează uneori spontan. Şi inconştient! De aceea am insistat atât de mult să laşi o părere bună încă din timpul semestrului. Nu o părere deosebită, ci una de-a dreptul excelentă. Şi te asigur încă o dată că regula e de fier:

> **Un profesor care are despre tine o părere bună este înclinat să te încurajeze şi chiar să te avantajeze la notare**.

În anumite cazuri această atitudine nu mai e inconştientă. Din păcate. Căci mai există încă destui profesori care favorizează inechităţi flagrante în notare, prin "ajutarea" unor elevi sau studenţi.

Dacă vreodată nu vei reuşi să îţi explici anumite inechităţi în notare, vezi dacă nu cumva cel avantajat este fiul unui prieten de-al profesorului ori un elev sau student care are o funcţie de răspundere sau care s-a remarcat în anumite domenii, obţinând aprecierile profesorilor. Poate părea jignitor pentru unii profesori, dar situaţia uneori cam aşa stă: funcţia, poziţia socială a părinţilor elevului sau studentului, chiar realizările materiale ale acestora, sunt un "argument forte" pentru a-l trata pe "junior" cu deosebită… atenţie.

Îi felicit pe profesorii care rămân imparțiali în fața unor astfel de situații! Mai ales prieteniile sau antipatiile de familie atârnă greu în momentul examinării…

O situație pe undeva similară se întâlneşte în cazul în care între profesor şi tînăr se stabileşte o relație reciprocă de simpatie, pe alte baze decât cele expuse mai sus. O bună parte a psihologilor apreciază, spre exemplu, că

Apropierea, cunoaşterea şi familiaritatea față de cineva este de natură să avantajeze poziția celui examinat.

Afectivitatea şterge nuanțele şi estompează diferențierile, favorizând în majoritatea cazurilor etichetarea globală şi simplistă din partea examinatorului.

Sigur acum îți poți explica de ce unii încearcă “să se vâre pe sub pielea profesorilor", în speranța că prin aceasta vor putea să îşi acopere nişte lacune în cunoştințe în momentul examenului. Nu sunt de acord cu o asemenea practică. Bănuiesc că şi tu gândeşti la fel.

Tocmai de aceea ți-aş propune o soluție prin care să obții un rezultat asemănător. O soluție **mult mai onestă** şi, în plus, cu adevărat utilă pentru tie: ***atunci când ai nelămuriri asupra vreunui punct din materia predată, roagă-l pe profesor să ți le clarifice***. Pune întrebări, formulează probleme, adu în discuție punctele mai puțin aprofundate, mai abstracte, mai neclare - şi vei vedea că profesorul îți va răspunde cu plăcere. Poate că primul contact e mai greu, ca orice început, dar aceasta nu înseamnă că va trebui să renunți la nişte lămuriri absolut necesare. În plus, ***profesorul va fi încântat că materia pe care o predă îți trezeşte interesul, iar simpatia va fi doar o chestiune de timp***. Însă avantajul cel mare se va vedea la examen, când, aşa cum am arătat, s-ar putea ca simpatia profesorului să se manifeste destul de clar. Sunt de acord că în mâinile unui

"şmecheraş" această metodă poate fi la fel de murdară ca aceea de a-i intra în graţii profesorului prin servilism şi linguşeală, dar, folosită corect, această atitudine îţi va aduce multe avantaje.

5.7.3. Un efect care explică multe

Apropiat de cauza de mai sus – impresia anterioară pe care o are examinatorul despre examinat – este ceea ce psihologii denumesc "efectul halo". Este o lege universal valabilă în relaţiile interumane:

Impresiile generale – pozitive sau negative – despre o persoană determină impresii particulare de aceeaşi natură.

Fenomenul este deosebit de răspândit în zilele noastre: unui critic sau unui scriitor de succes i se cere părerea despre un aspect politic, unui inventator – despre domeniul cinematografic, unui muzician celebru – despre probleme de ordin pedagogic sau social etc. Cu alte cuvinte, **cel care excelează într-un domeniu este considerat as şi în altele**. Evident, aprecierea nu are automat un suport real. După cum de multe ori nu are un suport real nici aprecierea unor profesori care îi consideră bine pregătiţi pe anumiţi elevi sau studenţi doar pentru că la alte discipline aceştia au obţinut rezultate foarte bune.

Astfel, dacă un elev obţine rezultate foarte bune la disciplinele considerate importante, o serie de profesori de la materiile aşa-zise "auxiliare" se consideră în drept să îl favorizeze în notare, uneori în lipsa oricărui suport real. Te-ai gândit să foloseşti această situaţie?

Dacă ai de susţinut o sesiune de examene, ar trebui să îţi programezi examenele grele la început şi – atenţie! – să te pregăteşti astfel încât să obţii

rezultate **foarte bune**. O dată trecute cu bine aceste examene, cele uşoare vor fi şi mai uşoare, pentru că vei fi favorizat de rezultatele de la materiile dificile. Este ceea ce studenții reflectă în general prin cuvintele: “s-a uitat în carnet să vadă notele de dinainte”.

Dacă însă ai examene de importanță şi dificultate egală, “rampa de lansare” o constituie tot primele examene. Încă o dată, **startul e hotărâtor**. Fă-l bine şi ai şanse să dispară multe probleme!

Experiența mi-a arătat că, de multe ori, chiar notele la materiile considerate mai uşoare pot influența notele de la materiile mai dificile: în sens pozitiv (“să nu îi stric media”, gândeşte profesorul) sau în sens negativ (“Mda… nici la materia X n-ai ştiut, cu toate că era uşoară. De ce nu vrei să faci o treabă ca lumea ?” – atitudine urmată de o notă care “să-i bage mințile în cap” împricinatului).

Concluzia e una singură şi apare mereu, adaptându-se la alte şi alte situații din examen: **atenţie la primii paşi** ! Sunt mult mai importanți decât se crede…

Dacă pe parcursul semestrului ți-ai clădit imaginea de elev sau student bun, la examen vei fi tratat ca atare, iar scăpările tale au toate şansele să fie trecute cu vederea.

Dacă eşti un elev sau un student slab (ceea ce cred că nu e cazul, dar se poate să fi dat impresia aceasta prin atitudinea ta pasivă), golurile în cunoştințele tale vor fi aspru sancționate. Mai mult, rezultatele tale cu adevărat bune, s-ar putea să fie considerate ca “accidente”.

După cum am mai spus, elevii cotați drept medii sunt, se pare, cei mai constanți în poziția lor: un răspuns de excepție poate fi considerat neconvingător pentru dovedirea calităților deosebite, iar o greşeală este cotată ca “normală”. Un elev sau un student care are note cuprinse între 6 şi 8 s-ar putea să fie condamnat să rămână în acelaşi strâmt “chenar” de către

cea mai mare parte a profesorilor. Este o nedreptate flagrantă, dar ar fi bine ca unii "nemulțumiți" să îşi dea seama că, în mare parte, sunt autorii propriilor note. Pentru că, dacă e să privim din alt unghi, ne pare că preceptul biblic "Celui ce are i se va mai da, iar celui ce n-are i se va lua şi ceea ce are" se aplică foarte clar: o **aceeaşi** greşeală este tratată diferit: în cazul studentului considerat bun, ca o scăpare foarte uşor de trecut cu vederea, iar în cazul elevului mediu, ca o scăpare "necesară" pentru a fi încadrat în "pătrățica" lui.

Dacă ai fost mereu pe podium în primele clase sau te-ai menținut în vârful ierarhiei în urma primelor sesiuni studențeşti, vei vedea că profesorii vor contribui la menținerea ta în această poziție şi în anii următori, chiar dacă nu întotdeauna vor avea dreptate să o facă.

Şi încă un aspect la care ar trebui să te gândeşti: o notă mare pusă unui elev (mai ales ca medie) sau unui student, de către un profesor cu care acesta se va mai întâlni la examene, exercită aproape întotdeauna asupra profesorului o influență deosebită, în sensul supraestimării rezultatelor viitoare. Este tot acel efect de "halo", de aură sau de nimb, cum i se spune. Pregătit să primească o confirmare cu primul prilej, profesorul va maximiza de multe ori ceea ce este bun în răspunsul tău şi va minimaliza neajunsurile, ajungându-se la situația paradoxală ca răspunsul tău, deşi mai slab decât al unui coleg mai puțin strălucit, să fie mult mai bine cotat. Sau, dimpotrivă: deşi răspunsul tău a fost de excepție, din cauză că eşti un elev mediu vei primi o notă mai mică decât un elev care a răspuns mai slab decât tine, dar are o imagine de elev bun.

Înainte de a face un pronostic cu privire la nota pe care o vei lua, uită-te la rezultatele tale anterioare.

Să nu te aştepţi să primeşti prea uşor un 9 sau un 10 dacă primă notă la acelaşi profesor a fost 5! Dar te poţi aştepta ca după un 10 acelaşi profesor să treacă peste neajunsurile răspunsului tău, care ar fi avut consecinţe grave dacă ai fi fost un elev mediu.

5.7.4. Ordinea în care răspunzi se reflectă în carnet

Ce se întâmplă oare în situaţia în care, fie în cazul examenelor scrise, fie în cazul celor orale, profesorul examinează succesiv răspunsurile date? **Are vreo importanţă** în acest caz **că răspunzi după un coleg slab sau după unul bun?**

Răspunsul este intuit în mare parte de elevi şi de studenţi:

O lucrare sau un răspuns de nivel mediu este considerat ca slab dacă urmează după o lucrare sau un răspuns bun - şi invers, ca bună în urma unui răspuns slab.

Tocmai de aceea, situaţia unui candidat mediu examinat după unul foarte bun este de multe ori pusă în pericol. Acelaşi candidat este favorizat dacă urmează unui coleg mai slab. Soluţia? Foarte simplu: în cazul **examenelor orale**, intră în sala de examen în urma unor colegi mai slab pregătiţi. Atenţie, însă, am spus "mai slab pregătiţi", nicidecum "foarte slab pregătiţi", pentru că s-ar putea ca aceştia să-l irite pe profesor.

(E uşor de urmărit aceasta la toate examenele, de la "bac" în sus).

Sigur, e destul de greu să-ţi dai seama de momentul prielnic intrării în examen, fie şi numai pentru că "a şti" şi "a nu şti" sunt aprecieri personale ale fiecărui candidat în parte. S-ar putea să ai surpriza să constaţi că, după ce s-a plâns câteva ore că habar nu are de materie, colegul tău dă un răspuns care să-i aducă elogiile profesorului. De aceea ţi-aş sugera să intri după colegii de nivel mediu, pentru că, aşa cum am arătat, în cazul lor chiar

un răspuns bun îşi pierde din valoare prin imaginea colegilor respectivi. Şi încă o precizare: răspunsul tău trebuie să fie foarte bun! Se pare că va trebui să “umblăm” la tehnicile de învățare...

Dacă însă te consideri slab pregătit, nu intra în nici un caz după un coleg care a avut rezultate de excepție. Dacă meriți 8 sau 9 ai şanse mai mari să iei 7. Vom dezvolta şi alte aspecte la capitolul special dedicat examenului oral.

La **examenul scris** soluția ar fi să îți “strecori” lucrarea printre cele ale colegilor mai slabi, deşi riscul surprizelor din partea acestora este chiar mai mare decât la oral (se ştie că mulți sunt depunctați din cauza exprimării orale mai puțin adecvate, dar sunt foarte organizați în lucrările scrise). Ca să nu mai vorbim de faptul că însuşi profesorul poate corecta lucrările într-o ordine arbitrară. Având în vedere jocul hazardului, ar fi bine să nu te miri dacă ai fost favorizat sau depunctat. Dar ai 75% şanse să se întâmple totuşi cum ai plănuit tu.

Meditează te rog la ideea că în cazul unor răspunsuri de nivel egal (mediu, să presupunem), răspunsul unui elev sau student dintr-o grupă valoric superioară va fi mai slab cotat decât răspunsul unui elev sau student dintr-o grupă valoric inferioară. Meditează... şi fă ce trebuie.

5.7.5. Întotdeauna există un şef

Lipsa de obiectivitate a profesorului poate să decurgă şi dintr-un alt fapt: **influenţa aprecierilor celorlalţi membri ai comisiei**. Este suficient ca membrii cei mai influenți ai comisiei de examinare să îți acorde un calificativ favorabil sau nefavorabil ca întreaga comisie să acorde acelaşi calificativ. Explicația e simplă: opiniile unui om cu autoritate au o greutate mult mai mare decât cele ale unui om fără autoritate şi uneori chiar mai mare decât opiniile tuturor celorlalți.

Atunci când o comisie este formată dintr-un profesor mai în vârstă, recunoscut ca o somitate în domeniu, şi doi profesori tineri, să te aştepți ca rezultatul final să fie cel dictat de către cel în vârstă. Ca urmare, va trebui să

îl convingi pe examinatorul mai în vârstă sau pe cel mai influent (care nu e întotdeauna “şeful oficial” – deci din nou informare prealabilă!) că te-ai pregătit bine şi apoi să nu îţi mai faci probleme. Învaţă după cursurile **lui.** Foloseşte clişeele **lui** de exprimare. Încearcă să-i fii **lui** simpatic. Bineînţeles, nu neglija cu totul pe ceilalţi.

Şi asta e valabil atât la scris cât şi la oral.

5.7.6. Tinereţea e diferit apreciată!

Mai puţin (re)cunoscută de profesori, dar intuită de către elevi şi studenţi, este problema aşa-numitei "**omogenităţi de sex**", adică a subiectivităţii în notare generată de diferenţa de sex dintre examinator şi examinat. Părerile sunt împărţite, deşi se admite în unanimitate că acesta este unul din factorii care determină o oarecare doză de subiectivism.

De multe ori profesorii îi consideră pe băieţi "mai deştepţi", iar pe fete mai... (nu spun). În acelaşi timp o parte a profesoarelor simte de multe ori o solidaritate afectivă faţă de eleve sau studente, deşi nu foarte accentuată. După cum poate apare fenomenul invers: ca elevele sau studentele elegante să fie defavorizate şi privite cu antipatie de către profesoare. Dacă afli că sau îţi dai seama că profesoara nu vede cu ochi buni faptul de a te îmbrăca elegant, fereşte-te să arăţi prea bine. La fel şi în cazul unor profesoare mai în vârstă. Experienţa a arătat dureros multor tinere că e mai bine să se abţină să îţi etaleze toaletele în faţa profesoarelor care nu ştiu decât să se răzbune – inconştient? – pentru că altele sunt mai tinere.

Dacă auzi vreo profesoară vorbind că “fetele de azi nu mai ştiu ce înseamnă decenţa” sau că “unele confundă sala de curs cu discoteca”, fereşte-te, fată!

Situaţia nu se întâlneşte în cazul bărbaţilor, care, departe de a manifesta o astfel de "gelozie de vârstă", dimpotrivă, sunt plăcut impresionaţi de un tânăr sigur pe el, văzând de multe ori în acesta o exemplificare a "superiorităţii" sexului masculin asupra celui feminin. Situaţia este mai estompată aşadar, dar numai cu condiţia ca atitudinea

sigură să nu fie de fapt atitudine arogantă, atotştiutoare – fiindcă s-ar putea să îţi arate profesorul cine e atotştiutor! O ţinută masculină care degajează forţă şi siguranţă de sine impresionează pe majoritatea profesoarelor, în timp ce o ţinută mai decoltată poate fi un atu al elevelor sau studentelor în faţa majorităţii reprezentanţilor "sexului tare" din partea cealaltă a catedrei. Dar nu e obligatoriu. Eram într-o comisie când s-a întâmplat ca o domnişoară decoltată nu numai să nu fie tratată cu îngăduinţă de comisia de bărbaţi, ci şi să primească tiruri de întrebări la care... nu prea avea răspuns.

Cum poţi folosi această situaţie în favoarea ta şi cum poţi evita aspectele ei neplăcute în cazul examenului scris? Te las să îţi alcătuieşti singur(ă) strategia.

5.7.7. Începe chiar acum!

Poate că mai există şi alte cauze care sporesc într-un sens sau în altul subiectivitatea profesorului. La rândul lor, cauzele prezentate mai sus se combină în sute de forme şi de nuanţe, făcând ca nici un examen să nu se asemene cu altul. Din ceea ce ai citit cred că ai rămas cu o concluzie: ca să obţii un rezultat care să reflecte cu adevărat nivelul tău de pregătire, **trebuie să te transpui în situaţia profesorului**. Ce preferă? Ce îl irită? Ce trebuie să faci? Ce nu trebuie să faci?

De ce să-l superi pe profesor, când poţi să îl determini ca, fără să-şi dea seama, să fie de partea ta ?

Îţi subminezi şansele şi eforturile de până acum dacă te laşi în examen în voia întâmplării!

Poate la început va fi mai greu să "ţii în mână" toate atuurile şi să ocoleşti toate problemele, dar **după un număr de examene "de antrenament" o să ajungi să intuieşti foarte bine cele mai potrivite**

momente de prezentare în examen şi cele mai adecvate atitudini. Repet, examenul scris are cu totul alte reguli decât cel oral.

Ceea ce ai citit până acum, ca şi ceea ce va urma, nu trebuie considerate ca nişte modalități de a obține ceva prin fraudă – în speță o notă mai mare decât cea pe drept meritată. Nu contest că aceste metode de a obține un rezultat mai bun sau de a evita unul nefavorabil pot fi aplicate de orice "şmecheraş". Dar cele arătate sunt **fapte de viață de care ne izbim la tot pasul**, pentru că trăim într-o lume de oameni, nu de roboți. Le vei întâlni şi la interviul de recrutare preliminară sau de selecție pentru un post, şi la examenul de după un curs de perfecționare şi e bine să ştii cum să îți netezeşti drumul.

Examenele ascund o realitate de care puţini ţin seama - examenele din liceu şi facultate au rolul de a testa pregătirea pentru viaţă a celor examinaţi.

În viață vei întâlni oameni dispuşi să te ajute, dar şi porniți (inexplicabil pentru unii) să te respingă. La concursurile de ocupare a posturilor vei întâlni oameni din cele mai diverse categorii, de la infatuați şi până la oameni dezinteresați total de rezultatul concursului. Atunci când o să vrei să îți găseşti un loc mai bun sub soare cunoaşterea celor ce ai citit aici va reduce enorm din stres.

Te asigur încă o dată că degeaba eşti "tobă de carte" dacă nu ştii să legi trei fraze, în timp ce altul, folosind din plin aşa-zisele "şmecherii" cu ajutorul cărora ocoleşte situațiile nefavorabile, îşi pune mult mai bine în valoare bruma de cunoştințe! Degeaba tu, care tremuri şi transpiri înainte de examen, te pierzi cu firea – poți să fi consultat zeci de tratate, pentru că mai câştigat decât tine va fi cel care îşi va expune cu curaj opiniile bazate pe un sfert din cunoştințele tale!

Viața e dură, iar a o privi cu ochi nevinovați de copil înseamnă a te face de râs. Nu eu am inventat subiectivitatea profesorului. Nu a inventat-o nimeni.

ține de firea umană şi pe care nici cei mai experimentați dascăli nu îl pot anihila. Rămâne ca tu să îl foloseşti în favoarea ta cât mai mult posibil, iar pe de altă parte, să ții minte ce spunea un mare retor roman, Quintilian,

> **“Judecătorul care greşeşte va fi readus pe calea cea bună doar printr-un mic ocol”.**

În orice caz, însă, munca de pregătire pentru examene şi concursuri va fi cât se poate de mult uşurată dacă în prealabil te vei informa asupra unor caracteristici generale ale examenului respectiv sau asupra unor atitudini pe care le are în general un anume profesor când este la examen. Dar despre această ultimă problemă am mai discutat.

5.8. Cum îţi faci aliat din lipsa de timp

5.8.1. De când e lipsa de timp duşmanul tău?

Elevii şi studenții acuză foarte frecvent lipsa de timp, ca pe una din cauzele nereuşitei. Nimic mai greşit. Şi totuşi, scuze de genul “nu am avut timp să scriu tot ce ar fi trebuit”, “nu m-a lăsat să spun tot ce ştiam” se aud de multe ori la ieşire din examene sau concursuri.

Vei vedea de ce e doar o scuză, un pretext.

Lipsa de timp e resimțită în egală măsură atât de examinatori cât şi de examinați, atât în cazul examenelor orale (unde s-a impus regula ca ascultarea şi notarea să aibă loc “ca pe bandă”), cât şi în cazul celor scrise, când profesorul se trezeşte în fața a zeci (uneori sute) de lucrări ce trebuie corectate într-un timp limitat; “scăpările” sale, deşi scuzabile, pot afecta grav obiectivitatea aprecierii.

Criza de timp va lucra însă **în favoarea ta** dacă o să-ți dai seama că subiectivitatea poate însemna nu numai severitate, ci şi toleranță.

Pe de o parte, **dacă profesorul te cunoaşte ca pe un elev sau un student care de-a lungul anului s-a pregătit, deja ai un punct în plus,**

fără discuţie. Reciteşte ceea ce am discutat în capitolele trecute – şi nu o să te mai miri dacă, chiar dacă te "poticneşti", profesorul va considera acest lucru un accident în marea majoritate a cazurilor. Probabil că nu te va mai ului cât de uşor va trece peste o "scăpare" în cazul tău, şi cât de mult îi va sancţiona, pentru aceeaşi greşeală, pe cei n-au ştiut să îşi strângă din timp un capital de încredere.

Atât la scris, cât şi la oral,

Dacă începutul răspunsului tău va fi foarte bun, timpul foarte scurt pentru răspuns îți este un aliat aproape sigur.

Situația de la examenele orale face ca în aproape 95% din cazuri reacția unui profesor aflat în criză de timp, dar şi în fața unui început bun, să fie standard: "treci la subiectul următor". Ceea ce, trebuie să recunoaştem, te poate salva de multe neplăceri. Nu neapărat pentru că nu ai învățat, ci pentru că mintea omenească are printre altele şi obiceiul de a reține începutul şi sfârşitul subiectelor, dar de a pierde câteodată informațiile de mijloc.

Acum înțelegi de ce am insistat să înveți bine introducerea? Revezi capitolul 2.5. din prezentul curs – şi acum ştii de ce îți foloseşte.

Uneori acest "început" nu se confundă chiar cu introducerea. Noțiunea de "început" e foarte relativă de la profesor la profesor, de la examen la examen şi chiar la acelaşi profesor sau în cadrul aceluiaşi examen.

Spre exemplu, profesorul a examinat un grup masiv în această modalitate. Ulterior, când a dorit să intre în miezul problemei cu unul din cei examinați, şi-a dat seama că sfârşitul temei cam "şchiopăta". Fii sigur că sunt mari şanse ca de acum înainte să insiste mai mult asupra părții finale, lăsându-te să spui totul, de la un capăt la altul sau trecând țintit la partea care îl interesează (şi asupra căreia în multe cazuri a insistat la predare, la seminar etc. - înțelegi de ce subliniez asta).

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

În cazul examenelor scrise, o introducere bună poate fi un "motiv" pentru profesorul aflat în criză de timp să nu mai acorde o atenție deosebită cuprinsului propriu-zis. Situația este şi mai probabilă în cazul examenului oral. La scris, cunoştințele aşternute pe hârtie pot fi parcurse, chiar dacă foarte rapid, de către profesor, care poate astfel sesiza o eventuală "scăpare", ceea ce la oral e mai puțin probabil să se întâmple. În orice caz, un lucru e cert: un început bun te va salva în mod miraculos în orice examen.

Am probat aceasta şi ca lector, cu cursanți de condiții, vârste, studii din cele mai diferite. Surprinzător, oricât aş cunoaşte tehnicile de examen, nu m-am putut abține să acord măcar un punct în plus la scris sau la moral celui care începuse cu ce ştia mai bine, care se căznise să argumenteze excelent primele puncte tratate. Într-o mare de oameni cu cunoştințe medii m-a impresionat plăcut cel care a s-a străduit să aibă un început de excepție, **chiar dacă continuarea nu a mai fost la fel.**

E o lege din marketing pe care o ignoră (pe buzunarul lor) firmele de producție şi distribuție şi pe care nu o aplică nici psihologii. Conform acestei legi, prima firmă dintr-un anumit domeniu ajunsă pe o piață şi care s-a făcut remarcată rămâne lider de piață, **cu costuri mai mici**, chiar dacă între timp au apărut zece concurenți, care sunt chiar mai puternici pe alte piețe.

Deci prima firmă apărută pe piață se va menține:

1) lider
2) cu eforturi (costuri) mai mici

Aplicată în psihologie, această lege e simplă pentru examenul scris: începe cu subiectul pe care îl ştii cel mai bine şi tratează-l excelent (sau măcar cât de bine poți). Te vor ajuta schemele, codificările, sublinierile, tot ceea ce ai făcut corect înainte. Această primă impresie îl va încânta pe profesor, care în virtutea unei alte legi, a psihologiei şi a comunicării, va căuta şi mai departe argumente că eşti "tare", chiar dacă în continuare nu eşti chiar aşa. Dacă nu vei greşi flagrant, fii convins(ă) că te va nota mai bine decât meriți. Nu la maxim, dar nesperat de bine.

Deci vei obține, la fel ca în marketing:

1) corectarea pe mai departe conform cu prima impresie
2) chiar dacă ai cunoştinţe mai subţiri

Cu toată lipsa de timp din examen, foloseşte-te de prima impresie. Ştii în cât timp se formează? În maxim 90 de secunde. Deci prima şi a doua foaie (cu scris de mărime medie) ar fi suficiente ca să te ajute pentru o notă mai mare. Pe celelalte foi pui subiectele pe care nu le mai stăpâneşti aşa de bine (evident, în ordine descrescătoare a cunoştinţelor)

5.8.2. O aplicaţie la examenul scris care îţi sporeşte şansele

Dacă din cinci subiecte ştii trei foarte bine, penultimul "şchioapătă" iar ultimul e dezastru total, poţi folosi în favoarea ta prima impresie tratând mai succint al patrulea subiect (şi, în virtutea părerii deja formate, ai şanse mai mari ca profesorul să creadă că o faci din cauza lipsei de timp, iar nu din cauză că sunt probleme), iar ultimul sintetizează-l (spre exemplu scrie: "cele cinci condiţii pentru....sunt: .....") şi apoi dezvoltă ce ştii... şi din nou profesorul s-ar putea să considere că te-ai oprit brusc din lipsă de timp şi nu din neştiinţă (doar e convins deja că te-ai pregătit bine, nu?).

Dacă îi creezi profesorului o impresie bună la primele subiecte, va căuta inconştient argumente că eşti tare, ca să i se confirme că nu a greşit în prima impresie. De aceea lipsa de timp la examenul scris e un atu tocmai când nu te-ai pregătit bine, iar nicidecum un pretext pentru eşecuri!

5.8.3. Aplicaţie la examenul oral (şi uneori nu trebuie mai mult)

Tendinţa de a-i încuraja pe cei neîncrezători în propriile forţe este o altă sursă de subiectivitate în notare. Deseori este asociată cu tendința "justițiară" de a pedepsi cu orice preț, prin notă, pe un elev sau student prins "în ofsaid" (iar dacă nu e pentru prima dată tendința e aproape certitudine). Sentimentul de ocrotire pe care îl induce un "neajutorat" în sufletul unui examinator mai milos este un atu pe care destul de mulți (şi mai ales destul de...multe) îl folosesc.

Dacă e cazul, foloseşte în favoarea ta îngăduința profesorului. Dar să ştii că nu aceasta este regula. Moneda are două fețe: un răspuns ezitant, "poticnit" îl poate irita pe profesor – după cum se şi întâmplă destul de des. Cu atât mai mult cu cât un asemenea răspuns are şi o altă semnificație: elevul sau studentul nu este pregătit psihic suficient pentru viață sau pentru examenele pe care va trebui să le susțină. Grea piatră de moară pentru un student în domeniile care cer dinamism, îndrăzneală, sociabilitate sau contact cu publicul!

Încurajarea celor neîncrezători în propriile forţe este o reacţie posibilă, dar la fel de posibil este şi opusul ei.

Te asigur însă că mai întotdeauna un elev sau un student care afişează siguranță este avantajat fără excepție. Profesorul îngăduitor va fi repede convins că ştii (că doar altfel nu ai fi atât de detaşat şi de sigur pe tine, nu?) iar pentru cel sever vei fi unul din puținii care vor ieşi din turma tremurătorilor. Avantaj de excepție!

La un examen oral aveam un profesor îngăduitor, care prefera să nu intre prea mult în miezul problemei, deşi cursurile erau foarte bine structurate. Pur şi simplu te asculta din ce ştiai, iar unii luau note uriaşe față de cunoştințele lor reale. Aproape toți au luat nota maximă.

Dar la un moment dat a răspuns o colegă care, în loc să arate *ce ştie*, a început cam aşa: "Domnule profesor, eu... nu ştiu aşa de bine subiectul al doilea". Nu îl ştia *aşa de bine cum şi-ar fi dorit*, dar sigur îl cunoştea mai bine decât mulţi alţii. Iar răspunsul său ulterior a dovedit limpede că era bine pregătită şi că ştia mai mult decât ceruse profesorul altora. Dar degeaba: nesiguranţa ei i-a ridicat semne de întrebare profesorului, acesta a mers pe prima impresie, iar colega mea a obţinut una din puţinele note de 9 din an. Deşi s-a dovedit că era foarte bine pregătită şi numai emoţiile au făcut-o să nu fie sigură pe ea. Şi a ratat şi bursa din cauza notei. Vezi cum pot distruge emoţiile cea mai eficientă învăţare?

Se impune o precizare: asemenea inechităţi pot deveni o sursă de tensiune deosebit de puternică, atât între cei examinaţi, cît şi între aceştia şi examinatori. Dacă ai fost favorizat, ar fi bine să nu îţi "trâmbiţezi" norocul în faţa celui defavorizat, pentru că, la urma urmei, te lauzi cu ceva ce nu-ţi aparţine pe de-a-ntregul, ci cu ceva la care te-a ajutat şi profesorul (pentru că şi tu... "l-ai ajutat" să te ajute). Progresul tău sau posibilităţile tale sunt cu atât mai îmbucurătoare cu cât chiar profesorul le-a remarcat şi le-a consemnat ca atare, dar... mai bine bucură-te în linişte.

Dacă însă ai fost defavorizat(ă) prin notare, poate că ar fi bine să nu arunci priviri "ucigătoare" fericitului care jubilează: el nu e absolut deloc vinovat că efortul său a fost remarcat şi recompensat. Dimpotrivă, e foarte probabil ca profesorul să fi ştiut de ce l-a "săltat" la notă şi de ce l-a încurajat în acest fel.

Nu fă greşeala multora, de a cădea în mania persecuţiei în urma unor depunctări succesive la examene.

Înainte de a adopta această soluţie facilă dar dezastruoasă gândeşte-te dacă nu cumva aceste depunctări au la bază motive mai întemeiate decât ghinionul atât de des invocat (de exemplu, lipsa obiectivităţii în autoevaluare, slaba activitate anterioară, faptul că eşti cotat(ă) ca un elev

sau student mediocru, sau care a omis să frecventeze cursurile). Şi abia atunci vei realiza probabil că trebuie să te bucuri sau să te superi pe tine însuți şi nu pe alții.

Dacă profesorul te-a favorizat aceasta trebuie să îți spună multe.

Dacă vreodată te va mai examina acelaşi profesor, nu uita că nota mai mare pe care ai primit-o (căutată ca atare de examinator în carnetul de note) poate fi un "credit" acordat de profesor, credit pe care va trebui să îl "rambursezi" cu ocazia următorului examen.

Gândeşte-te cât se poate de serios la felul în care o să te prezinți în "retur", pentru că avantajul de la primul examen s-ar putea să fie o povară destul de grea în timpul celui de-al doilea. Dacă îi înşeli speranțele profesorului care ți-a acordat încrederea lui, s-ar putea să apară probleme. Atenție, deci! În special elevii se întâlnesc cu asemenea situații, pe care de multe ori le neglijează, considerând că profesorul... uită. Nu uită. A doua oară profesorul nu numai că nu va mai fi la fel de binevoitor, ci îşi va retrage şi ceea ce a dat. Bineînțeles, pentru mulți aceasta va fi o defavorizare în notare absolut "inexplicabilă".

Cu totul altfel se prezintă situația dacă examinatorul respectiv nu mai participă şi la alte examene pe care le susții. În acest caz, e şansa ta, pentru că respectivul "credit" nu mai are valoare după ce ai ieşit din sală.

Deja începi să îți dai seama că examenul are părțile lui ascunse, care îi dau o complexitate deosebită. Cine tratează examenul în mod simplist, fără a-i vedea părțile mai greu observabile, riscă să comită erori destul de mari.

-----00000 00000 00000-----

CAPITOLUL AL VI-LEA

EXAMENUL ORAL

6.1. Caracteristicile examenului oral

Caracteristicile examenului oral derivă din modul în care acesta se desfăşoară, respectiv sub forma dialogului (uneori monologului) student-profesor. Expunerea este mai liberă decât în cazul examenului scris, această libertate atingând grade diferite, ajungându-se nu de puține ori la libertate totală în prezentarea subiectului. Având în vedere că timpul acordat pentru pregătirea răspunsului este în general mai mic decât cel pe care îl ai la examenul scris, convenția tacită care se naşte este în sensul unei prezentări mai puțin riguroase a subiectului.

Examenul oral presupune întâlnirea a două personalități distincte - a profesorului şi a elevului sau studentului. De aici derivă probleme de a căror rezolvare corectă depinde însuşi rezultatul examenului.

6.2. Adaptează-te după dispoziția de moment a profesorului

Fețele multora se întunecă atunci când îşi amintesc de această latură absolut incontrolabilă a examenelor. Fie că elevul, clasa sau grupa sunt cotați ca "buni" sau "răi", dispoziția de moment a profesorului poate răsturna cele mai precise pronosticuri. Practic foarte puțini oameni pot să facă aprecieri obiective în momente de proastă sau bună dispoziție. Oricine ştie că buna dispoziție aduce cu sine un oarecare grad de toleranță din partea profesorului ("Hai să te ajut, cu toate că nu prea meriți" ar trebui interpretat ca "Norocul tău că m-ai prins într-o zi bună!"), în timp ce proasta dispoziție a oricărui om (fie că îți este partener de afaceri, profesor sau prieten) poate periclita pe nedrept cele mai promițătoare perspective.

Dar… cum să foloseşti dispoziția de moment a profesorului în favoarea ta – indiferent dacă această dispoziție este bună sau rea?

Să începem cu varianta favorabilă a situației – **dispoziţia bună**, pe care bineînțeles că va trebui să o exploatezi cât se poate de intens. E surâzător profesorul? Fii şi tu la fel. Psihologii ştiu că adoptând o atitudine asemănătoare cu cea a unei anumite persoane, câştigăm simpatia acesteia.

În al doilea rând, ar fi cam bizar să stai încruntat(ă) şi încordat(ă) în fața unui profesor surâzător şi destins. Destinde-te! Încearcă să râzi la glumele pe care le face şi în general uită scorțoşenia. Dacă profesorul îți zâmbeşte, fă şi tu la fel. Te vei simți mai bine şi va fi spre binele tău…

Proasta dispoziţie a profesorului poate însă duce la nedreptăți flagrante în apreciere

În examenul oral, o poți anihila într-o oarecare măsură printr-un răspuns mult mai bine pregătit decât de obicei, respectând nişte reguli pe care le vei afla în capitolele următoare.

6.3. Care sunt totuşi cauzele proastei dispoziţii a profesorului?

E greu de dat un răspuns general valabil. Dar le vom analiza pe cele mai des întâlnite.

Proasta alegere a sălii de examen (prea rece sau prea caldă, prea largă sau prea neîncăpătoare, prea puțin ferită de zgomotele de afară etc.), a orei de examen, a “protocolului” pot fi un început cu stângul. Unii profesori refuză “protocolul", alții îl pretind. Unii profesori pretind ca sala să fie aleasă de elevi, alții o aleg ei înşişi. Ca să nu cazi în greşeală, soluția e simplă şi am mai discutat de ea: ***informează-te asupra preferințelor fiecărui profesor şi acționează în consecință, pentru că orice gafă are efecte greu de prevăzut***.

Pentru elevii ascultați la ore alegerea sălii de examene nu prea intră în discuție, dar alegerea ambientului da.

Apoi, deopotrivă valabil şi pentru elevi şi pentru studenți: unii cred că, dacă pe ei nu îi irită faptul că dau răspunsurile cu oarecare întârziere, la fel se întâmplă şi cu profesorul. Adeseori auzim voci mirate care repetă parcă la indigo: “Ştiam, dar nu mi-a venit pe moment răspunsul” sau “Ştiam, dar nu am fost pe fază”. Astfel de situații sunt generate de multe ori de tensiunea deosebit de mare din timpul examenului – şi sunt explicabile ştiințific prin faptul că legăturile dintre diversele cunoştințe stocate în memorie se

alterează sub presiunea unei excitații emoționale căreia scoarța cerebrală îi dă un răspuns specific. Dar nu întotdeauna profesorul vrea să înțeleagă aceasta. Drept pentru care ar fi indicat ca ***atunci când înveți să indici prin număr de pagină sau alte repere care anume sunt pasajele care îți creează probleme şi să revii asupra lor la ultima recapitulare***, ca să le fixezi mai bine şi ca să le ai mai proaspete în memorie. Revezi, chiar înainte de examen (dar numai dacă tu consideri necesar!), aceste aspecte; dar dacă le stăpâneşti foarte bine sau că o revedere fugitivă ți-ar face o “varză” în cap, mai bine renunță.

De un deosebit folos îți va fi în timpul examenului oral să încerci să anticipezi întrebările profesorului şi să te adaptezi modului în care pune problema (cere sinteze? probleme? cazuri de rezolvat? - aspect care este tratat în capitolul 6.12 din cursul de față). Dar, dacă nu ai reuşit, nu fă greşeala să intri în panică, pentru că îți poate fi fatală, deoarece atenția ta, în loc să se concentreze **întreagă** asupra răspunsului cerut, se va concentra asupra unor întrebări stupide, de genul “De ce mă întreabă asta? N-am răspuns cum trebuie? Unde am greşit?”. E aiurea.

Dacă ai probleme din cauza lipsei de spontaneitate, atunci va trebui aplicată fără discuție pregătirea psihică prin autosugestie, până când vor apărea primele semne de ameliorare; mai mult, chiar, până când situația se va stabiliza.

În acest fel vei evita reacția firească a multor profesori – **enervarea,** care poate avea consecințe destul de serioase pentru tine. Serioase – serioase, mai treacă–meargă, dar ce ne facem când sunt şi nedrepte? Problema, după cum vezi, e uşor de rezolvat prin câteva procedee la îndemâna oricui.

Dacă însă profesorul se uită insistent la tine, iar tu nu ai încă soluția cerută, îți sugerez ceva care te-ar putea salva (deşi nu pot garanta chiar 100% pentru asta): ***încearcă să “prinzi un fir”, vorbind despre un aspect care se leagă de cel în cauză***. Poate în felul acesta, fie cu ajutorul profesorului, fie singur, într-o sclipire de inspirație, vei putea atinge, în ultima clipă, ideea salvatoare. Nu vreau să spun că acest procedeu merge

sigur. Dar în orice caz răspunsul "nu ştiu", *atunci când totuşi ştii ceva*, denotă inconştienţă. Dai cu piciorul unei ocazii de a te reabilita. Sigur, dacă într-adevăr nu ştii, sinceritatea s-ar putea să fie apreciată de un profesor care îţi va fi recunoscător că nu îl faci să piardă timp.

Există însă şi aspecte pe care nu le poţi controla. Bunăoară,

Enervarea profesorului se poate revărsa din plin asupra ta dacă te ascultă sau îţi citeşte lucrarea după răspunsul unui coleg de-al tău care l-a enervat.

La examenul scris nu poţi prevedea ordinea în care vor fi corectate lucrările, deşi elevii şi studenţii le aranjează uneori, intuind că profesorul va păstra ordinea la corectare. Am urmărit şi eu când corectam lucrări şi, cum am mai spus, în 75% se întâmplă cum intuiesc studenţii. "Aranjamentele" sunt însă mult mai uşor de făcut în cazul examenelor orale, cu excepţia examinărilor din liceu, făcute pe baze mai stricte, prin numirea celor care trebuie să răspundă. În consecinţă,

În programarea momentului în care vei intra în examen, dincolo de alţi factori, ia-l în considerare şi pe cel uman: află ce colegi vor fi examinaţi înaintea ta, află dacă sunt bine pregătiţi sau nu, şi hotărăşte în cunoştinţă de cauză când anume vei intra în sala de examen.

Iar dacă o simplă privire te va lămuri că a rămas să intraţi în examen doar tu şi cea mai mare parte a "clienţilor" profesorului, lasă totul şi intră înaintea lor. E un fel de "după mine, potopul", dar fiecare doarme aşa cum îşi aşterne. Nu tu ai obligaţia să suporţi anumite consecinţe din cauza altora.

Situația e mai problematică dacă profesorul vine deja de la o clasă sau grupă care l-a indispus vizibil. În acest caz, nu îți mai rămâne decât să speri că se va calma după un timp şi să aştepți cu răbdare trecerea furtunii.

Sigur că situația pare din nou problematică în cazul examenelor scrise sau a "ascultărilor" după catalog din anii de liceu, dar şi aici ar fi o soluție cu oarecari şanse de reuşită: să încerci încă de la început să faci tot ce depinde de tine ca răspunsul tău să impresioneze cât mai plăcut. E singura atitudine care poate dezamorsa o parte din tensiune, cu consecințe folositoare ție.

O cauză de iritare la ordinea zilei apare dacă în timpul susținerii examenului nu e linişte în sală sau profesorul face mari eforturi pentru a păstra disciplina. E o situație echivalentă cu subminarea autorității personale.

Indisciplina se plăteşte adesea scump – atât în timpul semestrului cât şi la examen. Chiar în cazul examenului scris ai putea crede că odată cu dispariția sursei perturbatoare (adică, în majoritatea cazurilor, odată cu strângerea lucrărilor) profesorul va "uita" că a fost pus în situații penibile, lucrurile nu stau deloc aşa. Dimpotrivă, consecințele cel mai greu de controlat apar chiar în cazul examenelor scrise desfăşurate în condiții improprii. Ascultă un sfat: indiferent dacă ai de dat o teză sau un examen scris în sesiune, fă tot ce depinde de tine pentru a stăvili "elanul" unor colegi prea gălăgioşi. Explică-le ceea ce ai găsit aici şi sugerează-le eventual să îşi descarce energia **după** examen.

În examenul oral, ***după primirea unei note mai mici decât cea la care te aşteptai ar fi bine să nu îți manifeşti nemulțumirea de față cu profesorul***. Nu din laşitate (nu e cazul), ci pentru că rareori profesorul revine asupra notei, mai ales în fața unei săli întregi. În plus, prin atitudinea

ta îl poți irita pe profesor şi îi poți defavoriza astfel pe colegii care urmează să răspundă.

6.4. Ce faci când profesorul e obosit

Oboseala profesorului e o cauză de subiectivitate pe cât de frecvent întâlnită, pe atât de greu de evitat şi de controlat de către cei examinați. Oboseala reduce în mare măsură puterea de concentrare, de diferențiere şi de comparație. Nuanțele pălesc, nervii sunt mai încordați, iar cauzele care generează subiectivitatea profesorului acționează uneori aproape tiranic. Astfel, dacă un profesor obosit a ajuns la concluzia că grupa sau clasa sunt slab pregătite, ***deoarece primii care au răspuns au fost astfel***, s-ar putea să apară mari nedreptăți în notare. Dacă însă totul decurge foarte bine la primele răspunsuri, ai toate şansele să fii privit cu îngăduință, dacă ai intrat imediat după autorii acestora (şi dacă nu eşti pe dinafara subiectului, normal).

De aceea, în cazul unui examen la care profesorul este obosit intră la început "aşii", exploatează ocazia, dacă eşti cât de cât bine pregătit!. Dacă nu eşti totuşi pregătit destul de bine, rămâne să faci o alegere în funcție de alți factori, deoarece se ştie că un răspuns mediu pare slab în comparație cu unul anterior foarte bun.

Chiar şi impresia profesorului, despre care am mai discutat, se poate modifica sub apăsarea oboselii. De aceea, conştient de faptul că tu nu poți face prea multe în cazul unui profesor obosit, ar fi poate bine să foloseşti "o portiță de scăpare": oricât de obosit şi de plictisit ar fi profesorul, e clar că tot e mai "fresh" în prima oră de examen decât în ultimele ore. Cu alte cuvinte, este destul de obosit pentru a insista asupra unor amănunte, iar, pe de altă parte, răspunsul tău bine formulat are toate şansele să fie apreciat peste valoarea reală, din motivele pe care le-am expus atunci când am tratat lipsa de timp.

Pe de altă parte, la o oră târzie oboseala s-ar putea să aducă şi alte reacții inerente: nervozitate, irascibilitate sau nerăbdare. Cea mai uşoară

abatere se poate repercuta negativ atât asupra stării de spirit a candidatului (aflat, la rândul său, într-o stare avansată de oboseală), cât şi asupra rezultatului. După cum e posibil ca profesorul să fie mai nerăbdător să încheie şi să asculte ca pe bandă, dând note mari cu generozitate. vezi care e tendința şi fă ce trebuie!

În orice caz, dacă eşti cu adevărat bine pregătit, poți să intri fără probleme către sfârşitul examenului: s-ar putea foarte bine ca diferența pozitivă dintre răspunsul tău şi cele anterioare să îți aducă o notă mai mare decât sperai.

Asemenea "subterfugii" pot fi folosite cu succes în cazul examenelor orale. În schimb, în cazul examenelor scrise este aproape imposibil de aplicat sugestiile de mai sus, pentru că nici ordinea de corectare, nici starea de oboseală din momentul corectării nu pot fi cunoscute de către cel examinat. În acest caz singura soluție ar fi să te pregăteşti cu adevărat bine, dacă doreşti o notă bună, şi să abordezi examenul conform sugestiilor pe care le vei găsi în paginile referitoare la răspunsul scris.

6.5. Ţinuta la examen

Cred că ai întâlnit colegi care vin la examen îmbrăcați "la patru ace" dar şi unii care aruncă pe ei ce-o fi, fără preferințe cromatice, mergând până la haos. În sălile de clasă pestrițăreala e la ea acasă. Studiază puțin stilul de a se îmbrăca al fiecăruia. Care dintre colegi ți se pare mai stilat, care impune mai mult respect? Fii atent: nu am spus "care se îmbracă în conformitate cu preferințele tale" ci "care îi se pare mai stilat, mai impunător".

Ideea de la care pornim este simplă:

Simpatia sau antipatia profesorului poate fi stârnită (şi) prin vestimentaţia pe care o etalezi.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Poate că te simți strâmtorat în hainele de costum sau poate că eşti prea elegant(ă)... Orice ai crede, oricum te-ai comporta în afara orelor de examen, te rog – spre binele tău – să iei aminte la nişte reguli simple. S-ar putea să ți se pară constrângătoare, dar, îți repet, dacă le respecți ***nu mai mult decât câteva ore*** va fi spre binele tău.

Atât pentru studenți cât şi pentru elevi (care sunt mai puțin supuşi rigorilor vestimentare, cu excepția bacalaureatului), e valabil un sfat: ar fi bine să laşi ținuta "de stradă" şi să alegi o vestimentație decentă. Pentru studenți mai elegantă, iar pentru elevi măcar mai decentă. E perfect aplicabil proverbul englezesc care spune *"mănâncă să te mulțumeşti pe tine, dar îmbracă-te încât să placi celor din jur".* Dacă încă nu ți-ai format o idee despre ce îți stă bine, ia aminte, te rog, la câteva reguli de bază:

- Îmbracă-te în culori estompate, pastelate, căci nu întotdeauna profesorului îi plac culorile "tari" mai ales dacă este o fire mai conservatoare. Fii mai degrabă conservator (conservatoare) decât avangardist(ă)
- În caz că nu ştii ce culori să alegi, culorile întunecate par mai potrivite decât cele deschise
- Întotdeauna ai grijă cum îți arată pantofii
- Nu combina mai mult de trei culori în îmbrăcămintea ta
- Ca să nu ai mare bătaie de cap cu îmbrăcămintea, cumpără-ți un sacou care să se potrivească în mai multe împrejurări.
- Ca de obicei, informează-te despre preferințele profesorului!

Bineînțeles, există şi alte aspecte asupra cărora trebuie să te apleci: pieptănătura sau coafura, fardul (pentru fete), podoabele - brățări, cercei, inele (atât pentru fete cât şi pentru băieți) şi aşa mai departe.

O vestimentaţie nu neapărat pretenţioasă, ci cu bun gust aleasă, este un semn de respect pentru omul de la catedră.

– Horaţiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Spune drept, dacă ai fi profesor ai fi chiar indiferent la vederea unui student care vine la răspuns în blugi tăiaţi, cu laţele murdare atârnându-i peste faţă, nespălat şi duhnind a băutură? O fi imaginea cam exagerată, dar îţi poţi da seama de diferenţa dintre un astfel de specimen şi tine, care de fiecare dată ştii să îţi alegi o ţinută decentă, şi oarecum elegantă când condiţiile ţi-o permit.

Oamenii atractivi au o şansă în plus faţă de cei care nu ştiu să se prezinte.

Ţinuta neglijentă nu e de natură să demonstreze respect faţă de profesor. Profesorul va fi tentat să te trateze în acelaşi mod, uneori crezându-se chiar îndreptăţit să îţi explice subtil, prin notă, ceea ce crede el despre modul în care te-ai prezentat la examen.

Cât despre fete, nu ştiu dacă sala de examen este cel mai potrivit loc spre a-şi etala ultima rochie – superbă, de altfel – sau coafura "răcnet" care i-a dat gata pe toţi băieţii din cartier şi din împrejurimi. Nu contest că există profesori care mai iau în considerare şi oarecare detalii... anatomice, sugerate sau, dimpotrivă, expuse în toată splendoarea lor, atunci când pun nota. Asta e situaţia şi prost e cine nu profită, la urma urmei (lăsând la o parte aspectul moral al problemei, şi lăsând la o parte şi faptul că ceea ce abia se sugerează e mult mai încântător decât ceea ce se expune ca la tarabă); în orice caz însă, ca să nu ai surprize, indiferent dacă eşti băiat sau fată, informează-te asupra exigenţelor profesorului în acest domeniu. S-ar putea să ai surprize mari...

Şi mai ales nu uita:

Prima impresie s-ar putea să plece de la felul în care arăţi.

Iar prima impresie ajută sau strică pe parcursul examenului. O spun pentru cine a uitat.

– Horaţiu Sasu –

6.6. CÂND e indicat să intri în examen?

Am mai dezvoltat aceste aspecte şi e momentul să facem câteva precizări, să îți răspund la întrebări care apar mai des la examene. Cei mai mulți dintre colegii tăi probabil că nici nu îşi pun asemenea întrebări şi de aceea îți poți “aranja” momentul intrării în examen fără să simți “concurența” în domeniu.

Să încercăm deci să răspundem la întrebarea din titlu punând cap la cap aspectele care ne interesează în acest moment.

Dacă la examenul oral nu se intră în ordine alfabetică, e bine să ții seama că uneori contează momentul în care te prezinți la examene.

Obiectivitatea aprecierii din partea profesorului este de multe ori alterată; este vorba de aşa - numitul “efect de ordine”, potrivit căruia prima jumătate a grupei de examinați este mai favorizată în raport cu a doua.

Aceasta o ştii deja. Mi s-a confirmat la toate comisiile de examinare a care am luat parte că unii examinatori şi-au consolidat practica de a nu începe sau sfârşi examinarea unei grupe de studenți sau set de lucrări cu note maxime sau minime. e încă un argument pentru care, dacă ți se permite, e bine să îți alegi momentul de intrare în examen în funcție de “semnalele” primite de la colegii care ies din sala de examen; am observat că, instinctiv, studenții întreabă (înainte chiar de a se interesa dacă examenul e greu) dacă profesorul e “în toane bune” sau nervos. Informație prețioasă, dar pe care puțini o exploatează la maxim. Îți reamintesc că un profesor iritat de nişte prestații anterioare slabe poate fi extrem de necooperant şi poate avea acea tendința cum spun toți studenții, “să termine repede cu tine”.

Pentru elevi ideea e simplă: la clasă asişti la modul în care sunt ascultaţi colegii tăi şi, chiar dacă nu poţi alege momentul intrării la ascultare (pentru că acesta e decis de profesor) nu îţi rămâne decât să mizezi pe impresia bună pe care deja ai creat-o şi pe care o mai poţi crea răspunzând atunci când profesorul pune clasei o întrebare la care cel ascultat nu a ştiut să răspundă.

Apoi, deopotrivă pentru elevi, cu ocazia "oralului" de la bacalaureat, şi pentru studenţi, aş mai adăuga nişte sfaturi.

Ca să previi o situaţie dezavantajoasă, fă ceva foarte simplu: uită-te în jurul tău şi vezi ce colegi de-ai tăi mai trebuie să răspundă. Dacă ştii că sunt mai slab pregătiţi, din diferite motive, de la indispoziţie de moment la stare “cronică” de ignoranţă, fă tot ce e posibil să intri înaintea lor, fiindcă altfel vei plăti oalele sparte de alţii. Bănuiesc că după ce te-ai pregătit pentru acest examen şi după ce ţi-ai făcut nişte planuri şi speranţe, nu e corect să fii defavorizat şi să primeşti o notă mai mică numai pentru că cei de dinaintea ta au stricat dispoziţia profesorului.

Ar fi bine să procedezi la fel şi în cazul în care ştii că peste puţin timp o să intre în examen un coleg de care se ştie că “se ajută” de alte surse în pregătirea răspunsului şi care ar putea fi prins asupra faptului, cu consecinţe negative nu numai asupra lui însuşi (în definitiv, îşi merită soarta), ci şi **asupra grupei**, clasei sau a părţii din grupă/clasă care a mai rămas, din care faci parte şi tu şi care va fi din start defavorizată pe nedrept. Chiar dacă profesorul nu ar da de înţeles că a observat încercările de fraudă, poţi fi sigur că de acum încolo va plana o suspiciune foarte apăsătoare şi nedreaptă asupra ta şi asupra colegilor tăi.

Suspiciune care – tot ca o primă impresie pentru cei ce au rămas să răspundă – se va răsfrânge negativ când va veni vorba de aprecierea şi notarea răspunsului.

Să nu te miri dacă în aceste condiţii un răspuns foarte bun poate fi considerat în mod total greşit ca un rezultat al copierii şi nu al ştiinţei, aşa încât poţi ajunge să fii tratat la rândul tău ca un infractor şi eventual “taxat” la notă. Ţi se pare corect? Sigur, profesorul se poate convinge uşor de nivelul

real al cunoştinţelor tale punându-ţi câteva întrebări suplimentare. Dar cine poate garanta că o va face într-adevăr? Şi cine îl poate obliga, în fond, să o facă? Iar dacă o face, cine poate fi absolut sigur că va da un răspuns prompt şi corect la **orice** întrebare astfel încât să convină pe examinator de onestitatea sa?

Prea multe probleme şi prea multă nesiguranţă sunt generate de o situaţie care nu ţi se poate reproşa, adică neseriozitatea unui/unora de dinaintea ta. Ţi se poate reproşa însă că nu acţionezi atunci când e în favoarea ta. Urmăreşte cu atenţie momentul în care intri în examen!

În cazul în care examenul oral presupune **intrarea în ordine alfabetică,** nu îţi mai rămâne decât să te bazezi pe faptul că profesorul este conştient de eterogenitatea valorică a grupei şi că s-ar putea să aibă mai multă răbdare cu fiecare dintre voi.

6.7. CUM intri în examen?

Nu face o greşeală care îi pierde pe mulţi:

Nu intra în examen cu privirile pierdute, mai - mai să leşini dacă profesorul se uită mai urât la tine.

Intră senin, cu încredere (nu cu aroganţă), pentru că e culmea să crezi că profesorul a dat verdictul de a prima vedere.

Noi am discutat suficient despre faptul că în mod normal tu va trebui să intri cât se poate de liniştit(ă) în examen. Din cel puţin două motive. Pe de o parte, sunt convins că **ai învăţat după cele mai eficiente metode** - deci ai încredere în ceea ce ştii! Pe de altă parte, chiar dacă mai ai **mici "scăpări"** în pregătire, acestea nu te vor duce spre eşec, ci **vor trece foarte probabil neobservate**, pentru că deja te-ai pregătit să faci faţă aşa-ziselor "neprevăzute" din examen şi de cele mai multe ori, să le "întorci" în favoarea ta.

Pentru aceasta va trebui să îți reamintești mereu că examenul oral nu este o situație liniară, nu se reduce la o simplă prezentare a cunoştințelor, iar nota reflectă numai **parţial** aceste cunoştințe.

Nota reflectă de multe ori modul în care ştii să-ți etalezi cunoştințele, dincolo de consistența sau de fragilitatea acestora.

Există chiar o vorbă printre studenți: ”Nu contează cât ştii în realitate, ci cât crede profesorul că ştii”. Şi nu e deloc exagerare chiar dacă există profesori cu experiență care “te simt” după primele cuvinte, după ce au examinat generații întregi de elevi sau studenți.

Tocmai de aceea insist în acest curs de tehnici ale examenului: atenție la prima impresie! Sigur, în cazul lipsei cronice a unor cunoştințe, nici cel mai bine pregătit răspuns nu poate ascunde nişte lacune. În schimb, cunoştințelor, oricât de bune ar fi, le poți scădea valoarea reală într-un mod cu totul artificial dacă o să le prezinți defectuos.

Am mai discutat despre modul în care poate fi influențat rezultatul de starea ta psihică. Vom vedea acum în ce mod influențează prezența ta fizică un rezultat al examenului oral şi cum va trebui să te pregăteşti de răspuns şi să susții în concret examenul.

Am ajuns astfel la momentul în care ai păşit plin de încredere în clasă.

“Ziua adevărului” îşi derulează deja al doilea ceas: cel al examenului propriu-zis.

Să vedem ce se poate întâmpla ...

6.8. Imediat după ce ai văzut subiectele

6.8.1. Reacţii frecvente. Reacţia corectă

După ce ai tras biletul poți avea două reacții: fie să îl dai înapoi, după ce "te-ai asigurat" cu o privire fugară că "habar n-ai", fie să începi să îți pregăteşti răspunsul.

> Nu da biletul înapoi după câteva secunde, pentru că regretele sunt tardive. Ai destul timp să îl dai şi mai târziu, dacă într-adevăr consideri că nu merită efortul de a te concentra asupra lui.

Să presupunem, spre exemplu, că ai învățat "pe sărite" doar zece subiecte/lecții/cursuri din 15, iar atunci când iei biletul îți dai seama că toate întrebările sau problemele se referă la subiecte din acelea pe care nu le-ai învățat. Atunci, într-adevăr, poate că ar trebui să nu îți mai pierzi timpul.

Dar dacă există şi excepții?

Un exemplu apare în cazul unor materii ale căror teme se leagă între ele sau ale căror date sunt asemănătoare cu cele din alte lecții/cursuri ori ale căror aspecte (de genul formulelor, sintezelor, regulilor) se pot deduce sau se pot reconstitui punând cap la cap situații disparate pe care le-ai analizat în mod **creativ** şi **anticipativ** (înțelegându-le deci esența şi eventualele aplicații practice) şi nu mecanic.

> A preda biletul sau a abandona în orice fel doar pentru că "ai uitat totul" (după ce de fapt te-ai pregătit conştiincios) e un gest absurd vecin cu inconştiența.
>
> Culmea e că mulți îl practică.

Imediat vei afla ce se întâmplă concret în primele minute şi te vei lămuri cât de absurdă e o justificare de genul “nu răspund pentru că nu mai ştiu nimic”.

6.8.2. O recomandare... "deplasată" ?!

În situația, în care nu predai biletul, aplică ceea ce vei citi mai departe; deocamdată nu am decât o singură recomandare:

Citeşte cu atenţie subiectele de pe bilet!

Există materii şi cursuri cu subiecte apropiate sau cu un mod de tratare a problemelor aproape similar, sau poate că, pur şi simplu, din anumite cauze faci confuzii între subiecte şi eşti tentat să tratezi alte probleme decât cele care ți se cer. Citeşte cu atenție conținutul fiecărui punct şi, în caz că nu ştii sigur dacă e vorba de un aspect sau de altul, apropiat, încearcă să te concentrezi ca să găseşti o confirmare sau o infirmare a ceea ce crezi. Încearcă să vizualizezi pagina, încearcă să îți aduci aminte de modul în care ai făcut diferențierea între cele două aspecte apropiate atunci când ai învățat sau la orele de seminar sau de meditații[5].

Dacă există două materiale asemănătoare, învață-le la un interval de timp suficient de mare[6].

---

[5] ... şi revezi şi "**Secretele memoriei**" din "**Arta de a învăţa**", partea I **("De ce să înveţe alţii mai repede ca tine?!").**

[6] Cum spuneam şi în "**Arta de a învăţa**", în capitolul despre pregătirea lecțiilor şi a proiectelor: *" Cred că ar fi bine cam aşa (sunt doar nişte exemple): o limbă străină, apoi ceva la limba română, apoi o lecție din a doua limbă străină. Nu imediat după engleză învățăm la altă limbă străină! Sau altă indicație: fizică – matematică-chimie.*

Aşa fiind, cunoştinţele tale se vor organiza, se vor sedimenta, iar noile cunoştinţe se vor depune disciplinate în alt strat. În caz contrar vei învăţa cele două subiecte făcând mereu confuzii între ele, iar ceea ce se învaţă de la început greşit este foarte greu să se reînveţe bine.

6.8.3. "Am uitat tot!" (sau cum să foloseşti greşit primele minute ale examenului)

În general impresia caracteristică primelor minute din timpul examenului indiferent dacă e scris sau oral, este că nu mai ştii nimic din ceea ce ai învăţat. Alteori, dimpotrivă, îţi vin în memorie prea multe date deodată, iar avalanşa de teorii, probleme, soluţii, idei, te descumpăneşte.

În cazul celor emotivi prima senzaţie, de “vid” de cunoştinţe, este cât se poate de normală, datorată de cele mai multe ori emoţiilor examenului. Nu trebuie să te sperii: de vină e creierul uman, a cărui activitate se concentrează pe anumiţi centri răspunzători de apariţia diferitelor senzaţii. O senzaţie prea puternică (lumina orbitoare, zgomotul asurzitor) produce într-un astfel de centru ceea ce se numeşte “focar de excitaţie” cu rezultatul că în centrii învecinaţi apar zone de inhibiţie, ca o compensare la reacţia prea puternică faţă de stimulul iniţial. Spre exemplu, e amuzant să constaţi că după ce ai mâncat anumite fructe acre, vezi mai bine noaptea. Nu intrăm în amănunte ştiinţifice care se găsesc în cărţi de psihologie, dar reţinem că, cu cât inhibiţia este mai intensă, cu atât posibilitatea folosirii legăturilor nervoase temporare corespunzătoare acelei zone va fi mai mică.

Ca să "traducem": cu cât emoţiile sunt mai intense, cu atât sunt mai slăbite legăturile dintre cunoştinţe.

În nici un caz engleză – desen - chimie –geografie! ai ajunge ca şi culturiştii care "trag de fiare" fără metodă şi cu rezultate mult mai mici decât cei care lucrează organizat.

Leagă această metodă de gradarea efortului intelectual despre care am vorbit (întâi lecţiile mai uşoare şi apoi din ce în ce mai grele) şi va ieşi bine".

Emoția este capabilă să blocheze anumite zone din creier şi astfel se explică de ce uităm lucruri foarte bine cunoscute sub influența unor evenimente mai puternice sau de ce avem lapsusuri curioase.

Soluția e simplă: linişteşte-te. Pe măsură ce zonele memoriei se deblochează, legăturile temporare vor fi din nou reactualizate, iar cunoştințele vor ieşi din nou la iveală.

Stă în puterea ta să înlături aceste neplăceri. Ba chiar foarte simplu: evită emoțiile. Ține-le la un nivel la care să nu îți provoace probleme de reactualizare, cu ajutorul sugestiei, autosugestiei şi a metodelor de combatere a stresului. Nu întotdeauna profesorul va interpreta corect accidentul tău. De cele mai multe ori ai şanse să considere situația ca pe un semn al lipsei de pregătire.

Decât să te bazezi pe înțelegerea din partea profesorului, mai bine **fă tot ce depinde de tine spre a te autolinişti.**

6.8.4. Aştepţi să se liniştească furtuna de idei? GREŞEALĂ!

Situația inversă în care în primele minute îți vin cunoştințe "de-a valma" trebuie tratată cu atenție la fel de mare. Este uimitor cât de mulți pierd aceste minute de o importanță colosală, sub motivul că "aşteaptă să se liniştească"! Păi, dragi prieteni, aici e cheia începutului furtunos sau, dimpotrivă, a eşecului: în primele minute, dacă ai norocul de a-ți aminti un potop de informații, scrie pe ciornă tot ce îți vine în minte: cuvintele-cheie pe care le-ai subliniat în curs sau în manual, situațiile sau condițiile pe care trebuie să le dezvolți, ideile pe care trebuie să le atingi, idei simbolizate uneori printr-un singur cuvânt (sau chiar printr-o cifră, literă, semn, cod – aşa cum ai făcut când ai învățat) etc.

Scrie tot ce îți vine în minte în legătură cu subiectul, fără să te preocupi de claritatea ideilor sau de coerența lor. Fără să te preocupe că din 5 condiții știi doar 4 (deşi aici mulți pierd, cu îngrijorări sterile, primele minute foarte fecunde).

Nu trebuie să te preocupe nici măcar faptul că aceste fraze se reduc uneori la... cuvinte, şi nici că ideile aparțin unui singur subiect sau tuturor subiectelor de pe acelaşi bilet. Împarte ciorna astfel încât să acorzi un spațiu fiecărui punct pe care îl ai de tratat, ca să poți scrie ideile în mod ordonat – şi dă-i înainte!

Experiența de student şi de lector mi-a confirmat că:

Cu ideile care "vin" în primele minute s-ar putea să nu te mai întâlneşti în timpul examenului.

Dar adesea rezolvi cam jumătate din subiecte la un test grilă **şi schiţezi majoritatea subiectelor la un examen clasic.**

6.8.5. Combinația câştigătoare

Sunt mulți care mă întreabă de ce la examen au nevoie de 10-15 minute ca să se concentreze[7]. Mai jos e un răspuns pe care l-am dat unei studente

[7] Conform celor stabilite pentru bacalaureat, exact acesta ar fi timpul recomandat pentru ca elevul să îşi pregătească răspunsul "oral". De obicei e mai mult, dar nu miza pe asta. În cazul studenților pot trece cam 40 de minute de la

care a luat 9,77 la licență aplicându-l (bineînțeles, după ce a învățat bine). Răspunsul viza o întrebare despre cum să rezolve testele grilă, dar poate fi adaptat uşor la orice tip de răspuns şi examen.

Iată ce i-am spus:

"Atunci când ești emoționată legăturile dintre cunoștințe se inhibă - e o lege a psihologiei. De ce crezi că unii se blochează în examen, iar după ce ies afară şi se liniştesc ştiu subiectele perfect? Tocmai din cauză că emoțiile blochează aceste cunoştințe.

Ce ai de făcut?

1. *Repeți doar părțile care îți ridică probleme.*

2. *Te linişteşti înainte de examen, pentru că ştii foarte bine (pun pariu)*

3. In primele 10 minute după ce vezi testele treci peste ele şi subliniază cu un creion toaterăspunsurile care îți vin spontan în minte. Poate mai mult de 60% le găseşti atunci! Peste ce nu ştii pe loc, treci şi rezolvă ce poți "din prima", până la ultima întrebare. Mintea ta e pregătită să te ajute DACĂ NU AI EMOȚII şi nu eşti nici prima şi nici ultima care se întâmplă să rezolve mai mult de jumătate din test în 10-15 minute. Numai că unii (adică aproape toți) fac greşeala de a aştepta "să se potolească ideile" şi abia apoi văd testele.

4. Nu te interesează la ce întrebare sunt alții, nici ce au rezolvat şi nici dacă ies mai repede din examen. Cantitatea nu înseamnă calitate chiar totdeauna".

Aşa cum ți-am spus în "**Arta de a învăța**" de ce e o greşeală să încerci să înveți foarte bine "din prima", rezultatul fiind acea situație descurajantă

---

aflarea subiectelor şi până la momentul răspunsului. A pierde 10-15 minute înseamnă a irosi 25-30% din timpul pentru examen.

în care ți se pare că ai uitat tot (dar pe care acum cred că ştii să o combați), aşa îți spun şi acum DE CE nu e bine să te avânți din prima în alte amănunte decât cele care îți vin spontan în minte în primele minute.

O dată aceste minute "de foc" trecute, o să te poți concentra mai mult asupra detaliului, iar vederea de ansamblu se estompează inevitabil. Dar o dată fixate nişte repere, chiar schematice, reamintirea ideilor principale se face foarte uşor, iar şansa de a nu lăsa nici una pe dinafară este mai mare dacă se folosesc bine aceste minute.

Reține, aşadar:

> O greşeală frecventă e aceea de a folosi informațiile din aceste prime minute încercând totodată să redactezi "din prima" răspunsurile. Încercarea de a detalia pe loc conduce la pierderea multor informații: scrie totul **schematic** în primele minute. Un simplu cuvânt va fi suficient să fixezi un reper pe care l-ai învățat foarte bine, ca să nu uiți să îl tratezi când ajungi cu expunerea la el[8].

Adesea se întâmplă ca şi după ce crezi că "te-ai potolit" să îți mai vină în minte câte un aspect disparat, de tratat la unul sau altul dintre subiecte. Fixează-l în acelaşi mod, pe considerentul că ce-i în mână nu-i minciună.

---

[8] Dacă îți aduci aminte, în partea a doua din **"Arta de a învăța"** ți-am arătat într-un întreg capitol (al III-lea) cum să te fereşti de greşelile care fac ca după prima parcurgere să nu mai ştii nimic şi **practic să pierzi timpul alocat primei învățări.** Acum îți arăt că la examen un început prost făcut poate să dărâme cea mai bună muncă. A te afunda la început în prea multe detalii e greşeala pe care o fac cei mai mulți dintre cei ce susțin un examen.

6.9. Din nou timpul îți poate deveni prieten

Foarte mulți tineri se avântă în organizarea răspunsului fără a-şi programa timpul pe care îl pot acorda fiecărui subiect în parte, deşi totul poate dura maxim un minut, consecința fiind intrarea într-o criză de timp ale cărei efecte sunt destul de diferite: tratare superficială a ultimelor aspecte ale subiectului, imposibilitatea de a revedea răspunsul după redactare etc.

Va trebui să ții cont că timpul pe care îl ai la dispoziție pentru elaborarea răspunsului nu este fix, ci trebuie calculat ca produsul dintre numărul colegilor din sala de examene şi timpul mediu (în minute) în care se desfăşoară examinarea unui coleg. Atenție totuşi: s-ar putea ca profesorul "să termine repede", cum se spune, cu unii care nu ştiu prea multe despre subiecte, după cum s-ar putea să prelungească examinarea unui coleg peste medie.

Acordă-ți din start un interval "de rezervă", pe care vei şti să îl foloseşti cum se cuvine dacă în final va rămâne neatins.

6.10. Cum se alcătuieşte un răspuns impresionant

6.10.1. Introducerea

Prima impresie pe care şi-o face profesorul cu privire la răspunsul tău se formează în urma primelor fraze pe care le rosteşti.

Presat de cele mai multe ori de timp, profesorul care examinează nu mai are posibilitatea să îşi formeze o imagine completă asupra cunoştințelor tale, ci te notează în funcție de impresia - bună sau rea - pe care şi-a format-o despre tine în câteva minute (în caz că nu te cunoaşte dinainte).

Dacă tot îţi lasă această posibilitate de a-i face în cele câteva minute ale răspunsului o impresie bună - de ce să nu profiţi de ea?

Ceea ce citeşti acum se potriveşte tuturor examenelor orale, indiferent dacă le susții la materii de "real" sau de "uman".

Răspunsul tău începe deci cu introducerea. Pare evident – dar te rog să observi în examen câți uită de acest aspect! Mulţi. Foarte mulţi.

Revin la ideea dezvoltată de mai multe ori:

Mai ales dacă examinatorul este în criză de timp, prima impresie e hotărâtoare asupra rezultatului examenului.

Să vedem dezvoltările acestui principiu pentru examenul oral.

O primă impresie pozitivă îl poate face pe profesor puțin mai îngăduitor, mai dispus să te ajute cu o întrebare în caz că te-ai poticnit, după cum o primă impresie negativă poate avea efecte contrare. Ai avea – cel puțin teoretic – o şansă ca să ştergi impresia defavorabilă pe care ai produs-o la început. Dar, în definitiv, de ce să porneşti cu probleme de la bun început, când ai putea, cu puțină atenție, să îți asiguri un surplus de bunăvoință la care să apelezi dacă va fi nevoie ceva mai târziu în timpul examenului?

O introducere bine întocmită este întotdeauna o cale sigură către o bună impresie.

Introducerea e de preferat să nu fie foarte lungă; de cele mai multe ori una sau două fraze sunt de ajuns. Pentru a schița încadrarea subiectului, poți spune ceva de genul "fenomenul X (cel pe care trebuie să îl tratezi) se

încadrează, alături de fenomenele Y şi Z, în clasa ...”; sau: “Condiția (pe care ți se cere să o tratezi) este, alături de condițiile A, B, C, D şi E, absolut necesară pentru desfăşurarea procesului X”) sau “pentru ca situația ... să fie pe deplin constituită” sau “ca regula ...(generală) să îşi găsească verificarea”; sau “proprietatea ... este una din cele 4 proprietăți esențiale ale ...; alături de ea regăsim proprietățile A, B, C.”

O dată făcută o astfel de de introducere poți trece la subiectul propriu-zis. Dar ai deja un mare punct câştigat.

Prima impresie e favorabilă. L-ai făcut pe profesor să creadă că vei da un răspuns bun – iar, dacă nu faci greşeli grave, profesorul va filtra impresiile despre răspunsul tău prin prisma acestei prime impresii favorabile.

Ceea ce ți-am spus acum poate fi confirmat de psihologi şi de manageri. Şi de consultanții în plasarea forței de muncă. Şi de cei care au reuşit la interviuri. Şi fii convins că relativ curând o să poți confirma şi tu. Se numeşte “managementul impresiei”.

Din contră, a nu folosi nici măcar o frază introductivă e dezagreabil. Dă impresia de papagal cu repertoriu rigid. Sigur, nu e bine nici să bați câmpii cu o introducere nesfârşită, dar e de preferat totuşi o introducere mai largă decât una inexistentă, deoarece profesorul îți va putea cere să treci la subiect, la concret, când va considera necesar.

Efectul începutului "furtunos" va fi presupunerea că ai cunoştințe destul de vaste.

Nu uita însă: introducerea va trebui să conțină elemente tratate corect cu cât mai

multe detalii, deoarece în caz contrar s-ar putea să îți sapi singur groapa.

Pentru ca introducerea să impresioneze plăcut va trebui **să prezinţi logic datele** pe care le conține. Iar cea mai bună cale de a obține acest rezultat este să o scrii **cuvânt cu cuvânt**, chiar dacă tu obişnuieşti să vorbeşti mai liber la examen. Imaginează-ți ce impresie şi-ar face profesorul dacă de la început te-ai bâlbâi, ai reveni asupra unui element al prezentării lăsând de mai multe ori frazele în suspensie sau sărind din neatenție peste un aspect esențial!

Cele de mai sus mi-au fost spuse de fostul meu profesor de română din liceu, în preajma bacalaureatului. Văzându-mă mirat, s-a simțit dator să continue*: "Chiar dacă eşti bine pregătit, văd că până "intri" în răspuns te bâlbâi, revii… Apoi îți dai drumul, nimic de zis, dar ai grijă, că nu toți profesorii au răbdare să te asculte până la capăt. Scrie-ți introducerea – şi scrie-o bine – şi aşa te vei descurca fără probleme".* Sfatul fostului meu profesor mi-a folosit enorm. Ți-l dăruiesc, convins că şi pe tine te va ajuta în drumul către mai bine. Deşi despre introducere am mai discutat noi, având în vedere că orice drum, fi lung, fie scurt, începe cu primul pas, aminteşte-ți mereu:

O introducere bine alcătuită îți va aduce şi ție încredere în forțele proprii şi te va ajuta să îți controlezi mai bine emoțiile.

În cazul subiectelor - aproape nelipsite într-un examen - în care apar clasificări, enumerări, teorii, concepții, idei, excepții, precizări, condiții, situații sau orice alte aspecte de genul acesta, e bine să aminteşti chiar la începutul răspunsului aspectele de mai sus. Cu alte cuvinte să faci schema, scheletul, înainte să detaliezi fiecare părticică. Ştiu că până acum ai făcut de multe ori altfel – preferai să iei primul aspect (condiție, excepție etc.) şi să-l epuizezi, abia apoi să îl enunți pe al doilea, să îl tratezi, apoi pe al treilea …

Procedeul pe care ți-l sugerez are două mari avantaje.

Pe de o parte profesorul îşi poate da seama că tu cunoşti de la cap la coadă toate condițiile, regulile etc. şi că nu ai "sărit" peste nici una. Dacă nu le-ai prezenta de la început ci ai prefera să prezinți primul aspect şi imediat să îl dezvolți, apoi al doilea aspect pe care îl dezvolți, la rândul lui şi tot aşa în continuare profesorul automat îşi pune întrebarea: "Oare ştie totul, până la capăt?", fără să îşi dea seama că astfel ar putea prelungi "fără motiv" examinarea, ca să se covingă dacă ştii sau nu tot ce trebuie să ştii în legătură cu subiectul.

Dar de ce să prelungeşti examinarea? De ce să nu o scurtezi prezentând esența, baza în asimilarea căreia e interesat orice profesor?

> Prezentând chiar de la început scheletul subiectului îi vei demonstra profesorului că ştii ceea ce el se aşteaptă să ştii; iar de aici până la generalizare (adică până la acordarea unei încrederi "în alb" cu privire la restul cunoştințelor) şi la scurtarea examinării vei vedea că nu e decât un pas.

Un răspuns elaborat şi prezentat astfel încât introducerea să surprindă aspectele esențiale (enumerări, condiții ...) te va ajuta şi pe tine să nu omiți un astfel de aspect. Nu te va mai lua valul prea multor detalii care estompează esențialul - cum adesea se întâmplă. De obicei cei care nu ştiu să susțină un examen oral încep să îşi formuleze răspunsul scriind primul element şi dezvoltându-l, apoi al doilea, al treilea şi aşa mai departe.

E bine, dar numai dacă ai învățat papagaliceşte. În rest e greşit: în majoritatea cazurilor detaliile sufocă esențialul – iar apoi a-l extrage pe acesta îți ia timp. Fără a mai vorbi de timpul prețios pe care îl pierzi pentru a-ți aminti lucruri pe care la început le-ai fi putut scrie urgent şi fără greşeală!

Construieşte scheletul – iar timpul tău se va dubla.

O dată făcută prezentarea generală, următorul pas este, firesc să detaliezi punct cu punct toate elementele principale pe care le-ai enumerat.

Dacă ştii că ți se permite, începe cu condițiile, teoriile, ideile, criteriile de clasificare pe care le cunoşti cel mai bine.

Şi aceasta deoarece după 1 - 2 aspecte prezentate bine sau foarte bine ai toate şansele ca profesorul să îți ceară să treci la următorul subiect, fără să mai verifice dacă tu cunoşti restul aspectelor la fel de bine.

Într-un mod foarte curios, profesorul generalizează datele - favorabile sau nefavorabile - pe care le-a extras din fragmentul tău de răspuns, la întregul răspuns.

Sigur, excepții sunt destule, pentru că acolo unde se întâlnesc subiectivitatea cu nuanțe infinite a profesorului cu trăsăturile extrem de variate de personalitate ale elevilor sau studenților, extragerea unor şabloane se poate face doar cu mare precauție. Cu toate acestea, în 80 - 90 % din cazurile în care subiectul a fost prezentat în procedura pe care ți-am arătat-o profesorii cer elevului sau studentului să treacă la următorul subiect, eventual punându-i una - două întrebări cu privire la aspecte care ar fi trebuit prezentate în continuare.

Uneori, chiar dacă ai preferat să nu prezinți în mod schematic la început aspectele principale, ci să detaliezi pe rând fiecare punct al răspunsului, s-ar putea ca însuşi profesorul să îți ceară să punctezi esențialul,

cu condiția ca răspunsul tău de până atunci să fi fost bun sau foarte bun. ***Dezavantajul este că nu întotdeauna profesorul se opreşte înainte de pasajul pe care nu îl cunoşti prea bine***. Dar nu uita că norocul şi-l mai face şi omul, aşa că mai bine fă la început ceea ce ştii că trebuie făcut şi apoi continuă-ți liniştit răspunsul cu aspectul pe care îl cunoşti cel mai bine.

6.10.2. Continuarea : schematic sau cuvânt cu cuvânt?

Fără a fi literă de lege, redactarea schematică a răspunsului apare, vrând-nevrând, în situația crizei de timp datorată unor împrejurări variate.

Nu trebuie să intri însă în panică. Simpla fixare a reperelor are acelaşi rezultat ca şi scrierea "cuvânt cu cuvânt".

Mai mult, orice profesor cu un dram de experiență ştie că nu poți prezenta pe ciornă cuvânt cu cuvânt toate subiectele, pentru că ar însemna să faci o treabă de 2-3- ore în 30-40 de minute. De aceea la oral profesorii sunt mai îngăduitori cu exprimarea.

Apoi, fixarea eficientă a reperelor ține de antrenament, de pregătirea psihică, de încrederea în forțele tale, iar nicidecum de nivelul real al cunoştințelor.

Dacă ai ales modul de prezentare schematic, cu intenţia de a dezvolta liber ideile, ai grijă să detaliezi totuşi părţile care îţi ridică probleme, sau precizările sau condiţiile pe care nu trebuie să le treci cu vederea când răspunzi.

Cu alte cuvinte, **ordinea cea mai indicată de redactare** impune ca numai după ce ai aşezat pe hârtie schema lecției (completată cu aspectele care "vin" în primele minute) să ataşezi uniform din ce în ce mai multe detalii, apoi să lămureşti aspectele care ar putea ridica probleme sau despre care te-ar putea întreba profesorul în examen. Este o practică preferabilă aceleia de a epuiza un subpunct, o idee, o condiție, înainte de a trece la subpunctul, ideea, condiția următoare, deoarece astfel eviți să intri în criză de timp şi să te trezeşti că prima parte e tratată cu lux de amănunte, iar partea a doua se prezintă dezolant de săracă. Sau că, după ce ai tratat bine un punct, o condiție, să nu îți mai aduci aminte de celelalte. Se întâmplă des!

Ar fi bine ca **în ultimele minute** să revezi totul şi să îndrepți, să completezi, să te exprimi mai clar în anumite cazuri. Într-un cuvânt să îți "şlefuieşti" prezentarea, pentru a nu avea surprize neplăcute în timpul răspunsului.

6.10.3. Încheierea care te poate purta spre triumf

"Finis coronat opus" - “sfârşitul încununează opera” - este o afirmație valabilă la orice examen, atât în cazul examenului oral, cât şi în cazul celui scris. Într-adevăr, sfârşitul poate încununa sau poate distruge munca pe care ai depus-o ca să îți întocmeşti un răspuns bun. Pentru că, dragul meu prieten, sfârşitul poate estompa destul de mult prima impresie, **fie ea bună sau rea**. Nu o poate distruge total, dar...

Răspunsul bun este mai uşor de anulat printr-o gogomănie. Mult mai uşor de anulat decât este de îndreptat un răspuns nesatisfăcător "dres" în ultima clipă printr-o scânteie de inspirație. Aceasta pentru că profesorul se supune aceleiaşi legi universale

care arată că reţinem mai bine începutul şi sfârşitul unei serii, al unui răspuns.

În general, însă, un sfârşit bun îl poate determina pe profesor să fie mai reținut în aprecierea unor aspecte negative ale răspunsului tău, chiar dacă nici cel mai iscusit sfârşit nu poate şterge **total** o impresie proastă.

Cineva spunea că ***"o singură greşeală nimiceşte multe lucruri bune. Câteva muşte moarte spurcă un vas întreg de untdelemn înmiresmat"***. De aceea, prietene, în orice situație te-ai afla, ai grijă cum îți elaborezi partea finală a răspunsului! Fă ca şi cum profesorul nu se va plictisi să te asculte şi nu îți va cere să treci la următorul subiect de pe bilet, chiar dacă exact invers stă regula în cazul unui răspuns bun. Reține: în cazul unui răspuns **bun**! Apreciat astfel de examinator, nu de tine! Pentru că o greşeală, oricât de mică, îi poate stârni curiozități dăunătoare profesorului care te examinează. Mai ales dacă oscilează între două note.

6.11. Colegii tăi de la examen

Există un aspect peste care majoritatea cărților de pedagogie trec ca şi când situația nu ar exista: **"colaborarea" dintre colegi în timpul examenului.**

Uneori colegii "de suferință" din aceeaşi clasă, grupă, sală etc. îşi cer şi îşi furnizează reciproc cunoştințe. Aspectele negative ale acestei situații se referă nu atât la latura morală a problemei (în definitiv e problema ta dacă îți faci sau nu procese de conştiință) şi nici la faptul că există riscul de "a fi prins" de profesor, observat ori atenționat de acesta. (În treacăt îți reamintesc că dacă profesorul observă "mişcările" tale s-ar putea să ajungi la răspuns cu o piatră destul de grea legată de picioare: în primul rând vei avea parte de neîncrederea profesorului în legătură cu nivelul **real** al cunoştințelor tale, cu consecința destul de firească - întrebările suplimentare, care s-ar putea "să te doboare" - , iar pe de altă parte vei

resimți poate dorința profesorului de "a-ți servi o lecție" acordându-ți o notă mai mică decât cea pe care o meriți).

Dacă situația se petrece din vina ta exclusivă, nu ai de ce să te plângi de faptul că eventual ai de suportat nişte consecințe. Dar ce te faci dacă situația este "opera" unui coleg? **Sau ce faci dacă un altul este nedreptăţit din cauza ta?** De aici ar trebui să porneşti înainte de a lua sau nu hotărârea de "a colabora" cu colegii tăi, indiferent cine cui cere lămuriri.

Ce se întâmplă atunci când tu cauți "un ajutor" de la colegul de lângă tine?

Pe de o parte, oricât de disperat ai fi, gândeşte-te că el are propriul subiect de tratat. Asupra *acestuia* se concentrează şi *acestuia* trebuie să îi dedice **întreaga** lui atenție. Poate chiar a intrat în criză de timp, sau poate că ultimele minute le foloseşte pentru "a şlefui" cu înfrigurare răspunsul de care nu e prea mulțumit. Iar tu ce faci? Îi distragi atenția, îl sileşti să se concentreze asupra subiectului **tău**, total străin de al lui. Uneori chiar tragi de el cu întrebări de genul: "Ce mai trebuie să scriu?" sau "E bine dacă scriu aşa? Dar dacă nu e bine? De unde ştii că e bine?" (într-adevăr, unii sunt exasperanți în examen! Sper că nu e cazul tău...). Dacă nu ai încercat niciodată senzația celui deranjat din concentrare, crede-mă că e cât se poate de dezagreabilă şi de obositoare. Practic, el trebui să treacă la subiectul tău, să îşi aducă aminte despre ce e vorba, eventual să îți mai şi explice, să treacă din nou, poate pentru scurt timp, la ceea ce îl interesează pe el, să fie din nou deranjat şi aşa mai departe. S-ar putea ca din această cauză să nu poată să elaboreze un răspuns corect (pot apărea "scăpări" tocmai din cauza lipsei de concentrare, pot apărea inexactități, erori grave chiar...). Situația este similară în cazul în care cel hărțuit eşti chiar tu, caz în care nimeni nu cred că te-ar condamna dacă ai adopta o atitudine de muțenie, destul de normală de altfel.

Nu vreau să te îndemn la egoism, nu e în intenția mea să te determin să răceşti relațiile cu colegii tăi. Spiritul de colegialitate înseamnă relații normale între tine şi cei din jurul tău. Dar întrajutorarea prost înțeleasă nu înseamnă "relații normale". **Nu** cu prețul compromisurilor şi a sacrificiilor în

examene, şi **nu** punând în joc propriile tale rezultate de dragul unei "prietenii" care nu se ştie cât de bine a fost înțeleasă de unii. Acest spirit de colegialitate va rămâne nealterat dacă îi vei lămuri pe colegii tăi că în general va trebui să vă descurcați singuri, iar ajutorul vi-l puteți acorda unul altuia în caz că o permit condițiile de examen **numai dacă cel solicitat şi-a terminat de redactat prezentarea aşa cum dorea** şi are timp suficient să răspundă la întrebări. E, în definitiv, o dovadă de respect pentru munca unui om pe care l-ai putea priva de un rezultat pentru care s-a pregătit şi - nu de puține ori - în care şi-a pus toate speranțele.

Oricât ai fi de disperat, încearcă să te gândeşti şi la acest lucru. Dacă vei reuşi să te abții, sau dacă îl vei deranja cu orice preț, rămâne la latitudinea ta...

6.12. Anticipează întrebările profesorului!

Un bun profesor niciodată nu se va limita să asculte pasiv răspunsul tău, ci va căuta să pună întrebări suplimentare, să îți ceară să detaliezi unele părți sau să explici concepte, ori pur şi simplu să răspunzi pe loc la o întrebare privitoare la un aspect străin de subiectele de pe bilet, dar existent în curs.

Pot fi aceste întrebări anticipate? Nu e atât de greu. Astfel:

♦ o serie de profesori cer elevilor şi studenților **să definească o parte din conceptele** pe care le folosesc în timpul examenului. Dacă un profesor îşi face o practică din această atitudine, nu va fi greu să te gândeşti că şi cu tine va proceda la fel. Ca urmare, din prudență scrie (ori numai schițează) pe hârtie conceptele, ideile, argumentele, demonstrațiile pe care crezi că le-ar putea solicita profesorul, astfel încât să le ai în fața ochilor, gata pregătite.

Conceptele, ideile, argumentele, demonstrațiile pe care ai avut prevederea

să le scrii pe foaia de examen le vei putea consulta instantaneu la nevoie şi profesorul va fi convins că spontaneitatea ta se datorează foarte bunei pregătiri.

Nu îți fă prea multe probleme în legătură cu timpul pe care îl ai la dispoziție pentru cele arătate mai sus: *dacă profesorul obişnuieşte să pună întrebări suplimentare, timpul în care este examinat fiecare dintre colegii tăi va creşte proporțional,* deci şi timpul total pe care îl ai la dispoziție ca să pregăteşti un răspuns bun.

♦ **Informează-te**, în modalitățile pe care le-am discutat în capitolul al IV-lea, în legătură cu întrebările sau aspectele pe care le aduce în discuție profesorul, în legătură cu răspunsurile pe care le aşteaptă! Te vor ajuta atât colegii din anii mai mari, cât şi colegii din anul tău care au trecut deja prin examenul respectiv. Nu trebuie să stai mereu cu urechea lipită de uşă ca să asculți întrebările şi nici să vii în fiecare zi la sala de examene (deşi, dacă ai timp, nimic nu te opreşte) ci doar să fii atent la impresiile colegilor tăi care au dat examenul. De asemenea, la informațiile pe care "colegii de suferință" le-au obținut din alte surse.

♦ Uneori profesorii repetă aceeaşi întrebare până când un elev sau un student răspunde corect. De fapt, e aproape o regulă: dacă doi colegi nu au ştiut să răspundă înaintea ta, profesorul va continua să pună întrebarea la care nu s-a răspuns şi celor care vor fi examinați în continuare.

Pregăteşte-te şi pentru eventualitatea că nici unul din cei care vor răspunde înainte de tine nu vor răspunde corect la această întrebare.

Cum crezi că va aprecia un profesor răspunsul tău rapid şi corect?

Ce impresie crezi că va crea în puţinele minute ale examenului "spontaneitatea" ta?

- Acordă atenţie acelor momente în care profesorul spune: "O caracteristică foarte importantă este ..." sau "sunt trei cazuri în care ... – vă rog să le reţineţi, sunt foarte importante" sau "asta se leagă de ..." şi să pui un semn de atenţionare în acel loc. Anticiparea unor întrebări poate fi posibilă şi în cazul în care la seminarii s-a insistat asupra unor probleme pe care le ai de tratat în examen, uneori chiar profesorii avertizând: *"fiţi atenţi, pentru că voi întreba aşa ceva la examen"*. Chiar în lipsa avertismentului expres, simplul fapt că la seminarii se insistă pe anumite detalii, situaţii, probleme, elemente de conexiune sau sinteză, asupra unor părţi de curs, ar trebui să îţi dea de gândit...

În cazul în care profesorul nu obişnuieşte să adreseze întrebări suplimentare, sarcina de a accentua sau de a explica anumite lucruri importante îţi revine din oficiu.

E uneori foarte greu să ştii cu exactitate ce preferă să audă profesorul, în plus, de la tine. Dar sigur vei fi în avantaj dacă o să defineşti principalele concepte pe care le-ai folosit în prezentarea subiectelor de examen şi dacă vei insista asupra aspectelor pe care profesorul le-a accentuat la ore, la seminarii sau chiar în timpul predării cursului. Din nou informarea prealabilă te va putea ajuta în elaborarea unui răspuns bun.

Anticiparea întrebărilor e un lucru pe care puţini îl practică, cei mai mulţi elevi sau studenţi rămânând dezorientaţi de nişte întrebări "neaşteptate". Atunci când "simţi" că se apropie întrebări suplimentare – fie şi numai pentru că aşa obişnuieşte profesorul sau aşa a procedat cu toţi

colegii tăi – pregăteşte-te. Dacă timpul îți permite, tratează, fie şi numai schematic, nişte aspecte dintre cele care ar putea fi solicitate de profesor. *Bineînțeles, în acest scop te va ajuta şi "antrenamentul", experiența, pe care le vei dobândi examen după examen. Dar – vei vedea – timpul lucrează în favoarea ta.*

Anticiparea te poate ajuta să obții un punct sau două în plus.

Mai trebuie să spun că de cele mai multe ori acesta e un miracol pentru cei din jur?

6.13. Şi începi să răspunzi...

6.13.1. Ce poziție e recomandată când răspunzi?

În general o bună impresie este produsă de poziția pe care o ai. O poziție dreaptă şi relaxată e un atu necunoscut multora. Reține:

Un om degajat, sigur pe el, impune întotdeauna respect.

În subconştientul profesorului îşi face loc ideea că tânărul din fața sa e bine pregătit din moment ce modul în care se poartă lasă să se înțeleagă acest lucru.

Dar, desigur, degajat nu înseamnă sfidător! Nici arogant, nici cu o atitudine gen "lasă, dom` profesor, că îți arăt eu ție ce tare sunt".

O poziție încovoiată - chircită chiar, în cazul unora - nu e de natură să îl determine pe profesor să te considere sigur pe tine. Oricât de bine te-ai pregătit, dacă ai o atitudine de om nepregătit, nesigur pe el, **chiar aşa vei fi considerat.** Profesorul va fi intrigat de atitudinea ta (cu atât mai mult cu cât vede că "ştii ceva" şi aşa s-ar putea să te "autocondamni" la întrebări suplimentare. Dar asta n-ar fi prea grav.

Aproape întotdeauna profesorul te va nota şi după felul în care te prezinţi.

Dar privirea? Ce spune?

Ei bine, dacă vrei să produci o puternică impresie profesorului, ţinteşte-l cu privirea. (Un sfat: Când eşti obosit priveşte-te în oglindă şi vezi cum arăţi. Dacă te uiţi "urât" încearcă să dai privirii tale o căutătură mai umană. Te va ajuta cu siguranţă).

O privire care "se plimbă" pe pereţi e dezagreabilă, căci dă impresia de lipsă de concentrare, de dezinteres sau de nesiguranţă. Gândeşte-te ce impresie îţi face un prieten care atunci când vorbeşte cu tine se uită pe oriunde altundeva, dar numai la tine nu.

Priveşte în ochii examinatorului. Vei părea mai sigur pe tine şi – automat - mai bine pregătit.

Se poate întâmpla ca din timiditate să nu îl poţi privi pe profesor drept în ochi. ***Priveşte-i fruntea (puţin mai sus de ochi) sau urechea. Nu va sesiza diferenţa, te asigur.***

Dar să considerăm că profesorul trece peste acest aspect. Să considerăm că ai pierdut "doar" ocazia de a-i face o impresie agreabilă profesorului. Dar oare numai aceasta ai pierdut?

Nu. Gestul ţi-a adus un dezavantaj personal enorm, pentru că te-ai privat de posibilitatea de a studia şi interpreta mişcările, gesturile, atitudinile profesorului. Vei vedea într-unul din subcapitolele următoare cât de mult pierzi dacă ignori mişcările profesorului.

6.13.2. Cum îţi prezinţi răspunsul?

La o asemenea întrebare cei mai mulți elevi sau studenți nu prea ştiu ce să răspundă. Rezultatul? De cele mai multe ori, aceeaşi elevi sau studenți nu îşi pot explica deloc nişte rezultate mult mai mici decât s-ar fi aşteptat. "Am învățat - spun ei - şi tot degeaba". Iar concluzia că, oricât ai învăța, tot degeaba o faci, riscă să devină o axiomă aproape imposibil de combătut în mintea celor care nu îşi dau seama că o marfă, oricât de bună ar fi, nu e căutată dacă nu are o prezentare şi un ambalaj pe măsură.

În răspunsul la întrebarea "CUM să îmi prezint răspunsul spre a-mi pune în valoare cunoştiințele?" sunt incluse mai multe aspecte. Să le luăm pe rând.

6.13.3. Glasul dezvăluie exact ce nu vrei să spui

Îndeosebi fetele sunt deficitare la acest capitol. Fie că sunt extrem de emotive, ceea ce face să le tremure glasul, fie că au o constituție mai firavă, care se asortează de minune cu un glas subțirel, fie din alte motive, "dânsele" afişează o voce tremurată şi pițigăiată de ți-e mai mare dragul. Nici băieții nu sunt mai întrutotul ocoliți de pacostea numită "glas moale", adică un glas fără timbru, care abia se aude atunci când răspund.

Cert e că mulți fac o astfel de greşeală ale cărei consecințe le suportă uneori fără să îşi dea seama: îşi prezintă răspunsul cu o voce atât de firavă, încât profesorul este nevoit să se concentreze nu pentru a aprecia răspunsul în sine, ci pentru a desluşi câte ceva din ceea ce spune tânărul. În aceste condiții… tu ce părere ai: cum va fi apreciat răspunsul?

Pentru a înțelege cât de mult te poate ajuta vocea - dar şi ce deservicii îți poate aduce dacă nu ştii să te controlezi - îți redau un experiment prin care un mare deschizător de drumuri în pedagogie, Henri Pieron, a dorit să tragă concluzii în legătură cu gradul în care examinatorul este influențat de vocea candidatului.

16 profesori francezi din Paris şi din provincie au fost rugați să aprecieze răspunsurile date de 20 de elevi, răspunsuri înregistrate pe bandă de magnetofon. În cazul unui alt grup de 20 de elevi, răspunsurile au fost date de un singur vorbitor, care a înlocuit atât vocea profesorului, cât şi pe cea a examinatorului. Concluzia este redată de însuşi Pieron: *"Prezentarea repetată, unde vocea elevilor interogați nu se aude, a suscitat cele mai multe dezacorduri"* (H. Pieron, "Examens de docimologie"). Desigur, dezacordurile dintre profesori cu privire la notare se referă **la acelaşi set de răspunsuri!**

Dacă tu şi colegul tău ați dat aproximativ acelaşi răspuns, dintre voi doi va lua o notă mai mare cel care ştie cum să folosească nuanțele vocii pentru a da impresia de siguranță şi hotărâre.

O voce sigură poate "masca" multe lacune în cunoştințe, în timp ce o voce tremurătoare dă, vrând - nevrând, impresia acută de nesiguranță, chiar dacă de fapt stăpâneşti bine materia. Iar de la impresia de nesiguranță şi până ca profesorul să interpreteze nesiguranța din glasul tău drept o "dovadă elocventă" a "golurilor" tale în cunoştințe nu mai e decât un pas. Se ajunge astfel de multe ori la situația, paradoxală după părerea multora, ca un elev sau student bine pregătit să ia o notă mai mică decât unul mai slab pregătit.

Se pare că cea mai frecventă cauză a unor situații de genul celor arătate mai sus sunt emoțiile. Învață să le domini! Mai ales că norocul întotdeauna îi ocoleşte pe cei fricoşi.

6.13.4. Intonația şi rolul ei în prezentarea răspunsului

Pentru cei care se ocupă cu retorica e cât se poate de clar rolul pe care îl joacă inflexiunile vocii în receptarea mesajului sau a informațiilor primite de către fiecare dintre noi. Oratori români celebri din perioada interbelică au demonstrat că un proces sau altul a fost câştigat nu pe baza probelor, nu

prin forța argumentelor logice, ci prin forța generată de folosirea **intenţionată** a unor inflexiuni de voce, pauze, repetări, sublinieri, a căror efect a fost şi va rămâne extraordinar.

Sigur că nu e cazul acum să te îndemn să iei în mână manualele de retorică, pentru că nu ți-ar folosi aproape deloc. Ce-ar fi, de exemplu, ca un student la Politehnică, atunci când descrie un circuit sau demonstrează o formulă, să se apuce să vorbească în hiperbole, metafore, comparații poetice şi alte "zbangheli" de genul ăsta? Cred că sala s-ar tăvăli pe jos de râs.

Cu toate acestea, o serie de procedee retorice (nu aduse la extrem, ci folosite cu moderație) sunt întotdeauna folositoare într-un examen.

Un răspuns monoton are "darul" de a estompa chiar şi cele mai bune cunoştințe. Un răspuns "viu", plin de sublinieri verbale, e singurul care îți va pune în valoare cunoştințele, chiar dacă acestea nu sunt atât de structurate ca ale altora.

Dacă "dai drumul la bandă" când au de susținut un răspuns oral dai impresia că ai învățat pe de rost. Îți este această impresie favorabilă? Chiar şi în cazul poeziilor sau al textelor literare se cere ca unele părți să fie spuse cu o voce puternică, altele cu o voce mai potolită sau chiar foarte joasă.

Reține: un răspuns hotărât, cu inflexiuni bine folosite ale vocii, câştigă decisiv față de prezentarea monotonă.

6.13.5. Punctarea răspunsului - subtilitate şi eleganță ce scapă multora

Avocații ştiu că atunci când au de susținut o pledoarie mai lungă, vor avea şanse mai mari de succes dacă o fragmentează prin expresii de genul: "Vom demonstra în continuare, onorată instanță, următorul aspect:..." sau "Din cele ce vom spune în continuare se va desprinde ce-a de-a doua

concluzie, şi anume că...". Poți folosi cu succes această practică, ale cărei rezultate constau în impresia de organizare pe care o dau profesorului, ceea ce de multe ori este echivalent, în aprecierea acestuia, cu "stăpânirea indiscutabilă" a materiei.

> În general un răspuns va fi mult mai apreciat dacă vei puncta aspectele de sinteză înainte de a le dezvolta.

O serie de expresii au darul de a realiza foarte uşor efectul dorit: "trebuie precizat că...", "de remarcat că", "subliniem concepția dominantă", "un amănunt extrem de semnificativ este că...", "condiția esențială care se desprinde ca urmare a celor spuse este...", "în concluzie...", "este absolut necesar să remarcăm (să subliniem, să precizăm)", "această cauză are ca urmare faptul că...", "o altă condiție este..."(foarte rar folosită această expresie, deşi e cât se poate de folositoare pentru crearea impresiei de răspuns organizat!), "se pune şi problema dacă...","mai întâi trebuie să explicăm noțiunea de..." şi aşa mai departe.

Gama expresiilor pe care le poți folosi este cât se poate de variată. Nu e indicat să foloseşti mereu aceleaşi expresii, deoarece creează o impresie de automatism, de om cu imaginația cam... săracă.

Uneori chiar modul în care ai prelucrat (împărțit, subliniat etc.) textul atunci când l-ai memorat îți poate sugera modul cel mai potrivit de prezentare a răspunsului. Un semn de exclamare încercuit pe curs te va determina ca automat să subliniezi acest aspect în răspunsul tău, un "nu" încercuit s-ar putea să te determine să îl accentuezi chiar fără să îți dai seama, un simplu "def" te poate conduce la o formulare de genul "pentru început **definim**..." şi exemplele pot continua.

Ajungem încet-încet la o concluzie: nu e de ajuns să ştii să îți prezinți cunoştințele, ci trebuie să şi **ai** aceste cunoştințe. Multe-puține, dar bine fixate. Şi bine puse în valoare. Reuşita la un examen are ca premise

acumularea reală a unor cunoştinţe şi cunoaşterea modului celui mai potrivit de prezentare.

> Răspunsul punctat produce, în majoritatea cazurilor, atât impresia de siguranţă, de organizare a cunoştinţelor, cât şi de eleganţă.

Îndeosebi studenţii care susţin examene de "real" pot fi avantajaţi prin folosirea unei astfel de tehnici. Nu e deloc greu să spui, spre exemplu, "Din această relaţie deducem condiţia nr.1, pe care o vom reţine (în timp ce spui aceasta încercuieşti condiţia respectivă). În acelaşi timp, se ştie că ... (urmează o altă relaţie, pe care o scrii şi eventual o încercuieşti). Acum vom demonstra condiţia nr.2, pornind de la două premise. Prima este că, după cum arată teorema lui..., iar a doua se deduce din relaţia lui... Ca urmare, obţinem condiţia nr.2, şi anume...". În cele mai multe cazuri un astfel de răspuns e mai apreciat, decât răspunsul unui coleg care a preferat să înşire doar formule peste formule pe tablă, fără să scoată un cuvânt.

6.13.6. Răspunsul rapid - lent - sigur - nesigur

În cele patru situaţii din titlu există de fapt trei extreme care se ating într-un singur punct - posibilul rezultat defavorabil în ceea ce priveşte notarea, chiar în condiţiile în care materia e bine cunoscută.

Un răspuns **mult prea rapid** - ca o moară stricată - are marele dezavantaj că nu permite o prezentare flexibilă şi punctată, ci una în care elementele principale se confundă cu detaliile, argumentele cu contraargumentele, asemănările cu deosebirile, într-un haos din care profesorul - dacă e "pe fază" - abia mai poate înţelege câte ceva. Numai că profesorul poate încurca marfa cu ambalajul şi de aici pot să apară multe probleme. Profesorul are dreptul să considere că nivelul tău de cunoştinţe

este la fel ca răspunsul, la granița dintre organizare şi haos. Ca să nu mai vorbim de cât de obositor poate fi chiar pentru profesor un astfel de răspuns!

Reține, deci:

Profesorul e îndeobşte tentat să considere că modul în care ai prezentat răspunsul reflectă fidel nivelul real al cunoştințelor.

Răspunsul **nesigur** şi **lent** constituie cealaltă extremă de care trebuie să te fereşti. O serie de elevi şi de studenți obişnuiesc să prezinte răspunsul plimbându-şi privirile de pe foaia pe care au schițat răspunsul la profesor şi înapoi, făcând pauze ca şi cum ar aştepta cu teamă şi nesiguranță o confirmare sau o infirmare din partea profesorului. Există, într-adevăr, un număr de profesori care preferă să îşi încurajeze elevii sau studenții dând aprobator din cap sau spunând "fii puțin mai atent aici", sau "reia ceva mai atent ultimul pasaj" (sau ultima reacție, ultima regulă, condiție, relație etc.).

Însă majoritatea profesorilor sunt de părere că asemenea "ajutor" nu e în nici un caz de dorit în examen mai ales de față cu alți colegi sau de față cu comisia, acolo unde elevul sau studentul este pus să facă proba propriilor cunoştințe într-o situație asemănătoare cu acelea oferite de viață. Nu putem spune că această atitudine este eronată, nici că este răuvoitoare. Este atitudinea cadrului didactic imparțial, care pe parcursul unui trimestru, semestru sau an a oferit explicațiile necesare, a subliniat aspectele demne de reținut, a răspuns întrebărilor care i-au fost puse, iar la examen vrea să afle cât a reținut fiecare, **prin propriile forțe**, dintr-o parte din materie. În plus, îți reamintesc că un răspuns poticnit dă impresia de nesiguranță, iar impresia - se ştie - cântăreşte greu în notare...

Ajungem din nou la aceeaşi şi aceeaşi concluzie:

Calea cea mai bună este să prezinți un răspuns în mod organizat, folosind

argumente şi contraargumente bine alese, premise bine reliefate, punctând răspunsul - într-un cuvânt prezentându-l organizat şi nu haotic.

E singura cale ca un răspuns chiar să fie mai apreciat decât unul care “atinge” toate aspectele problemei într-un mod superficial, chiar dacă ultimul răspuns, analizat la rece, este mai elocvent decât primul din punctul de vedere al etalării cunştinţelor. Dar câţi ştiu acest lucru? Destul de puţini, deocamdată...

6.13.7. Dă impresia de materie familiară!

Ca să înţelegi mai bine despre ce este vorba adu-ţi aminte de profesorii tăi de liceu sau de şcoală generală. La vârsta la care îţi erau în preajmă probabil că te mirai de “cât de mult ştiu” şi îţi puneai întrebarea dacă şi tu vei reuşi vreodată să cuprinzi atâtea cunoştinţe câte au ei.

Anii au trecut şi, uitându-te înapoi, îţi dai seama că toate cunoştinţele predate de către profesorii de liceu sau de şcoală generală sunt o bază şi nicidecum vârful. Am spus “cunoştinţe **predate**” şi nu “cunoştinţe **reale**” din motive lesne de înţeles.

Aşadar:

Materia predată conform programei e numai o bază – şi nimic mai mult.

Oricât de grea ţi s-ar părea ţie materia, aminteşte-ţi în examen că profesorului îi este extrem de familiară.

Şi totuşi, în general elevii şi studenţii se comportă ca şi cum materia care e grea pentru ei, ar fi grea şi pentru profesor. E absurd. Profesorul, după ani îndelungaţi de predare, cunoaşte uneori enorm de multe aspecte

sau detalii din domeniu. Ceea ce tu consideri nou e pentru el ceva elementar. Mai ales dacă are şi practică în ce predă! Şi atunci se pune întrebarea: **într-un răspuns oral nu cumva e mai bine să dai aceeaşi impresie de familiarizare cu subiectul?**

Poate ar trebui să lămurim un aspect de detaliu stilistic, pornind de la ideea că te-ai pregătit bine în domeniul în care ai de susținut examenul (deoarece ne-am înțeles de la început că noi nu discutăm modul în care îți poți acoperi nişte lacune grele, ci cel mult nişte "scăpări" normale, punându-ți în valoare nişte cunoştințe **reale**).

Ca să observi ce ar trebui să faci ca să confirmi familiarizarea cu textul, gândeşte-te la cum prezintă un subiect o persoană "în temă" (în lipsa oricărui alt exemplu, poți apela la cel al profesorului tău). Ce face această persoană?

Prezintă subiectul liniar, fără a accentua asupra unor aspecte sau, dimpotrivă, la momentul potrivit face legătura cu ce cunoştea dinainte?

Într-adevăr, atunci când explică, spune de multe ori: "să ne amintim că ...", "dacă mai țineți minte, la lecția (sau cursul) cutare spuneam că ...", "cunoaştem (sau "ştim") că..." şi aşa mai departe.

Datorită expresiilor de acest gen profesorul îți dădea la rândul lui impresia de autoritate în domeniu. Aşa încât nu îți mai rămâne decât să îl imiți la rândul tău, sugerând în acest fel familiarizarea cu subiectul.

Foloseşte expresii asemănătoare în timp ce răspunzi. Să-ți dau câteva exemple: "se ştie că", "având în vedere că" (mai ales când faci legătura cu un fapt care nu ține de subiectul de examen), "pornind de la faptul că", "or ...", "e evident că ...", şi aşa mai departe. După cum poți vedea, diferența dintre răspunsul punctat şi răspunsul care confirmă familiarizarea cu subiectul este că în cazul răspunsului punctat cuvintele de legătură se folosesc pentru a organiza un răspuns relativ strict la subiectul de pe bilet, în timp ce în al doilea caz aceste expresii se folosesc pentru a face legătura cu noțiuni, idei, teorii, aspecte, condiții care, însă sunt necesare pentru a întregi răspunsul bun pe care îl dai.

Mulți elevi, studenți, cursanți se feresc să se abată de la litera cărții. Pe de o parte, au dreptate, o tendință dăunătoare în rândul profesorilor fiind să

ceară ceea ce **ei** au predat, orice element de noutate sau de originalitate față de curs putând fi o cauză a eşecului la examene. Există însă şi profesori (îndeosebi cei de liceu) care spun de la început că sunt perfect de acord cu alte surse de informare (cursuri, tratate, manuale, note bibliografice), ceea ce înseamnă că vor accepta bucuroşi un răspuns care are elemente de noutate, dacă nu cumva chiar **cer** un asemenea răspuns. Nu îți mai rămâne decât să le satisfaci cererea.

Uneori profesorul se plictiseşte să asculte mereu aceleaşi lucruri. Te va aprecia – şi, bineînţeles, ţi-o va arăta - dacă îl vei scuti de calvarul de a asculta mereu aceleaşi partituri.

Şi în cazul acesta informarea prealabilă asupra stilului de examinare... nu spun mai multe.

Conexiunile făcute în momentele de pregătire pentru examen - asupra cărora am insistat şi în "**Arta de a învăţa**"[9] **-** au rolul lor: te poți salva în cazul unui lapsus, a unui "blocaj" de moment. Cine învață mecanic e pierdut atunci când uită continuarea unei lecții, a unei demonstrații, când uită cum

[9] Mai ştii să răspunzi la întrebările de la acel capitol? Să vedem:

(1) *E adevărat că uneori dacă înveți două cursuri de 17 pagini e ca şi cum ai învăța unul singur de 23 de pagini? E adevărat. Cum îți explici?*

(2) *Crezi că poți să înveți într-o vară cât alții într-un an? Când înveți mai repede: când stai să înțelegi ce înveți sau când înveți cu atenție ca să fii cât mai aproape de litera cărții?*

(3) *Există "scurtături" în memorarea unor şiruri plictisitoare de date? Sau a unor date enumerate una după alta? Bunăoară a unor şiruri de munți, a unor elemente ale costului de producție etc.? Cum poți cădea în prăpastie mergând pe scurtătură?*

Acum revezi răspunsurile şi întreg capitolul al IX-lea din "**Arta de a învăţa**"**.**

să dezvolte o condiție sau cum să deducă o formulă. În schimb, cine a învățat logic, a legat nişte cunoştințe (mai vechi sau mai noi) între ele, care **a gândit** ceea ce a învățat, care a analizat şi sintetizat cunoştințele, a apelat la mai multe surse de informare, se descurcă chiar dacă pe moment nu poate reproduce exact. Important pentru el e că nu pierde timpul frământându-şi mintea fără rost, ci găseşte o soluție chiar dacă nu pe cea ideală, totuşi, o soluție - şi trece mai departe, urmând ca, în limita timpului disponibil să revină asupra subiectului.

Aşa încât repet ce am spus cu altă ocazie: **gândeşte ceea ce înveți!** E atât de uşor să înveți corect de la bun început ...

6.13.8. Respectă stilul de predare al profesorului!

Unul din factorii care influențează subiectivitatea profesorului este tocmai concordanța sau neconcordanța răspunsului cu modul în care a fost predată materia. Este un principiu foarte important, recunoscut ca atare de cea mai mare parte a pedagogilor.

Stilul de predare al profesorului influențează mult exigențele sale la examene.

Dacă un profesor predă sistematic, accentuând o idee, teorie, concepție, un detaliu (prin ton, prin pauze, prin atenționări verbale), dacă justifică ordinea, subliniază interdependența dintre noțiuni, fenomene, concepții sau dacă argumentează alegerea unei teorii sau concepții în detrimentul alteia, sigur că va cere acelaşi lucru şi de la tine în examen, indiferent dacă e scris sau oral.

Dacă stilul de predare al profesorului este dimpotrivă, plin de "înflorituri", de citate, de expresii "stufoase", atunci în nici un caz să nu îți formulezi un răspuns în care să atingi doar esențialul, deoarece un asemenea răspuns i s-ar părea incomplet pentru că nu are artificiile pe care profesorul le preferă. Situația este valabilă şi pentru "realişti", uneori exasperați de

“vorbăria“ unui profesor căruia îi trebuie o oră ca să scrie câteva formule pe tablă. Dar asta e situația, natura l-a creeat pe fiecare ca să fie unic şi deocamdată profesorul dictează regulile. Şi tot el le cere la examen.

(Poate dacă vei deveni vreodată profesor îți vei aduce aminte de aceste rânduri şi vei căuta să nu bați câmpii, ci să foloseşti timpul pe care îl ai la dispoziție pentru o lecție, curs, seminarii, laboratoare etc. într-un mod cu adevărat util elevului sau studentului.)

Că veni vorba de seminarii şi laboratoare, e bine să ne amintim că profesorii adesea detaliază şi accentuează unele aspecte în cadrul acestor activități. În majoritatea cazurilor, la examen vor pune întrebări (mai mult sau mai puțin încuietoare) exact din materia de seminarii. Ar fi deci bine ca **pentru examen să revezi nu numai notele de curs, ci şi cele de la seminarii**.

Cât despre examenul de bacalaureat, în care eşti examinat de profesori de la alte licee, îți recomand – şi nu e prima dată, nu? - să te interesezi, dacă poți, care este stilul lor de predare şi de ascultare şi să te conformezi întocmai, aşa cum ți-am spus mai sus.

M-a distrat ceea ce mi-a spus o dată o studentă. Nu se pregătise prea mult la un examen, iar profesorul era perceput ca foarte sever. Oricât de sistematizat şi de clar răspundeau studenții, profesorul tot nu se hotăra să dea nota maximă vreunuia. Studenta a venit gâtuită de emoție, a tras un bilet şi a început să răspundă poticnindu-se, bâlbâindu-se, revenind asupra unor idei lăsate în suspensie, totul cu spectrul unei ratări sigure a examenului. Cu cât se chinuia mai mult, cu atât i se părea că profesorul o asculta mai cu atenție. Ba chiar o încuraja din priviri să continue. La sfârşit, studenta a obținut *singurul* “zece” din acea sesiune. Am uitat să spun: profesorul era timid şi bâlbâit. Profesorul are complexele lui de inferioritate, aşa cum am spus în subcapitolul 2.8. Tocmai ai văzut un exemplu despre cum te poți folosi de ele.

6.14. Ce faci când se întâmplă ce nu te-aştepţi

Ce se întâmplă dacă ...

♦ ... **nu ştii să prezinţi un răspuns nici măcar la un nivel satisfăcător?** Contrar opiniei generale, aşa ceva nu înseamnă automat ratarea examenului, mai cu seamă a celui oral. Desigur, şi aici situaţiile pot diferite. Spre exemplu la o grupă de elevi sau studenţi primii au răspuns total nesatisfăcător, ceea ce l-a iritat pe profesor. În cazul acesta ai mult mai multe şanse de a fi "picat" decât în urma unei serii în care răspunsurile au fost constant bune şi ca urmare profesorul manifestă faţă de tine o atitudine binevoitoare.

De aceea ar fi bine să ne dăm seama că **un răspuns greşit, chiar o confuzie de subiect, nu aduce automat un eşec**. Şi totuşi, vedem tineri care, în loc să continue, lasă armele. Se blochează. Întreabă-i din ce motiv şi se vor uita la tine ca şi cum le-ai fi cerut să îţi cumpere balena. Nici ei nu îşi explică, dar o ţin aşa de ani de zile: se blochează din te miri ce. Şi totuşi, au aceleaşi cunoştinţe ca şi cel care ştie să prezinte un răspuns ce durează doar câteva minute.

Profesorul care vrea să îţi mai acorde o şansă te lasă de obicei să treci la următorul subiect. ***Eşti pregătit pentru această şansă? Eşti pregătit să valorifici prilejul de a recupera tot ce se poate?*** S-ar putea să fie ultima şansă!

Dacă un răspuns "scârţâie", pregăteşte-le pe celelalte cât poţi mai bine; nu mai e vorba de nişte răspunsuri peste medie, ci, pe cât posibil, foarte bune sau măcar bune. Dacă ar fi să facem o comparaţie cu domeniul bancar, am spune că profesorul ţi-a acordat un credit moral, pe care tu va trebui să îl rambursezi rapid, în întregime şi **cu ceva dobândă**. Dă cât mai mult la celelalte subiecte.

♦ O altă situație care ar trebui lămurită este următoarea: **"Ce se întâmplă dacă profesorul îmi pune întrebări suplimentare?".**

Elevii preferă în general să nu fie întrerupți cu întrebări suplimentare în timp ce răspund, considerând că profesorul "le scade nota". Pe undeva, constatarea corespunde realității: în clasele mici cunoştințele se asimilează făcând aproape în exclusivitate apel la memorie şi prea puțin la gândire. Dar această situație se schimbă de-a lungul anilor! Pe măsură ce exigențele cresc o dată cu înaintarea în clasele superioare, profesorii sunt tot mai insistenți în a verifica temeinicia unor cunoştințe însuşite logic, în timp ce elevii învață din inerție în acelaşi mod - mecanic - fiind "încurcați" de întrebările puse de profesor, întrebări care îi obligă să se abată de la forma în care şi-au fixat ei "lecția" în momentul în care "au învățat-o". Chiar la elevii de liceu se poate observa o asemenea atitudine față de întrebările suplimentare. Totuşi, aceasta este o perioadă în care îşi face tot mai pregnant loc ideea că **nu întotdeauna profesorii scad nota elevilor cărora le pun întrebări,** chiar dacă excepții există destule, cu tot cortegiul lor de reacții afective negative care pot duce la generalizări greşite.

Se pare că studenții manifestă o atitudine mult mai deschisă față de întrebările suplimentare, reuşind să distingă după puțin antrenament, dacă întrebarea este pusă cu scop "încuietor", sau, dimpotrivă, cu intenția de ajutor ori pur şi simplu pentru a lămuri un aspect pe care studentul l-a omis în prezentarea sa, fără ca prin aceasta profesorul să se manifeste favorabil sau defavorabil.

Elimină deci, teama de întrebările profesorului şi nu te mai gândi că nota zece se acordă doar pentru un răspuns perfect care ar însemna un răspuns neîntrerupt de către profesor. De unde până unde?!

De altfel, chiar expresia "răspuns perfect" este relativă. Ce înseamnă "răspuns perfect"? Un răspuns din care nu ai omis nimic din ce a explicat profesorul la ore? Un răspuns în care ai reprodus tot ceea ce era scris în curs, tratat sau manual? Un răspuns bun la nişte întrebări de sondaj puse de profesor? Un răspuns cu completări, precizări sau observații extrase din bibliografie?

Gama posibilă a "răspunsurilor perfecte" este foarte largă şi nimic nu justifică, în general, analogia automată "întrebare = scăderea notei". Din contră: dacă anticipezi întrebările profesorului şi eşti pe fază, impresia asupra profesorului e devastatoare.

Aşadar, mai degrabă **hotărăşti tu** prin modul în care te-ai pregătit pentru examen dacă întrebarea duce la creşterea sau la scăderea notei. Te-ai pregătit superficial sau învățând mecanic? O simplă întrebare bine "țintită" a profesorului îți poate dărâma într-o clipă eşafodul unui răspuns în care ai încercat să acoperi lacunele în cunoştințe. La examen este destul de greu să iei 10, oricât ai vrea, dacă abia ştii de nota 6. Însă dacă te-ai pregătit bine, întrebările vor întări aprecierile din partea profesorului, ceea ce se reflectă clar în notă.

Alegerea e la îndemâna ta.

6.15. Ştii să îl citeşti pe profesor ?

Începi să îți dai seama că buna memorare a materiei e o condiție necesară, dar nu totdeauna suficientă. Relația ta cu profesorul poate fi hotărâtoare în examen. Deocamdată asta ştii. Acum e momentul să intrăm mult mai în adâncul lucrurilor.

Acum e momentul să afli că reuşita la examen este influențată şi de modul în care decodifici anumite "mesaje", din orice parte ar veni ele.

Profesorul te ajută inconştient să îţi reglezi răspunsul după cum îi place lui.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Mesaje ascunse, care multora le scapă, dar care îți vor arăta fără greş dacă profesorul este sau nu mulțumit de răspunsul tău, dacă e plictisit, dacă are o atitudine critică, dacă i-ai stârnit simpatia... Astfel de "semnale" sunt, pentru cei care ştiu cum să le folosească, un atu puternic cu ajutorul căruia pot îndrepta rezultatul răspunsului oral în sensul dorit de ei.

Prin gesturi, ţinută, poziţie a trupului şi prin distanţa menţinută se realizează o cantitate mai mare de comunicări interumane decât pe orice altă cale.

E dovedit de psihologi: din totalul mesajelor pe care le transmitem, nici măcar 10% nu sunt extrase din cuvinte! Cam 40% sunt vocale (incluzând tonalitatea vocii, inflexiunea etc.), iar **peste 50 % sunt semnale non-verbale, oferite de anumite părți ale corpului nostru,** semnale care de multe ori exprimă neconcordanța crasă dintre ceea ce spunem şi ceea ce gândim.

Cunoscând părerea examinatorului despre tine sau despre răspunsul tău vei avea posibilitatea de a-ţi modela acest răspuns chiar în timp ce îl prezinţi, fără ca profesorul să îşi dea seama de nesiguranţa ta sau despre faptul că erai pe punctul de a face o greşeală.

Gesturile sunt de aprobare sau de dezaprobare, de apreciere critică, de interes sau de dezinteres, de nerăbdare, de curtoazie (şi nu sunt puține!) şi aşa mai departe.

– Horaţiu Sasu –

6.15.1. Ştii să profiţi de gesturile de aprobare şi de apreciere?

♦ Cel mai simplu şi mai evident gest de aprobare este **clătinarea capului**, evident în sens aprobator. Poate că nici nu ar mai fi trebuit amintit datorită largii sale răspândiri, însă acest gest **scapă** elevului sau studentului care preferă să citească răspunsul fără a ridica privirile de pe foaie sau care se uită aiurea când răspunde. Dimpotrivă, cei care obişnuiesc să îl privească pe profesor în timp ce răspund au un dublu avantaj. Pe de o parte, după cum deja am arătat, atitudinea lor deschisă este în măsură să atragă de cele mai multe ori simpatia profesorului (regula generală este că pentru a construi relații bune cu o altă persoană, privirea noastră trebuie să se întâlnească cu a ei cam 60-70% din timp), iar pe de altă parte cei mai mulți ştiu că de multe ori profesorul îi aprobă **fără să-şi dea seama** în cazul în care sesizează un semnal de nesiguranță din partea elevului sau studentului care a răspuns totuşi bine până în acel moment.

♦ Aprobarea este sigură dacă profesorul înclină capul, îndreptându-şi privirea puțin **în sus**. Acest gest indică şi trezirea interesului ca urmare a expunerii pe care ai făcut-o – una peste alta un gest cât se poate de încurajator. Iar dacă **tu** faci acest gest poți câştiga simpatia profesorului. Astfel, se întâmplă destul de des ca profesorul să te întrerupă în timpul răspunsului, pentru a-ți atrage atenția că ai greşit şi se poate întâmpla chiar să înceapă să-ți explice în ce constă greşeala. În aceste condiții faptul că tu îl asculți înclinând capul şi fixând privirea undeva în dreptul ochilor săi demonstrează receptivitate şi dorința de a învăța din greşeala pe care ai făcut-o, caz în care de multe ori "sancțiunea" este mai blândă sau chiar lipseşte. Depinde în ce stare de spirit l-ai găsit sau l-ai adus pe profesor!

♦ **Pumnul închis**, aşezat pe obraz, adesea cu degetul arătător ațintit în sus, este un semn subtil de apreciere pozitivă din partea celui care

ascultă. Atunci când observi un asemenea gest, dă-i înainte cu răspunsul, pentru că victoria e aproape!

♦ Un gest de apreciere pozitivă, dar de data aceasta nu a răspunsului, ci a persoanei noastre (față de care cadrul didactic are o oarecare simpatie) este unul din aşa-numitele gesturi de curtenire care fac parte, se pare, din fondul nostru genetic. În fața unei eleve sau a unei studente pe care o simpatizează, profesorul face în cele mai multe cazuri gestul de a-şi duce mâna la gât pentru a-şi aranja cravata. Dacă nu poartă cravată, preferă (tot inconştient!) alte gesturi, cum ar fi: aranjarea gulerului, îndepărtarea unui firicel de praf inexistent de pe umăr, aranjarea butonilor, cămăşii, sacoului sau altui obiect vestimentar sau netezirea părului (foarte frecventă!) pentru a avea un aspect exterior cât mai plăcut.

La rândul lor femeile (în cazul nostru profesoarele) folosesc cam aceeaşi gamă de gesturi ca şi bărbații: îşi ating părul, îşi aranjează fusta sau (un gest tipic pentru femei) îşi aruncă uşor capul pe spate, privirea lor care denotă interes şi aprobare fiind mult mai uşor de intuit şi de interpretat decât a bărbaților.

Astfel de gesturi trebuie luate aşa cum sunt, respectiv ca gesturi de **simpatie**, chiar dacă ele sunt la origine gesturi de curtenire. Nu cred însă că e cazul în examen. Eventual după…

♦ În cazul în care profesorul stă la catedră şi adoptă o atitudine pe care tu o consideri ca fiind aprobatoare, deschisă sau în cel mai rău caz neutră, ai putea, pentru a-i atrage simpatia, să îi copiezi gesturile sau atitudinea. Cercetările în domeniul limbajului non-verbal au demonstrat că un astfel de gest captează interesul şi simpatia celuilalt, ceea ce are ca efect apariția unor stări de relaxare şi de înțelegere din partea persoanei imitate, deci a profesorului.

Subliniez însă că efect pozitiv poate avea doar imitarea unor atitudini **pozitive** (de aprobare, interes sau apreciere) sau cel mult a unor atitudini neutre. **În nici un caz nu te apuca să imiţi atitudini negative** (de

dezaprobare, superioritate, antipatie). Efectul ar putea fi dezastruos. Nici nu copia atitudini de relaxare extremă – statul pe spate cu un picior pe genunchiul celălalt – dar dacă îl vezi relaxat relaxează-te şi tu.

Iată însă că ne-am apropiat de grupa gesturilor care trădează o stare de spirit negativă. Să le vedem mai în detaliu...

6.15.2. Atenţie, pericol!

♦ Cel mai important gest de evaluare critică (nu neapărat negativ, ci pur şi simplu de evaluare) este **gestul mâinii sprijinite de obraz**, cu degetul arătător ridicat, în timp ce un alt deget acoperă buzele, iar degetul mare acoperă bărbia. Atunci trebuie să fii atent la explicații, amănunte, intonație, convingere.

♦ Picioarele aşezate strâns unul peste celălalt şi brațul pus de-a curmezişul pe piept indică o poziție de apărare în fața a ceva ce nu îi convine. În examen vei avea câteva milisecunde ca să te gândeşti ce anume îl face pe profesor să se apere... sau să dai tot ce poți în continuare (prezentând cum a făcut el la ore/cursuri, insistând pe ideile care îi place să le audă – ştii despre ce vorbesc)

♦ Capul înclinat uşor **în jos** semnifică ostilitate: fie că profesorului nu îi place modul de prezentare (de cele mai multe ori e un semnal că trebuie să faci o prezentare mai detaliată), fie nu este de acord cu ceea ce spui - caz în care ar fi de preferat să prezinți numai aspectele de care (mai) eşti sigur.

Reține deci că acest gest, deşi negativ, are cauze diverse în afara calității răspunsului tău. Numai antrenamentul la câteva examene cu diferiți profesori te va ajuta să descifrezi corect sau măcar să intuieşti ce îl supără pe profesor.

♦ Încrucişarea brațelor este în general un gest de ostilitate, de respingere față de o anumită faptă, afirmație sau împrejurare. Este unul din gesturile care se explică prin reflexul de apărare - chiar dacă nu eficient cu adevărat, cel puțin perceput ca liniştitor de către subconştient. E profesorul încurcat de amănuntele pe care le dai? Combini date adevărate cu date false?

Variante sunt nesfârşite. ***Te-ai pregătit să deduci ce nu îi place profesorului?***

♦ Gestul de **încleştare a mâinilor** indică atitudinea critică a profesorului față de expunerea noastră. Care se poate referi la răspunsul tău, la timpul prea mare alocat (pe care ar vrea să îl scurteze, dar nu ştie cum, pentru că îl interesează să audă ceva anume în răspunsul tău). Cercetările efectuate de renumiți psihologi au dus la concluzia că acesta este un gest de frustrare, care semnalizează că cel în cauză îşi reprimă o atitudine negativă. Gestul are trei variante: coatele sprijinite pe masă, iar degetele încleştate înaintea feței; mâinile încleştate aşezate pe masă, deci la acelaşi nivel cu coatele; şi mâinile încleştate şi lăsate în poală în poziție de şedere sau, în cazul în care profesorul stă în picioare, lăsate în jos.

Se pare că există o oarecare corelație între nivelul la care mâna este ridicată şi gradul de dispoziție negativă a individului, în sensul că te înțelegi cu atât mai greu cu un om cu cât acesta ține mâinile într-o poziție mai ridicată. E mult mai uşor să previi decât să remediezi. Evită deci să "obții" un astfel de gest, cu o astfel de semnificație! Indiferent însă de semnificația gestului, ai o singură şansă: mergi înainte cu răspunsul. Pentru că:

- dacă e un simplu gest de evaluare a răspunsului ai toate şansele ca în câteva secunde profesorul să descopere şi să îți ceară să treci la următorul subiect (ceea ce înseamnă că ai punctat decisiv la capitolul "impresie artistică")
- dacă e un gest negativ, impresia negativă se poate şterge printr-un aspect care, întâmplător, îi place profesorului

- dacă aşteaptă să afle ceva la care ţine fie va mai avea prea puţină răbdare, fie te va întreba direct ce îl doare

Aşadar, în astfel de momente, continuă cu răspunsul. Nu cum fac unii care se blochează neştiind că au două şanse din trei să obţină victoria!

♦ O atitudine care poate fi după caz pozitivă sau negativă este cea compusă dintr-un semn dublu, respectiv din încrucişarea braţelor (atitudine negativă) şi etalarea degetelor mari pe piept (uneori profesorul chiar bate tactul). Această atitudine înseamnă deopotrivă superioritate şi agresivitate şi îţi poate fi în unele cazuri favorabilă. Spre exemplu atunci când desluşeşti din atitudinea profesorului că el încearcă să îşi manifeste doar superioritatea, fără a avea intenţii agresive, această stare de spirit se asociază de multe ori cu un grad mai mare de înţelegere pentru "tinereii" care nu ştiu prea multe şi pe care îi poate avea oricând la degetul mic. Dimpotrivă, dacă "ceva" îţi spune că profesorul nu e în toane bune, încearcă să elaborezi un răspuns cât mai complet, pentru că se pare că nu prea e de glumă.

♦ Dacă vrei să ştii cum îşi manifestă profesorul plictiseala, gândeşte-te ce faci atunci când eşti tu însuţi te-ai plicitisit: îţi sprijini capul în palmă, cu atât mai puternic cu cât plictiseala e mai mare. Trebuie deci să facem diferenţa între gesturile foarte asemănătoare prin care se manifestă plictiseala (capul e sprijinit complet de mână, ca atunci când nu vrem să aţipim) şi gestul de interes şi de aprobare, în cazul căruia mâna nu sprijină capul, ci este aşezată **închisă** (pumn) pe obraz, adesea cu arătătorul ridicat înspre ochi.

Dacă profesorul este plictisit înseamnă că nu intenţionează să pună prea multe întrebări suplimentare. *Foarte probabil nici una.* Sarcina ta se reduce în acest caz la o prezentare cât mai bună a subiectului. Mergi la sinteza de început, la introducerea foarte bună, la detalii, fără frică de întrebări suplimentare (adesea sunt doar formalităţi) şi cu certitudinea că

profesorul nu va interveni decât în cazuri grave să îți corecteze erorile din răspuns.

♦ Bătaia în masă cu degetul şi tropăitul sunt semne de **nerăbdare**, şi nicidecum de plictiseală, aşa cum unii sunt tentați să creadă. Este momentul să dai tot ce ai mai bun! Prezintă, analizează, detaliază – şi vei vedea ce se întâmplă.

♦ Dacă profesorul dezaprobă opiniile sau atitudinile tale, dar consideră că nu e cazul să-şi dezvăluie propria părere, poate face un gest destul de des întâlnit, acela al culegerii de scame imaginare de pe cămaşă, sacou sau pantaloni. Atenție la un astfel de gest! El poate fi, aşa cum am arătat, şi un gest de simpatie. Diferența este că persoana care te antipatizează sau îți dezaprobă spusele are privirea ațintită în jos, în timp ce persoana care te simpatizează are o privire deschisă, de multe ori încurajatoare.

6.15.3. Un gest mic pentru nota 10

Fără a fi în mod special un gest pozitiv sau negativ, **mângâierea bărbiei** este un gest de **evaluare**, care apare atunci când prezentarea pe care o faci se apropie de sfârşit (sau când profesorul consideră astfel). Agenții comerciali ştiu că un astfel de gest indică faptul că ar trebui să nu mai continue prezentarea, deoarece clientul nu trebuie deranjat atunci când cântăreşte argumentele în vederea luării unei decizii. În cazul nostru situația stă exact invers: atunci când profesorul face astfel de gesturi intensifică "tirul" prezentării. Bombardează-l cu date. Exasperează-l cu detalii. Fii sigur, va fi mai mult decât convins că ştii.

Inexplicabil, nu de puține ori cei examinați se blochează, făcându-şi singuri rău. O întrerupere în astfel de momente ar putea fi interpretată de către profesor ca un blocaj în răspuns, ca un final datorat lipsei de cunoştințe, ceea ce nu e nici drept, nici adevărat.

Dacă nu scazi din ritmul prezentării atunci când profesorul evaluează nota ai toate şansele să iei o notă mai bună, mai ales în cazul în care profesorul oscilează între două note.

În gimnaziu mi s-a întâmplat odată ca, spre sfârşitul răspunsului, profesoara să îmi pună mai multe întrebări suplimentare. Până atunci răspunsul fusese bun, iar (stând acum şi gândindu-mă) întrebarea o simplă verificare de formă, căci învățam materia cu plăcere. Am început să răspund. Şi dă-i detalii, explicații, legături… Săraca profesoară se chinuia de fapt, prin vorbăria mea, să îşi aducă aminte în ce dată eram ca să îmi pună nota. Eu turuiam în continuare. Dar la un moment dat profesoara a explodat: “Mai taci o dată, moară stricată!”. Ştii ce notă am luat?

6.15.4. Experienţa te va ajuta să interpretezi corect

Cele ce ai aflat acum nu reprezintă în nici un caz chestiuni oculte sau de magie. Sunt rezultatul unor cercetări deosebit de serioase într-un domeniu prea puțin abordat la noi în țară. Iar explicațiile acestor gesturi nu lipsesc. Dimpotrivă. Ca să-ți dau numai un exemplu, încrucişarea mâinilor este un gest care are menirea de a crea acea "barieră", fie şi numai psihologică, în fața unei agresiuni de orice fel (în cazul nostru îndeosebi verbală), gest care şi-ar avea explicația în nevoia inconştientă de apărare pe care o resimțim cu toții încă din copilărie.

S-ar putea foarte bine, tinere cititor, să te entuziasmeze orizontul nou pe care ți-l oferă capitolul de față, cu atât mai mult cu cât, cunoscând anumite detalii, ar fi foarte posibil ca în viitorul apropiat să obții rezultate "miraculoase" în urma examenelor. Îți doresc din toată inima, căci te-ai pregătit şi meriți.

Este bine să ştii totuşi că **vei avea nevoie de exerciţiu** pentru a interpreta corect anumite gesturi, o greşeală de care te-aş sfătui să te fereşti fiind aceea de a interpreta anumite gesturi. Bunăoară să nu cazi în greşeala de a crede că acelaşi gest oglindeşte de fiecare dată aceeaşi reacţie în mod unilateral sau izolat.

Nu interpreta gesturile izolându-le de alte gesturi, de alte circumstanţe sau de firea profesorului!

Un exemplu simplu: dacă profesorul cască, nu înseamnă neapărat că l-ai plictisit. Datorită bunelor relaţii dintre voi, se poate să-şi fi permis un moment de relaxare pe care l-a tot amânat cât timp au răspuns alţii. Dacă profesorul se relaxează înseamnă că nimic din răspunsul tău nu l-a deranjat până acum. Înseamnă că răspunsul e bun.

Anumite gesturi pot fi atât de simpatie, cât şi de antipatie, în caz de îndoială *privirea* fiind aceea care risipeşte deruta, după cum este senină, deschisă, sau dimpotrivă, fixă şi înnegurată. Baterea tactului în masă ar putea fi atât un gest de nerăbdare, cât şi un simplu tic nervos, *pe care l-ai mai văzut la cursuri,* caz în care s-ar putea să aştepţi destul de mult ca profesorul să te oprească din răspuns...

Tu poţi să îţi dai seama dacă profesorul este uşor sau greu "de citit", “antrenându-te” şi urmărindu-i gesturile în timpul orelor, cursurilor, seminariilor, altor examene etc.

Ar fi bine să reţii însă că există câteva categorii de **oameni ale căror gesturi sunt destul de greu observat şi de interpretat**. Este vorba de profesori a căror activităţi implică relaţiile cu publicul şi deci şi o oarecare experienţă în disimulare: politicieni, avocaţi, actori, jurnalişti, crainici TV, oameni de afaceri, directori etc. Dar n-ar fi exclus ca pentru ei situaţia de

profesor să fie cea care le oferă câteva momente de relaxare şi în care ei devin deci mai uşor de citit.

A sesiza adevăratul sens al unor gesturi este o abilitate care se formează în urma unui exerciţiu de-a dreptul captivant.

Pe lângă orele de curs, în care îl poţi studia liniştit pe însuşi profesorul respectiv, există numeroase situaţii în care îţi poţi exersa puterea de observaţie. Practic, orice loc în care se întâlnesc oameni poate fi un loc potrivit pentru astfel de observaţii cu caracter general şi pe care le poţi aplica în contextul specific al examenului.

O petrecere. O sală de clasă. O gară. O întrunire publică, o intersecţie aglomerată – în general locurile unde circulă oamenii – îţi oferă tot atâtea ocazii pe care le poţi folosi în acest scop. Dezbaterile TV, filmele artistice (de calitate) sunt alte surse de experienţă pentru tine.

Şi astfel, încetul cu încetul, îţi vei da seama că ai ajuns specialist în domeniul mesajelor non-verbale, moment în care poţi intra liniştit la orice examen oral...

-----00000 00000 00000-----

CAPITOLUL AL VII-LEA

EXAMENUL SCRIS ŞI ÎNTREBĂRILE LUI

7.1. Caracteristicile examenului scris

Examenul scris este preferat celui oral de către elevii şi studenţii care doresc să îşi prezinte răspunsul într-un mod elaborat, organizat. Cei care stăpânesc mai puţin aspectele de psihologie a examenului sunt acum mai avantajaţi, căci în faţa lor stă coala de hârtie – iar nu lupul cel rău. Dimpotrivă, celor care s-au obişnuit cu facilităţile oferite de examenul oral le este de multe ori foarte greu să îşi organizeze răspunsul în conformitate cu cerinţele de formă, de conţinut şi de aspect revendicate de orice document care trebuie să convingă...

Examenele scrise îi avantajează pe cei mai ordonaţi din fire, căci o lucrare îngrijită atrage simpatia profesorului. O lucrare cu multe ştersături, tăieturi sau reveniri este o lucrare incomod de corectat. Profesorul se enervează şi depunctările sunt la ordinea zilei. Dar despre aceasta vom mai vorbi.

Una din posibilele clasificări ale examenului scris ar cuprinde două categorii:

a) Examenul în care criteriul principal este creativitatea, cum sunt de regulă compunerile literare libere, caracterizările de personaje literare, comentariile literare sau subiectele în care se cere rezolvarea de probleme, cazuri, speţe.

b) Examene unde se cere o acurateţe mare faţă de litera cursului. E vorba de examene la care se cere reproducerea unor date (capitole, fragmente, sinteze, demonstraţii)

Examenul scris este mult mai sărac în elemente în funcție de care să se poată adopta o anumită atitudine care să conducă la "salvarea situației" chiar în timpul susținerii examenului. Nu îți poți adapta răspunsul la semnalele verbale şi non-verbale, hotărârea trebuie să rezulte din ce scrii şi nu din glas (ceea ce e mai greu), atitudinea degajată nu ajută ... Cu toate acestea, multe elemente ale examenului oral se pot adapta celui scris.

Dar, fiind mai sărac în situații care să te ajute pentru un răspuns adaptat cerițelor profesorului,

Regula generală este că examenul scris trebuie mult mai atent pregătit decât examenul oral.

Indiferent dacă ne place sau nu, scrisul rămâne, nu zboară precum vorba, iar inflexiunile vocii (spre exemplu) nu cred că te ajută într-un astfel de examen.

Şi totuşi, rămân multe aspecte care te avantajează în acest tip de examen...

7.2. Adevăruri general valabile

Şi în cazul examenului scris poți face o impresie bună. Am discutat deja despre primele minute ale examenului (cap. 6.8.4. – 6.8.5.) şi despre organizarea timpului - care are o dimensiune specială în cazul examenului scris (cum vom vedea în capitolele 7.5. – 7.10). Am discutat şi despre necesitatea introducerii (capitolul 2.5. şi cap. 6.10.1).

Din cele ce ai citit când am vorbit de examenul oral nu uita să foloseşti punctarea răspunsului şi despre impresia de "expert" pe care o laşi să se degaje din lucrare. Poate mai mult decât în cazul examenului oral, folosirea unor conexiuni cu alte domenii poate fi benefică, procedeul accentuând mult impresia de "stăpânire a materiei", cu condiția să nu deviezi prea mult de la subiect.

Toate acestea sunt valabile şi în cazul examenului scris. Nu identic valabile, (drept pentru care vom relua câte ceva) dar esența e aceeaşi.

La fel ca la oral, **proasta dispoziţie** a profesorului poate însă duce la nedreptăți flagrante în apreciere. Sigur că această stare este uşor de diagnosticat în cazul examenelor orale, dar foarte greu în cazul celor scrise., când **starea de moment a profesorului nici nu prea contează:** poate că a fost bine dispus în timpul celor 2–3 ore ale examenului scris şi prost dispus în momentul corectării, sau invers.

Abordează examenul scris ca şi cum profesorul ar fi într-o dispoziţie proastă. Nu te lăsa derutat de două ore în care profesorul a fost "simpatic". Nu se ştie cum va fi când va corecta lucrările.

Din cele ce ai citit când am vorbit de examenul oral nu uita să foloseşti punctarea răspunsului şi despre impresia de "expert" pe care o laşi să se degaje din lucrare. Poate mai mult decât în cazul examenului oral, folosirea unor conexiuni cu alte domenii poate fi benefică, procedeul accentuând mult impresia de "stăpânire a materiei", cu condiția să nu deviezi prea mult de la subiect.

7.3. Cum respecţi la scris stilul de predare al profesorului

O lucrare scrisă va avea aproape sigur succes dacă vei respecta în elaborarea răspunsului tău modul de predare al profesorului. Dacă acesta preferă un stil "cu înflorituri" sau face la ore prezentări care abundă în explicații, ar fi bine ca şi lucrarea ta scrisă să aibă aceleaşi caracteristici. În acest caz, o lucrare scrisă "la obiect" s-ar putea să fie considerată slabă, deşi toate cunoştințele tale au fost doar bine sistematizate.

Pe de altă parte, dacă profesorul preferă să predea lecțiile sau cursurile în mod organizat, logic, cu relații şi concluzii care se deduc unele din altele, fă şi tu la în examen!

Dar toate acestea le ştii. Ar fi bine să afli din timp că există unii profesori care preferă ca lecțiile lor să constea în prelegeri libere, în care de multe ori se trece rapid peste nişte aspecte, fără însă ca pretențiile profesorului să fie la fel de reduse în examen. Rezultă că un astfel de profesor lasă pe umerii tăi sarcina informării cu privire la domeniul respectiv. Nu e uşor, căci în general exigențele sale sunt destul de mari...

7.4. Transformă dezavantajele pentru alții în avantaje pentru tine

Un dezavantaj pe care îl oferă examenul scris ține de **aflarea rezultatelor doar după o perioadă de la susţinerea lui.** Dezavantajele acestei situații sunt explicabile prin principii elementare de psihologie.

Un succes îndeamnă la alte succese, un eşec este, după caz, inhibitor sau stimulator, însă lipsa oricărui rezultat este o stare neutră, asemănătoare cu indiferența, care aduce cele mai slabe rezultate.

Îți voi arăta însă cum să parezi acest dezavantaj şi să îl transformi într-un avantaj: fixează-ți când înveți un nivel de cunoştințe sub care să nu cobori în nici un caz. E important, foarte important!

> **Severitatea profesorului examinator este mai mare decât în cazul examenului oral**.

Va trebui, dacă te-ai obişnuit cu aceste din urmă examene, să te autoapreciezi la rândul tău cu mai mare severitate. În cazul examenului scris orice lacună în cunoştințe este mai uşor sesizabilă. Nu poți spera în nici un fel ca profesorul să îți întrerupă expunerea acolo unde nu mai eşti

atât de sigur pe tine. Dimpotrivă, răspunsul tău va trebui să conțină o încheiere adeseori atent urmărită de către profesor...

7.5. Împarte-ţi timpul astfel încât să câştigi!

*"Cine vrea să îşi rezolve treburile la vremea potrivită, să îşi împartă cu atenție timpul" (**Plaut**)*

Majoritatea examenelor îți impun să tratezi subiectele în anumite perioade de timp, bine determinate. Candidații lipsiți de experiență risipesc timpul, căzând în numeroasele capcane pe care timpul mai întotdeauna le-a întins celor care nu ştiu să îl prețuiască.

Intrăm în ceea ce te interesează:

Totul porneşte de fapt simplu: ca în orice examen, citeşte atent enunţurile!

Mulți se pare că ştiu aceasta, dar nu o ştiu bine: ***în examene nu faci exercițiii de citire rapidă***, ci încerci să pătrunzi în enunțul fiecărei probleme: schițezi o figură geometrică, scrii cele două-trei *mari* idei principale, dar... nimic mai mult. Dacă te-ai lămurit cam cât de greu e subiectul, în regulă, dacă nu, citeşte cu aceeaşi atenție celelalte enunțuri. În câteva minute îți vei da seama despre dificultatea subiectelor.

Citeşte atent enunţurile, ca să fii sigur că ai înţeles bine despre ce este vorba.

Mental ierarhizează problemele după gradul de dificultate.

Începutul e bun. Mai departe ce faci?

7.6. Cum te distanţezi decisiv în primele minute ale examenului scris

Bineînțeles, laşi ideile să țâşnească, aşa cum ştii că se întâmplă în primele minute ale examenului (Capitolul 6.8.4.). Atenția deosebită pe care trebuie să o acordăm acestor minute în cazul examenului scris derivă din ceea ce e esențial pentru tine acum: **organizarea strictă a răspunsului**.

O dată trecut de un anume aspect, nu ne mai putem întoarce dacă am omis ceva. Dar aceasta se rezolvă fără bătăi de cap după ce vei fixa pe ciornă a "valului" de informații despre care vorbim: o dată "secat" potopul de informații înregistrat pe foaie, nu ne mai rămâne decât să ordonăm ideile conform planului cunoscut de noi şi... la treabă! Cine pierde însă prețioasele minute de la începutul examenului s-ar putea să uite multe pe parcurs.

Dacă la început ideile ţâşnesc într-o ordine încântător de bine aranjată, nu te baza că la fel o vor face şi în timpul examenului. Nu o vor face şi vei pierde informaţii preţioase pe care de altminteri le aveai.

Transcrie ideile care îţi vin de la început, fie chiar printr-un cuvânt-cheie – e mai prudent.

Apoi le dezvolţi, insişti pe ce ştii că trebuie să insişti şi drumul către "10" e în faţa ta.

Ar fi indicat, pentru o mai bună organizare, ca fiecărui subiect să îi aloci pe ciornă o anumită "zonă", bine determinată, unde să înscrii atât informaţiile pe care ţi le aminteşti la început, cât şi "sclipirile" ulterioare. În acest fel vei avea un plan (aproape) ordonat al fiecărui subiect, ceea ce va spori mult viteza de elaborare a răspunsului.

Evident, după ce ai tratat o anumită idee, o ştergi de pe ciornă. Vor rămâne **automat** ideile, subiectele sau alte aspecte care au mai rămas de tratat.

Gata cu neliniştea. Gata cu frământările: “mai e ceva de tratat? Nu am uitat nimic?”. Gata – timpul tău e mult prea prețios.

7.7. Cum începem?

Pe considerentul că o problemă mai dificilă, o dată rezolvată, aduce mai multe puncte, unii preferă să se arunce direct asupra acelei probleme. Îi înşeală şi timpul (“e destul!”) şi deseori şi realitatea: s-ar putea să fie furați de căutarea soluției, să nu o găsească şi să nu rezolve nimic. Ştii să rezolvi câteva subiecte, chiar dacă mai puțin dificile? Fă-o! Românul are vorba celebră cu vrabia din mână. E vorbă cu miez, folositoare chiar şi în examen. Apoi nu uita că dacă tratezi foarte bine 1-2 subiecte, vei induce în mintea profesorului ideea că ştii ceea ce îi va capta bunăvoința şi îl va face să te noteze mai bine şi să fie mai îngăduitor.

Rezolvă mai întâi problemele cele mai simple sau cele pe care ştii sigur că le poți rezolva până la capăt.

Puţin e mai mult decât nimic.

Dacă toate subiectele ți se par uşoare, rezolvă-le pe rând. Sau poate ar fi bine să le rezolvi mai întâi pe cele care nu cer prea multe amănunte, demonstrații, şi să le laşi la urmă pe cele care cer o elaborare mai deosebită. Alegerea e a ta, în funcție de condițiile concrete ale examenului. La fel şi în cazul când subiectele şi se par toate grele. Nu cred că toate sunt la fel de grele! Unele poate par mai familiare, altele se apropie de subiecte deja rezolvate, altele probabil că îți permit să mergi cu rezolvarea până la un punct… Ceva-ceva tot găseşti tu ca să te avantajeze.

7.8. Fereşte-te de criza de timp!

Din capul locului te-aş sfătui să nu uiţi că ai nevoie de timp nu numai pentru a creiona subiectele, ci şi pentru a le transcrie. Adeseori vedem concurenţi care se plâng că nu au mai avut timp să transcrie rezolvarea, deşi soluţionaseră foarte bine destul de multe subiecte.

Gândeşte-te bine cât timp ai nevoie pentru a transcrie rezolvarea unui subiect. Dacă nu ţi-ai rezervat de la început acest timp, toată truda ta e în van.

E limpede că ***bine ar fi să transcrii rezolvările imediat ce eşti sigur că sunt bune, iar nu la sfârşitul examenului***. Uneori prin aceasta "ciupeşti" (te asigur că nu prea mult – adesea deloc) din timpul de rezolvare a altor probleme, mai grele, dar ai în schimb ceva pe care te poţi baza. O dovadă clară a ceea ce ştii. În plus, criza de timp în care intri când transcrii te poate conduce la nervi, greşeli, lipsă de concentrare şi la un scris neglijent care s-ar putea să îţi aducă deservicii.

În definitiv, chiar întotdeauna vei găsi soluţia optimă în cele câteva minute pe care le aloci transcrierii?

Nimeni nu te va crede pe cuvânt că ai rezolvat totul foarte bine pe ciornă, dacă tu nu ai reuşit să transcrii nici jumătate din cât au scris cei mai slab pregătiţi concurenţi, deşi ai rezolvat totul pe ciornă.

Şi mai e un interval de timp pe care trebuie să îl scazi, înainte de a împărţi timpul pentru fiecare problemă în parte: o marjă de siguranţă. Am mai vorbit de ea. În cazul examenului scris păstrează întotdeauna câteva

minute la dispoziție, pe care să contezi atunci când rezolvarea "pluteşte" în aer sau când pentru o soluție mai ai nevoie de câteva minute peste cele planificate pentru a redacta elegant răspunsul. Nu au fost necesare, până la urmă, acele minute? Vei şti cu siguranță ce să faci cu ele: să verifici soluții, să mai faci corecturi, să adaugi explicații...

Aminteşte-ți încă o dată un sfat prețios:

Alocă din start un interval de siguranță pentru orice ar putea interveni neprevăzut. Dar încearcă să nu contezi pe el prea devreme.

Cât de mare e acest interval? Îți va spune experiența – dacă nu acum, sigur peste câteva examene[10].

7.9. Grila de punctaj te ajută

Unii autori recomandă ca, trecând la subiectele dificile, să faci o împărțire a timpului rămas proporțional cu punctajul fiecărei probleme. Spre exemplu, dacă un subiect de 10 puncte are trei cerințe, notate respectiv cu 5, 3 şi 2 puncte, e destul de limpede că pentru rezolvarea primei cerințe vei aloca timp cât pentru celelalte două la un loc. Ajungi astfel la concluzia că autorii subiectelor îți dau adesea foarte subtil o mână de ajutor – ție şi celor care ştiu să se orienteze. Ei ştiu că un subiect este mai greu, deci necesită

[10] Te vor ajuta foarte mult subcapitolele "**Tu îți alegi concurența reală**" din "**Arta de a învăța**" (care "se leagă" foarte bine de ceea ce spuneam la cap. 2.1. din cursul de față – "**O diferență pe care tu nu o vei face**"), apoi "**În anticamera succesului**" şi mai ales "**Cel mai aspru concurs de pregătire**", de asemenea din "**Arta de a învăța**" partea I ("**De ce să învețe alții mai repede ca tine?!**").

un efort intelectual mai mare, *într-un timp mai lung,* efort pe care trebuie să îl răsplătească mai bine.

Dacă ei cred că un subiect e mai greu, ai tu de ce să te îndoieşti?

7.10. Un exemplu de împărţire a timpului

Să presupunem că examenul durează trei ore. Ai citit subiectele, ai schițat repede nişte rezolvări, ai văzut care dintre subiecte ridică probleme mai mari. Ai scris pe ciornă tot ce ți-a venit în minte, în primele minute, despre acele subiecte – şi toate acestea ți-au luat 20 de minute. Acum îți dai seama că, *dacă va fi să rezolvi toate subiectele,* ai avea nevoie, pentru a le transcrie, de 40 de minute. Îți mai laşi un interval "de siguranță" de 15 minute. *Îți mai rămâne aşadar o oră şi 45 de minute ca să cauți în linişte rezolvările.* Acel timp – şi nu altul – îl vei împărți în funcție de dificultatea subiectelor – şi acum ştii ce ai de făcut.

7.11. Ce faci dacă depăşeşti timpul planificat pentru primul subiect?

Răspunsul la această întrebare numai tu îl poți da. În general recomandarea e simplă şi e valabilă pentru orice examen:

Nu depăşi cu mai mult de 10 minute timpul pe care l-ai drămuit!

"Smulgi" din timpul alocat altui subiect. De aceea, chiar ar fi de dorit să laşi la o parte problema căreia nu îi găseşti rezolvarea în timpul alocat şi să te apuci de următoarea. Nu uita că ți-ai acordat o marjă de timp pe care să o foloseşti cum vrei – dar trebuie să faci apel la ea doar în cazuri-limită!

Din câte am auzit la ieşirea din examene, mulți concurenți renunță să caute soluția corectă, în cazul în care în timpul respectiv au găsit o soluție

parțială, preferând să își caute șansa în alt loc, la alt subiect. Ei știu din experiență că depășirea intervalului alocat pentru o anumită problemă duce la stres și răpește șansele de a obține puncte prin rezolvarea altor subiecte. Dacă soluția "plutește în aer" sau îți mai trebuie foarte puțin timp să o elaborezi, apelează la "rezerva" pe care singur ai fixat-o. Apoi treci repejor la celelalte subiecte!

Dacă soluția se lasă așteptată nu te mai forța să cauți răspunsul. Mulți preferă – și bine fac - deoparte problema/subiectul unde s-au blocat, sperând că, dacă lasă pentru un timp mintea să lucreze singură (inconștient, prin legături pe care încă nu le explicăm) va țâșni soluția.

Așa speră ei și... de ce au dreptate?

Unii vorbesc de intuiția care lucrează la maximum numai după ce te detensionezi. Alții sunt convinși că în creierul tău există date suficiente pentru a găsi rezolvarea. Dar datele nu se pot combina când sunt împrăștiate de vârtejul grijilor în toate colțurile minții.

De aceea autori din diverse domenii recomandă ca atunci când nu reușim să găsim o soluție să lăsăm deoparte problema pentru un timp. În multe cazuri soluția vine singură. La unii într-o oră (ceea ce e de dorit), la alții în 3 zile (dacă nu vine în timp util ai o șansă dacă scrii pe foaie niște variante de răspuns, încercări, formule ... ORICE care arată bunăvoința de a găsi soluția indică faptul că știi materia și ești aproape de rezolvare. Câștigi oricum față de situația în care nu ai transcrie!). La capitolul 7.13 din cursul de față dezvoltăm o soluție.

7.12. Punctarea răspunsului – un pas câștigător?

Depinde. Cred că în parte deja știi de ce: dacă profesorul are un stil de predare haotic, s-ar putea să îl încurci. Dacă manualul nu e chiar atât de sistematizat cât ți-ar place ție, bine ar fi să nu te străduiești să îl sistematizezi în timpul examenului. Pe ici, pe colo, o organizare poate demonstra subtil că ai înțeles lecția – dar nu exagera.

Există situații în examenul scris când un răspuns punctat în ce priveşte etapele sale de tratare se poate dovedi de un enorm ajutor: atunci când nu cunoşti întreg răspunsul sau nu poți găsi rezolvarea optimă. Cauți, încerci variante, dar nu o poți găsi pe cea corectă. Am observat că în astfel de cazuri unii concurenți nu mai vor să transcrie pe foaie stadiul până la care au ajuns. Greşit! Reține încă o dată:

Chiar ineficientă, o soluţie spre care ai înaintat aduce puncte. Prezintă-te cât mai bine până la punctul "mort" şi s-ar putea să "prinzi sutimile" care te vor declara câştigător. Admis. Preferatul comisiei. Cum vrei tu să spui.

7.13. Ce să faci când nu mai ştii ce să faci

Dacă nu ştii să rezolvi un subiect, primul pas e simplu: nu intra în panică!

Mulți se blochează dacă în examen nu găsesc rezolvarea unei probleme şi renunță la a mai căuta soluția. Atitudine care are un singur rezultat: notarea cu 0 (zero) a răspunsului.

Scurt şi sec: zero.

Trebuie să recunoşti că îți aparține în totalitate vina pentru acest rezultat ce atârnă destul de greu în media probei şi chiar în aprecierea celorlalte subiecte tratate. Şi asta numai în cazul în care profesorul nu merge pe ideea "subiect neştiut = examen picat", cum se întâmplă adesea în cadrul examenelor studențeşti.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Dacă nu ştii să rezolvi perfect problema, nu fă greşeala de a te speria. Las-o deoparte, dacă îți permite timpul (ai învățat să îți permită!). Linişteşte-te. Şi mai ales adu-ți aminte că trebuie să vezi lucrurile şi sub alt aspect:

Examenul greu pentru tine e greu pentru toţi.

În afară de cazul când concurezi cu Einstein, dificultăţile tale sunt ale tuturor.

Fac o paranteză şi apoi voi reveni. Psihologii şi oamenii care au reuşit în viață ştiu prea bine ceva: câştigi mult mai mult dacă nu îți faci griji. A-ți face griji îți încarcă enorm creierul şi te împiedică să găseşti o soluție pe care ți-o oferă mai întotdeauna câteva minute de linişte.

Cu cât te îngrijorezi mai puţin de deznodământ, cu atât rezolvarea îşi va face mai repede drum spre suprafaţă.

Aşadar, cine e "convins" că "subiectul acesta e imposibil de rezolvat" e bine să nu se laude că s-a dus să fie câştigător sigur. Nu ai o idee genială? Nici nu ți-o se cere nimeni – iar "veteranii" examenelor îți pot confirma oricând aceasta. Arată ce poți şi cât poți – dar arată. Începe. După o idee vine alta şi alta. Dar nu-ți bloca mintea cu "nu pot", ci pune-o la treabă. Încurajeaz-o să se desfăşoare.

Vei şi şocat să vezi că, după ce ai gonit teama şi te-ai liniştit, în câteva minute apare continuarea. Ba chiar rezolvarea cea mai potrivită.

Sincer: ai încercat vreodată?

– Horaţiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Întreabă-l pe supraveghetor dacă se dau şi punctaje parţiale în cazul în care nu ai găsit drumul optim. Te vei convinge repede că orice scrii bine se punctează.

Nu ai idee despre modul în care poţi rezolva o problemă? Ţi-am mai spus ce să faci. Scrie măcar formulele pe care ar trebui să le aplici – sau pe care bănuieşti că ar trebui să le aplici. Scrie-le, căci ele vor reprezenta mărturia bunăvoinţei tale în rezolvarea problemei. Şi astfel, pe lângă câteva sutimi, poate chiar puncte în plus acordate de către profesor pentru acel subiect, vei evita starea de iritare sau ideile preconcepute cu privire la pregătirea ta pentru acel examen.

Un prieten bun de-al meu din vremea gimnaziului mi-a povestit că la o olimpiadă de matematică – faza judeţeană – nu a ştiut să rezolve o problemă. Era foarte grea, aşa cum au recunoscut şi profesorii. Mai erau subpuncte grele, la alte probleme – şi din cauza aceasta majoritatea uriaşă a concurenţilor nici nu s-au obosit să le abordeze. Colegul meu îmi povestea că, deşi nu a ştiut cum "să apuce" rezolvările, a scris formulele pe care credea el că ar fi trebuit să le aplice. Din formulă în formulă, a înaintat în rezolvare. Nu mult, dar a înaintat. A scris formule şi la celelalte probleme dificile. A scris definiţii, teorie, a demonstrat teoremele care credea el că se aplică. A făcut ceva, nu? Restul problemelor le-a tratat ca şi mine, fiindcă nu erau chiar aşa de dificile.

Rezultatul? El s-a dus la faza naţională. Eu m-am ales doar cu experienţă (binevenită, de altfel). Atunci mi-am dat seama că, din cele câteva mii de concurenţi la acea olimpiadă, numai câţiva făcuseră ca şi colegul meu. Ei au fost câştigători pentru că nu au abandonat şi pentru că au găsit un sfert de oră ca să facă maximul din tot ce ştiau. Acel sfert de oră i-a stabilit câştigători.

Cunoştinţele erau identice cu ale multora, dar numai ei au fost aleşi. Nu te pune pe gânduri?

– Horaţiu Sasu –

Nu mai intrăm în detaliile rezolvărilor de probleme, căci există autori foarte calificați în domeniu. Iar dacă vrei să afli mai multe despre modalitățile de rezolvare a problemelor, îți recomand lucrările: *"Şocul matematicii"* de Solomon Marcus şi *"Cum rezolvăm o problemă"*, respectiv *"Descoperirea în matematică"*, de G. Polya. Sunt trei lucrări accesibile şi din care poți învăța multe pentru viitoarele examene. Şi, din fericire, nu sunt singurele.

7.14. Cum alcătuieşti o sinteză "beton"

Mulți dintre cei care susțin examene la diverse discipline se sperie de cuvântul "sinteză", asociindu-l cu ceva peste seamă de savant şi deci greu de realizat. Situația stă cu totul altfel: sinteza este foarte uşor de realizat dacă în efectuarea ei urmăreşti cu atenție câțiva paşi foarte simpli şi extrem de logic structurați.

“Fobia”, cu nimic îndreptățită, se naşte din neînțelegerea termenului. Aşadar, să vedem mai întâi ce înseamnă o sinteză.

Spuneam şi în "**Arta de a învăța**" că sinteza este procedeul prin care, pornind de la nişte elemente simple, se ajunge, **prin combinarea lor**, la ceva mult mai complex. Termenul, preluat din chimie, este folosit printre altele pentru a reda procesul trecerii de la **parte** la **întreg**. Putem spune că sinteza este procesul invers analizei: în sinteză legăm mai multe elemente unele de altele (deodată sau pe etape), în timp în analiză descompunem întregul în elemente.

Practic, atunci când avem de făcut o sinteză trebuie să pornim de la anumite structuri - lecțiile sau cursurile predate ca atare. Operațiunea e simplă: prin “rearanjarea” elementelor după alte criterii, obținem rezultatul cerut.

Ca să alcătuieşti sinteza trebuie să vezi ce elemente se cer extrase din vechea formă,

cu alte cuvinte, "să demontezi" lecţiile sau cursurile în elementele lor de bază.

Elementele de bază nu sunt altceva decât fie ideile principale, fie condițiile, caracteristicile, trăsăturile fenomenelor care sunt tratate în curs.

A doua etapă este la fel de simplă: "cărămizile" astfel obţinute vor fi rearanjate, folosind alt mortar.

Astfel, cu ocazia învățării sistematizate, ai observat anumite caracteristici comune tuturor fenomenelor studiate, caracteristici pe care le vom trata pe rând. Vom observa şi în exemplu acelaşi lucru: că fenomenele pe care trebuie să le sintetizăm se pot grupa, astfel încât să rezulte o concluzie unică pentru acea grupă, o altă concluzie pentru o altă grupă şi aşa mai departe.

Spre exemplu, dacă dorim să facem o sinteză asupra condițiilor naturale oferite de Europa Centrală, după ce am studiat condițiile oferite de fiecare țară din această țară în parte, vom începe prin a detaşa părțile mari ale sintezei: climă, relief, ape, floră şi faună. Vom lua fiecare din aceste caracteristici şi le vom analiza, trecând prin fiecare țară. E chiar aşa de greu? Pe larg ştii din **"Arta de a învăța".**

În examen vom folosi anumite expresii care să dea o formă elegantă exprimării: "Sub aspectul climei, vom remarca trăsătura dominantă, şi anume...", "În ce priveşte relieful, observăm că în centrul zonei acesta este muntos, în timp ce nordul şi sudul sunt mai joase, câmpiile ocupând o suprafață mult mai întinsă decât dealurile" (poți eventual să dai şi extremele de înălțime, respectiv altitudinea cea mai joasă), "apele prezintă o serie de caracteristici comune, precum... În acelaşi timp, caracteristici proprii prezintă apele din zona..." şi aşa mai departe.

Şi acum să-ți spun un secret:

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Expresiile de legătură folosite adecvat într-o sinteză înlătură impresia de abordare seacă, de care de altfel profesorii sunt sătui.

Iată şi alte asemenea expresii: "spre deosebire de A, B are din acest punct de vedere o trăsătură proprie, care îl aduce în situația de fenomen singular...", "la rândul său, X este puternic influențat de stilul literar al lui..., făcând notă discordantă cu restul reprezentanților acestei perioade, a căror trăsătură comună de stil era...", "Sub acest aspect, caracteristica definitorie a .... este..." şi alte expresii similare.

Dacă reuşeşti să tragi şi o concluzie, sinteza ta va fi un triumf.

Spre exemplu, chiar dacă nu este specificat în curs, poți arăta că "acest stil (alege-l tu pe care doreşti - literar, muzical, în pictură - n.a.), deşi prea puțin cultivat în acea perioadă, va ajunge în puțin timp stilul dominant al epocii următoare". Sau: "Aceste caracteristici fac ca fenomenul/reacția/aspectul X să se deosebească de altele similare". Cred că ştii ce ai de făcut…indiferent la ce examen eşti indiferent de facultate.

Desigur, etapele efectuării unei sinteze nu se încadrează întotdeauna într-un chenar. E limpede: ***trebuie să munceşti, să exersezi destul de mult şi de serios pentru ca la un moment dat sinteza să apară chiar de la sine de aceea pregăteşte "simularea" înainte de examen***. Important este că de acum înainte nu mai faci o sinteză "după ureche" şi nici nu te mai sperii de aşa cerințe "grozave".

Fii sigur că după un timp de exersare o sinteză va fi doar o provocare atractivă, pe care o poți rezolva oricând cu succes.

– Horațiu Sasu –

7.15. O stratagemă care “merge”...

O să-ți dai seama – şi ar fi bine să o faci repede – că atunci când nu ştii un subiect ***sau îl ştii până la un punct,*** dar le ştii bine pe celelalte, “merge” un truc pe care l-am încercat personal la multe examene. Atunci când nu ştii un subiect, rezolvă-le bine pe restul. Lăsând la urmă subiectul pe care nu îl ştii, vei da impresia că te-ai oprit nu pentru că nu ştiai, ci pentru că nu ți-a mai permis timpul. Făcând aşa, e foarte probabil ca profesorul să fie convins că mai aveai ceva de dat. Şi să noteze corespunzător ceea ce ai dat impresia că ştiai…Sunt poate câteva sutimi, dar la admitere contează enorm, în vreme ce la un examen "obişnuit" fac diferența între 9,48 şi 9,51.

7.16. Modul cum scrii te ajută sau de dezavantajează

Unora li se pare inutil să insistăm arătând că scrisul dezordonat şi hieroglific aduce depunctare. Nici nu insist. Spun doar că am avut ocazia să corectez câteva sute de lucrări şi scrisul necaligrafic aduce în subconştientul celui care corectează un disconfort, care în nici un caz nu conduce spre bunăvoință. Dar, chiar un scris necaligrafic poate fi echilibrat la capitolul impresie generală de ordonarea răspunsului, de încercarea de "a da" cât mai mult... Deci nu putem vorbi de dezavantajare din start!

Este valabil şi ceea ce vei găsi într-un subcapitol următor (8.5.), dar deja ştii ce ai de făcut ca să obții maximul din ce se poate.

-----00000 00000 00000-----

CAPITOLUL AL VIII-LEA

NECUNOSCUTELE EXAMENULUI DE ADMITERE (CAPACITATE, FACULTATE, REZIDENŢIAT, MASTERAT...)

8.1. În general vorbind...

Examenul de admitere – îl numim în continuare aşa şi ştii de ce din Capitolul 2.1., deşi unii chiar cred că e concurs de admitere aşa cum se prezintă oficial - întruneşte toate caracteristicile examenului - scris sau oral, după caz.

> Deci poți folosi cu succes tehnicile deja expuse, în funcție de fiecare tip de examen.
>
> Dar să ții minte că la aceste examene, unde trebuie să arăți că te-ai pregătit mai bine decât alții, contează orice sutime.
>
> Deci tehnicile de învățare au un rol mult mai important decât la alte examene.

Precizarea pe care o putem face încă de la început este că la unele concursuri de admitere în învățământul superior examenul oral se desfăşoară în general sub forma probelor eliminatorii (notate cu "admis" sau "respins"), care **nu ridică probleme mai mari decât o "ascultare" din anii de liceu**, chiar dacă emoțiile nu sunt puține. Poate doar în cazul concursurilor de admitere la facultățile de Jurnalistică sau la Academia de Teatru şi Film să apară ceva probleme în momentul în care se cere concurenților să dezvolte sau să improvizeze pe baza unei teme date pe loc,

însă în acest caz discutăm de vocație, care trebuie să existe nu în momentul susținerii respectivei probe, ci să fie **înnăscută în mare parte.**

8.2. Ultimele zile, ultimele ore...

"În acest capitol (...) țin să atrag atenția asupra unui fapt destul de important: pregătirea de pe "ultima sută de metri" dinaintea examenului.

Este binecunoscut că această perioadă de pregătire variază în funcție de natura examenului: în sesiune - ultima zi (cel mult ultimele două sau trei zile, în cazul unor examene fixate la intervale mai mari de timp), iar în cazul examenelor de admitere - ultimele 14 zile.

Este bine ca această perioadă să fie rezervată recapitulărilor. În nici un caz nu trebuie folosită, aşa cum am văzut că fac destul de mulți, pentru a repeta materialul care trebuie reținut într-un ritm comparabil cu cel din perioada de travaliu maxim. Şi aceasta deoarece inevitabil există pasaje asupra cărora trebuie să mai insişti: pasaje mai grele sau mai abstracte, sau pasaje care, deşi înțelese, trebuie reluate şi aşa mai departe.

Cuprinde în programul de dinaintea examenului o perioadă în care detaliul să poată fi şlefuit în linişte.

Sigur, intervalul de timp astfel definit este calculat şi fixat de fiecare în funcție de uşurința cu care poți repeta materialul, de fidelitatea memorării, de aptitudinile în domeniu şi de alte criterii pe care ți le stabileşti singur".

Acestea le-am spus în "**Arta de a învăța**" şi a venit momentul să dezvoltăm cele necesare pentru succesul deplin.

Examenele au în acest moment nişte puncte caracteristice proprii, diferențiate după cum probele sunt de "real" sau de "uman".

Astfel, **probele de examen din materiile cu caracter umanist** se axează, în general, pe memorarea materialului, spre deosebire de probele de

la obiectele studiu cu caracter **real**, a căror trecere cu succes este determinată mai puțin de fidelitatea reținerii teoretice (deşi se pare că asistăm la o schimbare de concepție în acest sens) şi mai mult de abilitatea de a rezolva situații, exerciții sau probleme. Cu alte cuvinte, materiile de "uman" fac apel la capacitatea de memorare, iar materiile de "real" - la gândire (deşi regula nu e bătută în cuie). Această deosebire generează o alta: în cazul obiectelor de studiu cu caracter umanist **uitarea** îşi are legile ei, de care e bine să ții seama, în timp ce folosirea gândirii în însuşirea materialelor "reale" le face pe acestea mult mai greu de uitat. Aşa încât materialele din prima categorie trebuie revăzute până în ultimul moment, spre deosebire de celelalte, în cazul cărora nivelul general de cunoştințe se formează cu mult înainte şi are tendința de a rămâne constant chiar în cazul unei întreruperi a pregătirii pe timp de o săptămână sau două. Ca urmare, dacă materiile "reale" nu ridică nici o problemă în această ultimă fază, iar tu te poți concentra asupra revederii detaliilor, la materiile umaniste revederea unor detalii va trebui să se facă în paralel cu o recapitulare generală, chiar dacă rapidă, spre a se preveni uitarea.

> Programul ideal al ultimelor două săptămâni ar fi următorul: câteva zile de repaus total, apoi zece zile de revedere a detaliilor, paralel cu o recapitulare rapidă.

Cele 4-5 zile de repaus sunt benefice pentru a acorda memoriei posibilitatea să resistematizeze în linişte cunoştințele.

> La capătul acestei perioade mintea ta va fi perfect conştientă de ce mai are nevoie pentru a ajunge la fidelitatea pe care o doreşti, chiar dacă tu nu simți cu claritate aceste transformări.

Dragul meu prieten, te rog să nu uiți că mintea ta e pregătită să te susțină cu succes în examen, deşi tu nu simți asta. Din păcate, cei ce nu ştiu acest lucru cred că dacă nu simți, nu este. Tu alungă grija şi mergi liniştit la examen. Având linişte în suflet vei fi încântat să vezi câte răspunsuri corecte țâşnesc spre deosebire de cei ce se lasă pradă fricii fără nici o bază.

8.3. Ce înseamnă să te concentrezi asupra subiectelor

În cazul examenului de admitere, până şi cel mai mic amănunt contează în lupta cuceririi sutimilor de punct. Aprecierea se face uneori cât se poate de strict de către profesorul examinator (cu atât mai strict cu cât concurența este mai ridicată) şi, drept urmare, până şi cea mai mică greşeală poate conta destul de mult. Dar până să ajungem să analizăm greşelile mai mărunte şi pseudo-greşelile pe care le poți face, să trecem în revistă greşeala cea mare, care face ravagii : **neatenția.**

Această greşeală pe care mulți o fac datorită suprasolicitării nervoase (atenție deci şi la cauze!) are ca efect ceea ce se numeşte în limbaj curent "confuzie de subiect", rezultatul fiind unul singur : notarea cu 0 (zero) a subiectului respectiv. Or, să te lupți un an întreg să atingi un nivel de la care să ridici pretenții de a fi admis în facultate (pretenții reale, de altfel) şi să îți vezi toată munca de un an năruindu-se datorită unei clipe de neatenție, e absurd şi - de ce nu - periculos[11].

Citeşte bine de tot subiectele şi, numai după ce ştii exact ce ți se cere, treci la tratarea lor.

---

[11] Îți aduci aminte de exemplul cu cei care au picat în masă la Facultatea de Drept din cauza unui cuvânt? Reciteşte te rog cap. **5.1.4.** din prima parte din "**Arta de a învăța**" şi vezi în capitolele de dinaintea lui ce ai de făcut ca să nu greşeşti.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Sugestia aceasta ar trebui să fie un semnal de alarmă pentru tine mai ales dacă materia cuprinde subiecte apropiate ca formulare sau ca şi conţinut. De altfel, ar trebui să le tratezi cu toată atenţia chiar în momentul în care le memorezi. Numai aşa te poţi feri de greşeli la examen.

De multe ori **confuzia provine din nesiguranţă.** După cum din nesiguranţă provine şi o altă greşeală, nu rareori întâlnită: cei care reuşesc "să tragă cu ochiul" la ceea ce a scris plătesc de multe ori acest gest datorită faptului că la rândul său vecinul s-ar putea să confunde subiectele sau să greşească rezolvarea unei probleme, **totul având însă o aparenţă de corectitudine.**

Desigur, există şi situaţia diametral opusă (ca vecinul să te salveze atunci când ai luat-o pe un drum greşit), dar în acest caz incertitudinea se poate întrucâtva risipi prin "consultarea" mai multor colegi, ceea ce nu e întotdeauna posibil. Şi nici corect, mai ales în cazul examenului de admitere. Şi nici absolut infailibil, din moment ce nu rareori s-au văzut situaţii în care "minoritarul" a avut dreptate, dar a scris împotriva a ceea ce el cunoştea şi în conformitate cu opinia majorităţii, împărtăşind în general aceeaşi soartă cu ea.

Deşi în principiu situaţia nu e prea corectă, să presupunem că totuşi ai posibilitatea să te consulţi sau numai să afli opiniile colegilor din jur. Şi să mai presupunem că aceste opinii, **majoritare,** sunt diferite de a ta. Ce faci atunci? Sfatul meu este să le analizezi gândindu-te că **nu automat cantitatea aduce calitatea.** E posibil ca tu să greşeşti, după cum e posibil ca tu să ai dreptate. În acest caz nu-ţi mai rămâne decât să analizezi **ambele variante** cu atenţie şi să faci ceea ce cunoştinţele, conştiinţa, intuiţia etc. te îndeamnă să faci.

> Toată această luptă va fi totuşi puţin probabilă dacă înainte de examen vei revedea, aşa cum te-am sfătuit, aspectele care îţi ridică probleme sau care s-ar putea să îţi ridice probleme în timpul susţinerii probei.

– Horaţiu Sasu –

8.4. Aşa-numitele "semne" de pe foaia de concurs

În general candidații de la concursul de admitere (în liceu sau în facultate, la rezidențiat, masterat etc.) sunt avertizați asupra unor chestiuni de importanță "colosală", printre care se numără şi "semnele" de pe foaie. Candidații sunt sfătuiți în general:

- să transcrie subiectele "exact cum scrie pe tablă" (acolo unde e cazul)
- dacă au greşit, să taie sau să folosească paranteze
- să se ferească să facă "orice s-ar putea interpreta ca semn pe lucrare".

Acum, fie-mi iertat, prea multă birocrație strică. Şi aduce a scorțoşenie şi a necunoaştere a stării de lucruri din timpul probelor de examen. Din câte ştiu, nimeni nu a fost respins la examenul de admitere din cauza "semnelor". Am aflat despre destui candidați care atunci când greşeau în tratarea subiectului tăiau cu o linie partea greşită (chiar cu o linie în diagonală!!!), în loc să folosească parantezele, aşa cum au fost sfătuiți. Mulți dintre ei au aflat apoi că în alte clase candidații au fost sfătuiți ca în caz de greşeală să procedeze exact invers decât li s-a sugerat lor! (îmi aduc aminte că la admitere la Drept, la proba de limba română, aveam de analizat dintr-o frază care cuprindea expresia "asta o spunea şi tata", cuvintele: "asta", "spunea", "tata". Am întrebat de două ori dacă nu trebuie analizat şi "o" din acea sintagmă şi ni s-a spus că nu. Ca la ieşirea din examen să aflu că... trebuia şi "o", care era punctat cu 5 sutimi. Ştii ce emoții am avut, nu pentru cinci sutimi, ci pentru că putea fi considerat "semn pe foaie"?).

Ca urmare, dacă se întâmplă ca să tai cu o linie ceea ce ai greşit, în loc să foloseşti paranteze, nu dispera: o să vezi că nu se întâmplă nimic din ceea ce ți s-a "promis". Ceea ce nu înseamnă, pe de altă parte, că ai libertate totală în a tortura în fel şi chip foaia de examen. În nici un caz! Ceea ce trebuie însă să reții este că pe de o parte e bine să acorzi mai mare atenție modului în care tratezi problema, astfel încât să nu fie nevoie de prea multe reveniri. Dacă acestea sunt totuşi necesare, fă aşa cum ai fost sfătuit. Iar

dacă, din nebăgare de seamă, nu ai făcut exact aşa cum ai fost sfătuit, nu-ți fă prea mari griji, pentru că un profesor cinstit se va dovedi prea puțin interesat de existența unor aşa-numite "semne pe foaie".

Desigur, cu totul altfel stă situația în cazul în care semnele sunt grosolane: pete de cerneală întinse, foi întregi pline de ştersături, găuri în hârtie din cauza ştersăturilor etc. În aceste cazuri ar fi mai bine să iei totul de la capăt, pe o foaie de hârtie nouă. De unde şi concluzia:

Încearcă să nu mai faci greşeli spre sfârşitul examenului, ca să nu trebuiască să transcrii totul sub apăsarea crizei de timp !

8.5. Cât de mult contează aspectul lucrării?

În cazul examenelor de capacitate aspectul lucrării contează uneori atât de mult, încât e notat cu până la 1 punct - 1 punct şi jumătate. E adevărat, pe de altă parte, că situațiile de neacordare a acestui punct sunt destul de rare, dar aspectul merită reținut.

În ce priveşte examenul de admitere **în facultate,** regulile diferă în funcție de profil. În cazul Politehnicii aspectul pare destul de neglijat (fără ca unele facultăți de acest gen să îl elimine întrutotul), acordându-se mult mai mare atenție modurilor de rezolvare. La cealaltă extremă se găsesc, din motive lesne de înțeles, facultățile de Litere, Jurnalistică, Biblioteconomie, Birotică. Între aceste două extreme se pare că se încadrează restul facultăților, ceea ce duce la concluzia că **e un gest prudent acela de a acorda atenţie aspectului lucrării.**

Dar, chiar în lipsa unui punctaj anume prevăzut pentru aspectul lucrării, acesta trebuie luat în considerare, din rațiuni de ordin psihologic: o lucrare frumos scrisă, ordonată, plăcută ochiului, este o lucrare care îl scuteşte pe profesorul examinator de pierderea de timp pe care o reclamă necesitatea descifrării şi înțelegerii sensului lucrării. O lucrare a cărei ordine şi claritate impresionează plăcut poate aduce multe foloase (în ce priveşte

notarea, desigur) celui care a conceput-o. Dimpotrivă, o lucrare plină de reveniri, de ştersături, de incoerențe în exprimare va fi mai mult ca sigur o lucrare care îl va irita pe profesorul care o corectează, mai ales în condițiile în care acesta este în criză de timp. Concluzia?

Chiar dacă nu e cuprins în baremul de notare, aspectul foii s-ar putea să influenţeze rezultatul notării chiar mai mult decât dacă ar fi fost expres prevăzut în barem.

Mai ales că unii profesori aflați în criză de timp şi confruntați cu o lucrare cu aspect total neatrăgător fie notează **doar** ceea ce pot înțelege la o primă lectură, fie pur şi simplu taie cu roşu ceea ce ei nu pot descifra, în ambele cazuri rezultatul fiind catastrofal.

8.6. Atenţie la completarea testelor-grilă!

Testele grilă sunt prezente în special la examenele de admitere în facultate, dar şi la rezidențiat, fiind din ce în ce mai rafinat întocmite. Având avantajul că oferă o imagine globală asupra cunoştințelor candidatului, sunt preferate din ce în ce mai mult de către organizatorii de examene.

La testele-grilă pot fi unul, mai multe sau nici un răspuns corect la întrebare. Mai mult, **un răspuns ar putea fi incomplet în anumite situaţii** (spre exemplu nu enumeră toate condițiile care trebuiesc îndeplinite cumulativ), drept pentru care e cotat ca un răspuns **nevalabil.** Există şi situația în care ai găsit doar o parte din răspunsurile corecte, caz în care răspunsul tău e din nou nevalabil sau în cel mai bun caz primeşte doar o parte din punctaj. Testele-grilă sunt mult mai greu de rezolvat decât par la prima vedere, astfel încât trebuie să urmăreşti foarte atent factorii care te pot ajuta să obții o bună concentrare în timpul examenului (odihnă suficientă, autocontrol, cultivarea încrederii în propriile forțe etc.) şi să elimini, pe cât posibil, factorii de stres (respectiv întârzierile nejustificate,

impactul negativ al stării psihice colective, îngrijorarea cu privire la capacitatea ta de a susține cu succes examenul etc.).

Mai ales la testele-grilă este valabil ce am spus despre primele minute ale examenului. Cum am arătat şi în altă parte, o cititoare mi-a spus că la licență a reuşit, folosind corect primele 10-15 minute ale examenului, să rezolve jumătate din subiecte. Şi nu e nimic ciudat, pentru că atunci vin cele mai bune răspunsuri. În această primă cursă de formula 1 peste subiecte, dacă nu ştii un răspuns treci mai departe – vei şti alte răspunsuri. Iar apoi ai destul timp să te întorci asupra celor cu probleme mai mari – dar măcar ştii şi nivelul minim sub care nu poate coborî nota, ceea ce pentru psihic e excepțional.

Şi încă ceva: ai grijă cum transcrii răspunsurile de pe ciornă pe foaia de examen.

Un amănunt la care poți să te adaptezi uşor este că răspunsurile tale sunt evaluate de un computer, care s-ar putea să nu recunoască anumite tipuri de cerneală sau mina de pix. Urmează deci sfaturile celor care supraveghează examenul, pentru a nu-ți face rău cu mâna ta fără să vrei.

8.7. Examenul durează până în ultima secundă !!!

Din motive pe care numai ei le înțeleg, unii candidați se grăbesc să iasă din sala de examen. Exceptându-i pe cei “habarnişti” şi pe cei care au materia “la degetul mic”, restul candidaților nu ar prea avea motive să ignore că examenul durează până în ultima secundă.

Subiectele sunt astfel concepute încât să fie rezolvate de către un candidat cu cunoştințe medii în timpul alocat de comisia de examinare.

Ceea ce nu înseamnă că unii, foarte bine pregătiți, nu pot ieşi doar ceva mai repede – dar sunt excepții, nu regula!

Experiența arată însă că în majoritatea cazurilor cei care se grăbesc să iasă din examen riscă. Riscă mult. Rareori o lucrare poate fi "perfectă" în jumătate de timp! Dacă la examenul respectiv te-ai pregătit atât de bine încât consideri că îți este de ajuns un timp mai scurt, foloseşte intervalul rămas pentru a-ți verifica lucrarea. Verifică soluția sub mai multe aspecte, completează rezolvarea. Dă variante (dacă ai unde să le mai pui). Şi - mai ales - apleacă-te asupra subiectelor grele, pe care eventual nu le-ai putut rezolva. Ai şanse nenumărate să faci mai bine sau mai mult. Ai şanse nenumărate - dar nu ți le risipi. Nu ți le refuza singur.

Examenele de admitere au confirmat în repetate rânduri că acea oră în care preferi să rămâi în sală pentru a-ți verifica lucrarea aduce multe avantaje la notare, ca să nu mai vorbim de încrederea pe care o ai cu privire la corectitudinea tratării subiectului. De aceea, dacă ai tendințe de a te plictisi repede, reprimă-ți-le. Măcar în timpul examenului de admitere!

8.8. Lipsa de experiență nu e un argument

În subcapitolele 7.8. – 7.11 am arătat cum, pentru a nu intra în trepidații trebuie să împarți de la bun început timpul acordat pentru elaborarea răspunsului scris în intervale în care să tratezi fiecare subiect. Aceste intervale nu trebuie să fie neapărat egale, deoarece un subiect este mai lung, altul mai scurt, unul este mai abstract, altul este de gândire sau de simplă reproducere... Se poate întâmpla ca anumite puncte pe care le ai de tratat, uşoare pentru cei din jurul tău, să fie mai dificile pentru tine,

situația contrară fiind de asemenea posibilă. Dar tu ştii deja că o programare a intervalului afectat elaborării unuia sau altuia dintre subiecte te poate scuti de multe necazuri. Această programare poate fi "adaptată" din mers condițiilor concrete oferite de subiecte, însă în nici un caz nu trebuie să scapi din vedere că ai la dispoziție doar trei ore!

În cazul concursurilor şcolare şi studențeşti se spune că la primele participări concurenții "boboci" sunt dezavantajați de lipsa de experiență. E un argument în favoarea experienței – şi un argument solid, să recunoaştem. Dar care nu trebuie să te apese la examenul de admitere. E prea scump să stai acasă un an – şi deopotrivă e împovărător sufleteşte. Dar oare poți tu să contracarezi lipsa de experiență?...

Poți.

Participă la concursuri. Sau te împiedică ceva? Dacă ajungi la anumite niveluri, subiectele sunt mai grele decât cele de examen. Ai greşit? Nu-i nimic. Va fi mai bine data viitoare. Dar acum îți permiți să zici "va fi mai bine data viitoare". În examen nu.

Nu ai participat la concursuri şi e târziu să participi? Şi de data aceasta ai o soluție: pe timpul pregătirii rezolvă cât mai multe subiecte date la admitere în facultate, acordând o atenție specială împărțirii timpului de examen. Astfel vei reuşi să dobândeşti o experiență foarte folositoare pentru momentul examenului. Vei elimina cât mai multe din problemele secundare, pentru a te putea concentra aproape exclusiv asupra celei mai potrivite modalități de rezolvare a subiectelor[12].

Sunt sigur că vei reuşi!!!

-----00000 00000 00000-----

---

[12] te va ajuta şi dacă vei reciti capitolul "**Autoevaluarea: marele pas înainte**" din prima parte din "**Arta de a învăţa**"

CAPITOLUL AL IX-LEA

E BINE SĂ NU NEGLIJEZI...

9.1. Atenţie la regimul alimentar !

Alimentația influențează în mod indirect starea ta de spirit. Starea de spirit se repercutează asupra concentrării, a consumului intelectual, a stării de linişte sau de emotivitate, într-un cuvânt asupra rezultatelor tale la examen.

Un regim alimentar dezordonat stă la baza multor indispoziții şi a multor probleme care pot apărea în timpul examenelor.

Nu voi merge însă până într-acolo încât să recomand un program strict de alimentație, dar “campaniile" de pregătire a examenelor, ca şi susținerea propriu-zisă a lor, presupun un **consum ridicat de energie**, dictat de necesitățile păstrării echilibrului funcțional al organismului. Rezervele de energie "se topesc" mult mai repede în timpul pregătirii pentru orice fel de examene decât în situațiile obişnuite de viață, astfel încât acestea trebuie reîmprospătate continuu, printr-un regim alimentar adecvat.

Atingem astfel problema lipsei de poftă de mâncare probabil frecvent apărută în timpul susținerii examenelor.

Sub influența unor stări emoționale intense care însoțesc orice examen (îngrijorare, agitație, nesiguranță, iritabilitate chiar), o serie de tineri încep să neglijeze mesele, concomitent apărând aşa-numita "lipsă de poftă de mâncare", care, la început accidentală, tinde să devină cu trecerea timpului tot mai accentuată. A ceda însă în fața acestei situații ar avea

urmări negative pe care mulți le resimt în timpul examenelor: randament intelectual scăzut, slăbiciune nervoasă şi fizică (de multe ori concretizată în amețeli "cu cauză necunoscută", oboseală permanentă) şi altele de acest gen. Dimpotrivă, cel care doreşte să îşi păstreze capacitățile intelectuale la nivelul maxim trebuie să urmărească regimul alimentar şi odihna suficientă.

Regimul alimentar trebuie urmărit nu atât din punct de vedere cantitativ, cât mai ales calitativ.

Alimentația nu trebuie să fie mai bogată în calorii ci, mai ales, în vitamine şi zaharuri.

Vitaminele au rolul de a echilibra o serie de procese care se produc în organism (printre altele echilibrează şi sistemul nervos), în timp ce glucoza este "hrana" creierului, "combustibilul" de care acesta are nevoie cu disperare în timpul pregătirii pentru examene. Şi mai ales în momentele de concentrare pentru un răspuns foarte bun.

Având în vedere că pe piață există variate produse farmaceutice sub forma combinațiilor de vitamine, le poți folosi. Dar nu face totuşi abuz de ele şi cere sfatul medicului.

Problema pe care o ridică îndeosebi fetele este aceea că în urma unei astfel de activități "pun" un kilogram sau două pe ele. De aceea se feresc de mâncare de parcă ar fi otravă. E absurd. Prețul plătit este prea mare (nervozitate, angoasă, randament scăzut) pentru a conserva o greutate la care pot să ajungă din nou cu puțină voință, la două săptămâni după terminarea sesiunii. Este, fetelor?

9.2. Dar fumatul ? Dar alcoolul ?...

Pasionații țigării s-ar putea să nu fie de acord cu mine, dar rezultatele experimentelor ştiințifice sunt clare: **tutunul nu este un stimulent**. Dimpotrivă: consumat chiar şi în calități mici, dar în mod constant, se

transformă într-un agent care atacă rezistența organismului, iar consumat în mod obişnuit provoacă de multe ori lipsă de poftă de mâncare.

Probabil, cititorule, te bazezi pe organismul tău puternic, tânăr, capabil să găsească suficiente resurse de regenerare. Deocamdată. Aşa încât vom trece rapid peste problema fumatului în perioada examenelor, nu înainte însă de a-ți aminti că o cameră îmbâcsită de fum de țigară nu este una din cele mai stimulative atmosfere în care să te pregăteşti.

Cât despre **alcool**, acesta este unul din duşmanii cei mai înverşunați ai creierului. A consuma alcool peste măsură în timpul sesiunii de examene (inclusiv teze, admitere etc.) înseamnă a-ți distruge cu mâna ta potențialul intelectual enorm cu care te-a înzestrat natura. Totul pentru o "distracție" care de multe ori se poate amâna după ce examenele au luat sfârşit.

Oricât de ciudat ți s-ar părea, creierul se resimte multe zile după ce a fost intoxicat cu alcool.

Ce înseamnă să consumi "peste măsură"? Măsura o ştie fiecare. Nu sărbători prea des în avans (de fapt nici nu prea ai ce, până nu ai văzut rezultatul) ci păstrează-şi mintea limpede.

-----00000 00000 00000-----

CAPITOLUL AL X-LEA

DRUMUL SPRE SUCCES LA URMĂTOARELE EXAMENE

Până acum ai învățat ce să faci pentru a putea crede în succesul tău. Pentru ți-l apropia succesul, pentru a-i fi prieten.

Şi totuşi, în realitate de multe ori succesul se obține mai greu decât suntem dispuşi să acceptăm. Apoi, uneori a aprecia un rezultat ca fiind un succes sau un insucces este o chestiune destul de relativă. Poate pentru tine nota obținută la unul dintre examene este un semi-eşec, în timp ce pentru altul este un succes răsunător.

La vârsta ta, în tine stă puterea de a fi un învingător. Ştii bine aceasta, deşi uneori mai uiți. Rezultatul care astăzi te mulțumeşte mâine va fi cu siguranță depăşit. După cum s-ar putea prea bine ca pe baza învățămintelor trase de pe urma insuccesului de astăzi să îți clădeşti succesul adevărat de mâine.

În toate aceste cazuri modul în care **valorifici** ceea ce ți s-a întâmplat în trecut te ajută enorm. Ştii să tragi cu adevărat învățămintele dintr-o experiență pe care trecutul ți-a oferit-o? Ştii să generalizezi corect o experiență bună? Atunci drumul spre succesele viitoare ți se întinde în față. Atunci nu vei mai săvârşi aceleaşi greşeli, nu vei mai avea pierderi şi insatisfacții.

Experienţă are cu adevărat nu cel care a trăit multe, ci cel care a înţeles multe.

Experienţa se constituie şi se acumulează prin deducerea, extragerea învăţămintelor de pe urma unei (unor) activităţi, din viaţa şi din evenimentele trăite şi studiate.

Dar **nu activitatea ca atare este experienţă,** ci aceasta din urmă decurge din modul în care **interpretăm** activităţile, evenimentele şi viaţa noastră. Deci vom avea o experienţă cu atât mai bogată şi mai folositoare pentru viitor cu cât vom trage mai multe învăţăminte din tot ceea ce am făcut, văzut, auzit, cercetat sau cunoscut.

Învăţăminte bune poţi să tragi atât din succes, cât şi din insuccese. Cum?...

10.1. Ce este succesul? Dar eşecul?

Succesul (sau reuşita) reprezintă rezultatul favorabil, dorit, al unei acţiuni. Bunăoară, al unui experiment. Sau pur şi simplu al rezolvării unei probleme. Succesul poate fi şi victoria sau câştigul de cauză apărute în urma unei situaţii competiţionale.

Opusul succesului este **eşecul**.

Cei care înving în viaţă ştiu că eşecul are mai întotdeauna o cauză, o explicaţie, într-o eroare de gândire sau de procedură practică.

Nu mai învinovăţi pe nimeni. Nu foloseşte şi adesea te înşeli singur: Mai bine “demontează" piesă cu piesă întreg scenariul caută cu răbdare – vei

găsi, cu siguranță, cauzele insuccesului – fie în modul în care te-ai prezentat la examen, fie în modul în care ai învățat, fie în modul în care ai luptat sau ai crezut în şansa ta.

Fiecare are experiența lui, mai bogată sau mai săracă, exploatată mai mult sau mai puțin. Se cuvine să vedem ce concluzii **general valabile** putem trage de pe urma oricărui examen. Apoi să încercăm să particularizăm pe situații mai des sau mai rar întâlnite în timpul examenelor.

10.2. Succesul la examene. Ce ne indică el? Ce ne învață experiența să facem în caz de succes?

Fiecare examen pe care îl susții este mai dificil sau mai uşor decât un altul. ***Faptul că ai obținut un succes în cazul unui examen deosebit de dificil aduce o confirmare: în condiții de criză ai capacitatea să îți aduni toate forțele pentru a învinge***.

Experiența pe care o acumulează orice elev sau student îți arată că un succes, indiferent dacă e mic sau e mare, duce în primul rând la o **tendință de amplificare**, la dorința de repetare sau chiar de depăşire cu ocazia examenului următor, a examenelor următoare sau chiar a sesiunii de examene următoare. Ce îți spune experiența, tinere cititor: este bine sau este rău să dăm "undă verde" acestui impuls? Şi în ce limite?

Aminteşte-ți o situație în care ai trecut cu succes un examen sau o succesiune de examene. Acest succes s-a datorat în exclusivitate hazardului, norocului? Dacă da, probabil că sesiunea a fost un calvar pentru tine, deoarece a te lăsa la mâna norocului, şi încă în mod repetat, macină nervii. Important este, aşa după cum am arătat, nu simplul fapt al participării la

examene în acest mod, ci concluziile pe care le-ai desprins. Spre exemplu, concluzia că "nu merită riscul", aşa cum spun de multe ori studenţii. Sau poate concluzia că, în ciuda rezultatelor strălucitoare, nivelul tău de cunoştinţe este nesatisfăcător.

Dar să presupunem că succesul pe care ţi l-ai amintit se datorează pregătirii tale efective sau modului în care ai ştiut să îţi prezinţi cunoştinţele în examen. Descoperi deci o altă lege a succesului: succesul este ***întotdeauna* precedat de o serie de acţiuni sau de operaţiuni fără de care acesta ar fi greu de conceput**. În general acestea constau în alegerea profesorului meditator potrivit (dacă e cazul), folosirea notiţelor, a surselor de informare adiacente sau a testelor-grilă, a metodelor eficiente de memorare, respectarea programului şi folosirea forţelor imense care stau la îndemâna ta pentru a-ţi asigura succesul, informarea prealabilă asupra condiţiilor de desfăşurare a examenului, pregătirea psihologică, în fine, tot ceea ce ştii tu că este necesar pentru a-ţi apropia succesul.

> Succesele mici, pregătitoare, aştern drumul către Marele Succes.

10.3. Dacă ai avut succes e bine să îţi doreşti mai mult?

Experienţa e clară: DA. Din moment ce ai dobândit o oarecare încredere în forţele tale, de ce să nu te foloseşti de ea ca de un suport moral? De ce să nu exploatezi un sprijin pe care uneori cei din jurul tău nu îl au? Ai văzut în "**Arta de a învăţa**" că motivaţia internă, corect folosită, e cea mai bună cale spre succes. Legile nescrise ale acestei lumi arată că tot ceea ce nu evoluează nu rămâne pe loc, ci involuează. La fel şi cu succesul: oricât de mic ar fi, dacă e cultivat, creşte şi dă roade la timpul cuvenit. Dacă e marginalizat şi tratat cu indiferenţă, se ofileşte şi moare.

Ce-ar fi fost dacă părinţii tăi ţi-ar fi dat de mâncare pe la 4-5 ani, când "merita" să înceapă să îţi dea de mâncare? Mai trăiai până la 4-5 ani? Nu mai trăii nici o săptămână.

La fel şi succesele: mai întâi sunt cele mici. Şi numai dacă le cultivi şi perseverezi le vei obţine şi pe cele mari.

Nu pierde avantajul - fie el numai de moment – pe care succesul ţi-l conferă, pentru că el s-ar putea ca altfel să nu se întoarcă prea curând! În plus, cel care a cunoscut succesul trăieşte timpul ca o dimensiune pe care o pot împărţi, distribui, organiza în conformitate cu decizia lui liberă. Cu alte cuvinte, obiectivele dificile par mai uşor de îndeplinit şi doreşti să le îndeplineşti cu bine. E normal.

Ce ne mai spune experienţa? Experienţa ne arată că ***a face faţă succesului la examen nu este întotdeauna o sarcină uşoară, deţinătorul lui putând să-şi piardă măsura***.

> A reuşi mai bine acolo unde alţii nu au avut acelaşi succes i-ar putea determina pe unii să creadă că sunt de-a dreptul infailibili.

Iar de aici pot apărea problemele pe care le-am observat la alţii sau a căror rezultat l-am resimţit noi înşine într-o situaţie similară: apare ideea greşită că "înalta" şi "nelimitata" competenţă îţi dă dreptul să consideri ca inutilă continuarea efortului de pregătire, că de-acum înainte rezultatele bune vin în valuri fără efort. În cazul sesiunilor studenţeşti situaţia s-ar traduce prin scăderea interesului şi implicit a gradului de pregătire pentru următoarele examene. Dacă în urma unui succes ai intenţia "să te culci pe lauri", adu-ţi aminte de ceea ce ai observat în cazul altor examene: situaţia iniţial favorabilă s-ar putea răzbuna la examenele următoare şi ar putea degenera într-o suită de rezultate nesatisfăcătoare. O suită mai lungă sau mai scurtă, în funcţie de cât de repede revii cu picioarele pe pământ. Succesul obligă, iar obrazul subţire...

Succesul îi surprinde nepregătiţi pe cei ce nu ştiu să îşi valorifice experienţa (sau poate nici nu o au?): dacă el obligă la obţinerea unui rezultat similar în viitor, **presiunea viitorului succes este de multe ori enormă**,

mulți dând înapoi în fața efortului pe care știu că trebuie să-l facă pentru a nu coborî ştacheta. Cu toții am avut sau avem colegi pe care un succes, chiar ieşit din comun, nu i-a putut totuşi determina să se mențină la nivelul atins. Am avut sau avem colegi care se mulțumesc doar cu ceea ce au obținut, fără a avea de la viitor pretenții pe măsura forțelor lor reale, pe care rezultatul tocmai obținut le-a confirmat cu prisosință. Consideră ei singuri rezultatul ca fiind un accident – şi atunci profesorul de ce l-ar considera altfel?

Experiența ta şi a colegilor tăi arată însă că aceşti oameni nu merită cu adevărat succesul. Ei au fost (şi poate că vor rămâne mult timp de acum înainte) nişte învinşi. În cel mai bun caz resemnați cu acest greu statut, dacă nu cumva vor căuta la alții, în jur, sau în împrejurări neprielnice "scuza" pentru eşecul lor. E drept, succesul îndeamnă - **dar şi obligă** - la obținerea altor succese, ceea ce e normal. Deopotrivă de normal e ca tu să faci tot ce poți ca să nu iroseşti sugestia pozitivă dată de acest moment, ci să vezi ce anume a determinat succesul şi să încerci să-l reeditezi. Experiența unor examene îți va fi cu siguranță de folos în stabilirea strategiilor de urmat în viitor.

Dacă vei fi cinstit cu tine şi nu îţi va mai fi frică, vei vedea că ai la îndemână TOTUL pentru a reedita oricând succesele din trecut.

Nu porneşti în nici un caz de la zero, ci porneşti cu mângâierea succesului în suflet.

Alţii nu au aşa ceva.

Dimpotrivă.

Şi mai porneşti cu ceva – şi nu e puțin lucru: cu experiența pe care ai ocazia să o extragi din evenimentele (examenele) la care ai luat parte – tu sau alții. Ai în tine forțe spirituale enorme, cu efect pozitiv pe care îl vei resimți

din plin dacă vei vrea să le foloseşti cum se cuvine[13] – şi ştii prea bine şi aceasta, dar uneori te încăpățânezi să nu accepți. Resurse se găsesc suficiente, important e să fii convins că, în ciuda unor eventuale insuccese de moment, va veni şi ceasul biruinței depline.

Am arătat până acum ceea ce a confirmat de atâtea ori viața:

Pentru ca o acţiune să se încheie cu bine, trebuie să doreşti să ai succes.

Atâta vreme cât orice luptă se dă pentru victorie, te condamni singur dacă pleci din start cu ideea că vei pierde.

---

[13] Aici e alt subiect. Pentru a arăta ce înseamnă să mergi liniştit la examen, chiar atunci când totul se prăbuşeşte, când nu mai poți nimic (sau ți se pare) am scris pentru cine vrea "**Lumina minţii prin credinţă – tinerii în faţa examenelor**", în care am arătat: Vei vedea cum, luptând cu Credință curată, vei deveni ceea îți doreşti şi îți este de folos să devii. Întreabă-te în liniştea nopții dacă totuşi ceea ce îți doreşti e de folos. Aici e singura barieră. Nu ştii? Întreabă-L pe Cel care ştie răspunsul. Iată ce ne spune Sf. Apostol Iacov: *"De este cineva din voi lipsit de înțelepciune, să o ceară de la Dumnezeu, Cel ce dă tuturor fără deosebire şi fără înfruntare;* ***şi i se va da.***

Să ceară însă cu credință, fără să aibă nici o îndoială, *pentru că cine se îndoieşte este asemenea valului mării, mişcat de vânt şi aruncat încoace şi încolo.*

Să nu gândească omul acela că va lua ceva de la Dumnezeu" (Iacov 1: 5-7)[13].

Şi mai spunea un mare sfânt al secolului trecut, Părintele Porfirie: "Omul care îşi dăruieşte inima lui Hristos devine cu totul alt om. Se umple de Hristos. Iar când mintea şi inima unui om sunt pline de Hristos, atunci ***omul acela este înțelept, este deştept***, în sensul că Duhul lui Dumnezeu îl învață totul (...). Orice greutate ar întâmpina, nu deznădăjduieşte, ci aleargă la Hristos, Care sălăşluieşte în el, găsind mijloace uşoare de a depăşi greutățile, fără ca acestea să îl afecteze sau să îl strice lăuntric". (din capitolul "**Dezleagă minţii mele taina! – Cuvânt pe drumul către Tine(ri)**").

Ai luat hotărârea să îți clădești temeinic succesul? Simplul fapt că citești acest curs indică aceasta. Ai sădită în tine **dorința** de a-l obține? Știi ce să faci? Cu siguranță. **Vrei să faci?** Răspunde. Sincer.

Presupun că ai cunoscut cel puțin o persoană care în urma unor examene a obținut succese repetate (dacă nu cumva chiar tu ești acea persoană). Adu-ți aminte cum se comporta ea în examen: afișa încredere sau neîncredere în forțele sale? Dacă afișa neîncredere, încearcă să vezi dacă nu cumva era doar de fațadă (de obicei cam așa stau lucrurile). Din experiență știi însă că o astfel de persoană trebuie să fie încrezătoare în rezultatele bune pe care urmează să le obțină și că, dacă îți aduci aminte, regula era aceea că, **"inexplicabil", rezultatele "se aliniau" conform cu dorințele sale**. Mecanismul este cunoscut sub numele de "obișnuirea cu succesul" și semnifică un soi de inerție, din care ar trebui să lipsească un lucru: automulțumirea. Acest mecanism poate fi destul de ușor explicat. Gândește-te la o locomotivă care trage după ea un număr de vagoane: întotdeauna pornirea consumă o cantitate imensă de energie, în timp ce *energia necesară pentru a menține trenul în mișcare este de doar 10% din cea necesară pentru pornire*, cu toate că este vorba de **același număr de vagoane, de aceeași greutate.** Vezi ce ușor se explică niște lucruri dacă știi ce să extragi din experiență?

10.4. Ce ne spune eșecul?

Eșecul face parte din programul vieții și din drumul spre succesele viitoare**.** Dar depinde și de tine dacă e un pas spre descurajare sau spre un viitor succes imens, care de obicei pândește la primul colț.

S-ar putea însă ca viața să te pună destul de mult la încercare înainte de a-ți oferi bucuria succesului. S-ar putea ca înainte de a simți gustul victoriei să treci prin deziluzii, prin eșecuri, uneori chiar repetate. Experiența te învață și de data aceasta că

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Succesul din prima încercare e un adevărat miracol.

Să ne aducem aminte de o reacție cât se poate de des întâlnită în caz de insucces: **scăderea** (mergând uneori până la forme foarte grave) **a încrederii în forțele proprii.** Atitudine foarte dăunătoare, ce adeseori merge mână în mână cu autocompătimirea şi cu pozarea în victimă persecutată pe nedrept. Te recunoşti cumva?...

Acest sentiment de neîncredere în capacitatea şi în forțele proprii este unul din efectele negative ale insuccesului - cu atât mai pregnante cu cât mai multe din acțiunile întreprinse s-au încheiat cu rezultate necorespunzătoare. Nu ți s-a întâmplat numai ție, ci se întâmplă multora. Neîncrederea duce la o prudență excesivă, care blochează inițiativa şi poate da naştere fricii şi fugii de răspundere. Ne aducem poate aminte că în unele cazuri colegi de-ai noştri preferau să se retragă "în găoacea lor", teama de un nou eşec determinându-i să acționeze mult mai prudent decât era necesar. Nu mai riscau, deşi poate atunci era momentul să lupte cu şi mai multă înverşunare.

Dar este renunțarea cea mai potrivită atitudine?

Desigur, e ciudat să mergem pe acelaşi drum înainte de a cunoaşte cauzele adevărate ale insuccesului anterior. Dar, o dată acestea cunoscute şi izolate, nimic nu te mai poate îndreptăți să te mulțumeşti cu puțin. E dăunător pentru tine să începi să gândeşti negativ şi să anticipezi insuccesele viitoare.

A porni la luptă cu "certitudinea" înfrângerii este cea mai grea şi cea mai ruşinoasă povară pe care o poate cunoaşte un om.

Anticiparea unui eşec e primul pas către eşec. Adesea singurul necesar.

– Horațiu Sasu –

Experienţa nu ne poate ajuta totuşi într-o singură situaţie: în cazul **eşecurilor "timpurii"**. La apariţia lor nu ştim ce să facem**.** Primele eşecuri au nevoie de o atenţie specială din partea noastră, căci lipsa de experienţă ne poate arunca în nesiguranţă, subapreciere. Asemenea micului bulgăre de zăpadă, lipsa de experienţă poate declanşa o avalanşă de insuccese viitoare. Rezultatul? **Scade - sau chiar dispare - credinţa în succesul viitor şi în propria valoare. Iar cine nu crede în succes refuză să mai încerce, de teama riscului.**

Dar, dacă nu mai încerci, de unde să apară succesul?

Refuzul de a mai încerca o dată este de fapt adevăratul eşec, de care de multe ori nu suntem conştienţi.

Nu e cazul să discutăm aici despre situaţia eşecurilor repetate în urma susţinerii concursului de admitere la o facultate (deşi, faţă de trecut, când admiterea la facultate avea o miză imensă, acum e doar una din opţiuni), motivul cel mai important fiind că anul acela de stat "pe tuşă" reprezintă un avantaj enorm sub aspectul timpului pe care îl ai la dispoziţie pentru pregătire. Nu uita că majoritatea contracandidaţilor tăi sunt absolvenţi de liceu, care, pe lângă că au avut mult mai puţin timp la dispoziţie decât ai avut tu, au pornit de multe ori în pregătirea lor de la zero, sau, în orice caz, de la mult mai puţin în comparaţie cu tine. E bine să ai mereu vii în minte aceste avantaje, căci ele te vor ajuta să te fereşti a fi "eternul aspirant" la un loc în băncile facultăţii[14].

---

[14] Acum nu mai e miza care era o dată. Cine nu reuşeşte "din prima" poate intra la o facultate particulară. Dar sunt mulţi (de admirat) care, după un an de facultate, încearcă din nou şi din nou să intre pe locurile fără plată. E important să ştie ce au de făcut şi să creadă în şansa lor. E foarte important.

Experiența - a noastră sau a altora - ne arată că eşecurile repetate pot duce la degradarea aspirațiilor, a idealului inițial, la scăderea exigențelor. Privind în urmă, drag prieten, tu ce vezi că ai făcut? Cumva ai preferat să realizezi mai puțin în loc să trăieşti experiența neplăcută a insuccesului? Sau ai avut **încredere în forţele tale** şi, departe de a te mulțumi cu mai puțin decât puteai cu adevărat, te-ai mobilizat, ai luptat cu credința în succes?...

Aşadar, dragul meu cititor, nu face greşeala de a te lăsa pradă insuccesului! Ai ajunge să trăieşti timpul ca pe o valoare fatală, iar viitorul va fi pentru tine o serie de neîntrerupte amenințări. Ceea ce poate face din oricine o nulitate.

Ai la îndemână totul pentru a reuşi. Cunoşti acum lucruri noi, multe nici măcar bănuite de cei din jurul tău. Iar în aceste condiții tot cei din jur sunt mai buni decât tine? Nu ar fi prea normal... Cu atât mai mult cu cât acum ți-ai dat seama că a învăța nu înseamnă a toci şi că a susține un examen nu înseamnă a da un simplu răspuns sau a reproduce ceva pe nişte foi de hârtie.

10.5. Experienţă şi analiză logică

"Aceleaşi cauze generează aceleaşi efecte" este părerea unora care nu prea ştiu cum să interpreteze ceea ce se întâmplă în jurul lor. Şi care sunt derutați de multe ori de mulțimea de variabile pe care trebuie să o ia în considerare atunci când trebuie să tragă o concluzie. Pentru ei soluția e cel mai adesea simplă: renunță la a analiza faptele pe care li le oferă viața, stăruind de multe ori în aceleaşi greşeli. Cu această atitudine pleacă la examen ca să ia notă bună. Unii chiar reuşesc! Ba mai mult, îşi atribuie merite incontestabile!

Cei care ştiu însă cu adevărat să valorifice experiența pornesc de la principiul enunțat corect şi complet: "Aceleaşi cauze **în aceleaşi condiţii** generează aceleaşi efecte". Având în vedere că nici un examen nu se aseamănă cu un altul datorită **condiţiilor** concrete diferite în care se

desfăşoară, este bine să învățăm a diferenția, în analiza noastră, cauzele de condiții.

Cauza este un fenomen, un eveniment, o stare de lucruri care precedă şi provoacă apariția unui fenomen numit efect.

Condiţia este un fenomen care singur nu poate genera apariția efectului, dar care influențează această apariție, putându-l frâna, stimula sau îndrepta spre alt mod concret de manifestare. Deci condiția singură **nu** poate genera efectul, ci doar îl poate orienta spre a se materializa într-una din posibilitățile previzibile.

Pentru a înțelege mai bine diferența dintre cauză şi condiție să ne gândim la zăpada de pe un versant muntos. Dacă la un moment dat vremea se încălzeşte brusc, zăpada se poate topi, apa rezultată putând genera inundații. Dacă vremea se încălzeşte mai lent, aceeaşi cantitate de zăpadă poate genera o avalanşă. Iar dacă vremea nu se încălzeşte deloc, temperatura rămânând în mod constant sub temperatura de îngheț a apei, se poate forma un ghețar. Care este deci cauza comună a inundațiilor, avalanşei sau al formării ghețarului? Care este deci elementul care le determină şi în lipsa căruia nu se mai poate produce nici unul din efectele amintite mai sus? Desigur, o cantitate mare de zăpadă pe versantul de munte. Este suficientă această cauză pentru a apărea acelaşi efect? Nu, efectele sunt diferite în funcție de anumite **condiţii concrete**: încălzirea bruscă sau lentă a vremii ori, dimpotrivă, menținerea temperaturii scăzute. Pe de altă parte, aceste condiții, **singure**, nu pot genera efectele în lipsa cauzei, respectiv în lipsa cantității de zăpadă.

10.6.Descoperă etapele corecte ale succesului

Fără a dori să ne afundăm prea mult în teorie vom aminti doar că unele efecte se pot produce ca urmare a unui şir de condiții şi nu numai a uneia singure. De fapt, majoritatea situațiilor de examen ne oferă exemple de efecte apărute (şi) ca urmare a existenței unui număr mare de condiții. Nici măcar **rezultatul de la examen** (văzut ca efect al unor eforturi intelectuale -

cauza generală - şi al unei sume mai mari sau mai mici de condiții concrete) **nu poate fi interpretat unilateral**. Se prea poate ca majoritatea condițiilor să fi fost îndeplinite, iar rezultatul să fie diferit de cel dorit sau aşteptat pentru simplul motiv că la un moment dat au intervenit alte condiții - fie în pregătire, fie în modalitățile concrete de desfăşurare a examenului.

Să luăm un exemplu: tu şi colegul tău aveți de pregătit **acelaşi** examen, în **acelaşi** interval de timp. El învață după program, iar tu înveți fără a-ți organiza în vreun fel timpul. Observi însă după un timp că acumulările lui sunt mult mai rapide decât ale tale şi că, pe zi ce trece, diferența de "acoperire" a materialului învățat creşte din ce în ce mai mult în favoarea lui. La examenul oral el obține o notă mai bună, datorită faptului că a ştiut să răspundă la întrebările adresate de profesor, întrebări care vizau aspecte mai dificile, pe care el le-a repetat în ziua de dinaintea examenului. Ca urmare, tragi concluzia că la următorul examen va trebui să te pregăteşti organizat, dacă vrei să obții rezultate similare. Aşa şi procedezi, dar... rezultatele sunt din nou nesatisfăcătoare. Nu ai ştiut să răspunzi la nişte întrebări de detaliu. Îți dai atunci seama că nu ai îndeplinit un act pe care l-ai observat de altfel la colegul tău: înainte de examen nu ai repetat aspectele mai dificile. Faci şi acest lucru pentru examenul viitor şi pleci de acasă convins că te-ai pregătit perfect să obții nota maximă, dar... din nou nu te mulțumeşte rezultatul, deoarece te-ai lăsat furat de presupunerile absurde făcute de colegii tăi, mai slab pregătiți, cu privire la severitatea exagerată a profesorului. În acelaşi timp, alți colegi de-ai tăi, **mai slab pregătiţi, dar mai încrezători în propriile forţe,** obțin rezultate tot atât de bune ca şi tine, unii chiar mai bune. Iar concluziile încep să curgă după atâtea încercări: terenul comun al tuturor celor care s-au pregătit pentru examenele respective a fost intervalul de timp pe care cu toții l-ați avut la dispoziție în vederea pregătirii pentru examen. **Condiţiile** în care fiecare dintre voi a pregătit examenul (organizat sau nu, cu respectarea sau nerespectarea unor cerințe) şi condițiile în care a limitat acțiunea factorilor defavorabili din timpul examenului au avut însă un rol hotărâtor pentru obținerea unor rezultate (efecte) diferite. Şi încă o concluzie – foarte

interesantă. Dacă aceleaşi cauze, în aceleaşi condiții, generează aceleaşi efecte, se poate întâmpla şi ca aceleaşi cauze**,** în condiții **parţial diferite,** să conducă la efecte **comune** (vezi situația în care un elev mai bine pregătit, dar emotiv, obține rezultate comparabile ce acelea ale unui elev mai slab pregătit, dar care nu se lasă influențat de sugestiile negative din jur).

Având în vedere aceste lucruri, e evident că

> Experiența trebuie necontenit reconsiderată şi reevaluată. Adaptată la situații noi. "Stoarsă" la maxim.

Şi nu numai experiența ta! Aminteşte-ți ce am spus despre informarea asupra profesorului (capitolul al IV-lea: "**Ce ai aflat despre examinator?**" din cursul de față), despre necesitatea discuției cu mai mulți colegi mai mari şi cu alte "surse" care te pot duce la concluzii corecte!

Elimină atitudinile care defavorizează succesul. Cultivă necontenit atitudini pozitive, care să te ajute să obții mult mai uşor rezultatele bune pe care le doreşti. Perseverând, gândurile bune vor deveni reflexe. Atunci succesul nu mai poate fi stăvilit.

> **Nu trece peste situaţiile pe care ţi le oferă viaţa fără a trage învăţămintele de rigoare. E adevărat, tot păţitu-i priceput. Numai că această "pricepere" trebuie să fie în măsură să te ajute să prevezi şi să parezi la timp loviturile "neaşteptate" pe care le poţi primi. Doar atunci vei putea spune că ai cu adevărat o experienţă care te va ajuta oricând.**

-----00000 00000 00000-----

– Horaţiu Sasu –

CAPITOLUL AL XI-LEA

VIAŢA NE-AR PUTEA OFERI ACESTE EXEMPLE...

Paginile care urmează conţin nişte situaţii practice în rezolvarea cărora vei apela la ceea ce ai citit în acest curs pentru succesul tău la examene. Cazurile prezentate sunt în măsură să cuprindă cea mai mare parte a problemelor care pot apărea în examen şi au fost concepute pentru ca tu să anticipezi într-un mod util şi plăcut, fără a fi influenţat de tensiunea examenului, cele mai eficiente modalităţi de a obţine rezultatul dorit. Vei descoperi "la rece" calea de a evita un eşec sau de a înlătura consecinţele neplăcute ale acestuia.

Aceste cazuri nu zugrăvesc personaje cu atitudini exclusiv pozitive sau exclusiv negative, din cauză că rareori întâlnim în viaţă situaţii în care un om face totul perfect sau, dimpotrivă, merge din greşeală în greşeală. Atenţie la ceea ce e bine sau ce e rău, şi nu uita să te întrebi ce ai fi făcut tu în situaţiile de mai jos.

S-ar putea chiar să întâlneşti mai jos atitudini despre care nu am vorbit în amănunt în cursul de faţă. Am optat special pentru o astfel de cale, ca să te îndemn să gândeşti şi asupra cărora va trebui deci să te apleci singur. Te asigur că astfel de situaţii - neutre sau aparent neutre, sub aspectul efectelor pe care le generează - se întâlnesc destul de des la examene!

Să începem, deci...

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Cazul nr.1

Victor se pregăteşte să susțină în scris examenul de bacalaureat la biologie. Nu e o materie de care să aibă nevoie la facultate. A preferat-o deoarece s-a informat de mai demult în legătură cu posibilele subiecte şi a aflat de la un coleg a cărui mamă era profesoară că anul trecut se propuseseră mai multe variante de subiecte la biologie iar anul acesta urmează ca subiectele de examen să fie extrase dintre aceleaşi variante, pe care le aflase deja de la un coleg mai mare. În cele două zile pe care le-a avut la dispoziție Victor a învățat timp de zece ore pe zi subiectele de pe biletele-variantă, astfel încât în ziua examenului îl putem vedea foarte surâzător şi foarte încrezător în curtea liceului...

La puțin timp după ce a intrat în sala de examene, îşi vede confirmate aşteptările: cele trei subiecte ale examenului făceau parte din cele douăzeci pe care le învățase. Subiectele erau totuşi destul de dificile şi foarte lungi, drept pentru care se hotărăşte să scrie pentru început pe ciornă tot ceea ce ar putea avea legătură cu ele, cu atât mai mult cu cât în minte i se revărsa un potop de informații disparate şi destul de confuze uneori.

Problema este însă că la subiectul al treilea nu îşi poate aduce aminte partea de mijloc, de fapt cea mai importantă - aşa încât încearcă să îl întrebe pe colegul din față "ce trebuie scris". Îl întreabă acum, îl întreabă peste cinci minute, apoi peste alte câteva minute, până când, enervat, colegul se întoarce la el şi ripostează: "Lasă-mă în pace odată, tu nu vezi că am şi eu de scris?". "De ce s-o fi supărat?" se întreabă Victor. "Doar până acum l-au întrebat şi alți colegi, unii chiar de două sau de trei ori, şi le-a spus ce trebuie să facă..."

Cu această nedumerire în suflet, Victor începe să "atace" subiectele. Subiectele sunt destul de lungi, iar el trebuie să scrie mult, aşa că scrie repede, iar când se întâmplă să greşească ceva taie cu furie ceea ce a greşit. Numai că... pe la jumătatea lucrării îşi aduce aminte că tot ceea ce era greşit trebuia pus în paranteză, fiind avertizat că tăietura era considerată un semn particular în urma căruia lucrarea lui de bacalaureat putea fi anulată.

Furios, cere o nouă foaie şi se apucă să transcrie totul parcă şi mai urât decât înainte. "Să sperăm că n-o să se ia în considerare aspectul foii tocmai la biologie..." se încurajează el, scriind de zor. Numai că... mina de pix se termină, iar colegii îi pot oferi doar un stilou sau un pix cu mină neagră. Ce să aleagă? "Dacă până acum am scris cu pixul, pix să fie şi mai departe, chiar dacă prima mină a fost albastră. Că doar n-o să scriu jumătate de lucrare cu pixul şi cealaltă jumătate cu stiloul!".

La un moment dat Victor înlemneşte când aude în spatele lui, fără să vrea, o discuție între doi colegi care se consultau asupra celui de-al doilea punct, pe care l-au tratat complet diferit față de modul în care vroia el să îl trateze! Şi totuşi, el era sigur pe ceea ce învățase, mai ales că aspectele tratate de colegii din spate nici nu figurau măcar pe biletele de pe care învățase el!

"Nu mai e timp de gândire: dacă amândoi spun că aşa e bine, scriu şi eu ca ei", se hotărăşte Victor, şi, profitând de neatenția profesorului care supraveghea examenul, "face rost" de foaia cu subiectele de la cei doi colegi, copiind-o integral. "Ce bine", se gândeşte el ,"că nu mai trebuie să îmi storc creierii cu ce trebuie scris aici!..."

Cu câteva minute înainte de a expira timpul de examen Victor termină de scris. Nu mai are timp să se uite peste foi, deşi ştie că în câteva locuri are inexactități în exprimare. Nici nu s-a prea apropiat prea mult de modul de prezentare din manual. "Doar e biologie, nu română", se consolează el...

* * *

În acest exemplu, destul de simplu de altfel, poți găsi, cititorule, o serie de "capcane" pe care le poate întinde examenul scris. După ce le descoperi te-aş ruga să te gândeşti ce ai fi făcut tu în situațiile critice prin care a trecut eroul nostru.

Cazul nr. 2

Adrian va susține peste câteva zile examenul de admitere în facultate (sau în liceu, dacă preferi). Deoarece ştie că peste numai câteva zile va trebui să se deplaseze într-un oraş aflat la 200 de kilometri depărtare pentru a susține examenul, se hotărăşte să intensifice pregătirea, reducând total orele de somn de după amiază şi lucrând aproape continuu câte 12-13 ore pe zi. Cu toate acestea, nu mai are timp să repete nişte capitole care, de altfel, îi ridicaseră probleme la fiecare repetare, astfel încât se simte cam "descoperit" pentru examen. Şi când se gândeşte că s-ar putea să fie chiar 10 candidați pe loc!... Să rişte să meargă la examen fără să fi repetat capitolele care îi ridică probleme?

Cu o zi înainte de examen se deplasează în oraşul respectiv. Călătoria e lungă şi obositoare, iar el ajunge pe la ora 21. Nu mai mănâncă, ci merge direct la culcare, deoarece este foarte obosit. Înainte de a dormi însă se gândeşte că examenul va fi mult mai greu decât a crezut, deoarece concurența reală e cam de 15 candidați pe un loc. Or, el ştie că numai hazardul te poate ajuta în astfel de situații. Şi cum el e veşnicul ghinionist...

Dimineața se trezeşte cu o greutate în suflet, pe care nu şi-o poate explica. Se uită la ceas: mai are abia o jumătate de oră până la începerea examenului, iar el nici măcar nu are pregătite hainele! Se îmbracă neliniştit, în timp ce mama lui îşi frământă mâinile cu disperare: "Vai de mine, ce ne facem dacă pierdem intrarea în examen?..."

Nu mai are timp să mănânce nimic, deşi îi este foarte foame, ci bea doar o cafea tare, care să îl țină în formă în timpul examenului. Ajuns cu cinci minute înainte de intrarea în examen, neliniştea sa creşte mereu: o masă enormă de candidați aşteaptă bătălia pentru numai 60 de locuri! Iar el îşi aduce aminte că până şi în confruntarea cu colegii de clasă era mereu printre ultimii. E drept, de un an de zile s-a hotărât să pună punct situației şi a început să învețe atât de bine la materiile pentru examen, încât meditatorii lui erau pur şi simplu entuziasmați. Chiar la ultima întâlnire cu unul dintre profesori, acesta i-a spus că va fi printre primii zece. "Printre

primii zece picați, poate", își spune Adrian cu amărăciune. Cu atât mai mult cu cât, înainte de a intra în sala de examene, o vede pe mama lui făcându-i crispată semne cu mâna din mulțimea de părinți. "Dacă nici mama nu e în apele ei..."

Ajuns în sala de examene, Adrian încearcă să se liniştească. Dar nu poate. Ciuleşte urechea: o contracandidată de a sa îi şopteşte alteia: "În anii trecuți s-au dat subiecte atât de grele...". "Nu mă interesează", răspunde colega, "eu am locul meu asigurat: am avut peste 9,50 la olimpiada județeană şi tot peste 9,50 la teste, aşa că...". "Da îți permiți să gândeşti aşa", se gândi cu ciudă Adrian, şi, cu un gest pe care nu şi-l putea explica, începe să calculeze absent care e concurența reală, luând în considerare un loc mai puțin - acela deja ocupat de fata din stânga. Răsuflă ceva mai uşurat: 15,25/loc. "Mă rog", se gândeşte el, "n-ar fi prea mare creşterea. Dar câți or mai fi ca ea?".

În sfârşit sunt aduse şi subiectele de examen. Primul punct e uşor: o temă care, deşi e destul de lungă, i-a plăcut să o învețe şi o ştie. La al doilea punct simte însă că i se moaie picioarele: are de făcut o sinteză, lucru care nu i-a reuşit niciodată, drept pentru care a şi evitat sistematic aspectul la meditații. De fapt, nici n-a ştiut că examenul putea să constea şi dintr-o sinteză. Programa parcă spunea ceva, dar nu ştie exact, pentru că nu a citit-o prea atent. Citise el odată undeva cum se face o sinteză. Dar ce se spunea acolo că trebuie făcut?...

După ce scrie subiectele, Adrian îşi lasă gândurile să zboare. Îi vin în minte o groază de aspecte de la primul punct, aşa încât aşteaptă să se liniştească pentru a putea "ataca" primul subiect aşa cum trebuie, nu dezorganizat, după cum îi veneau în minte fragmentele de lecție. E clar, e obosit, sunt alții mai buni - sunt îndeplinite toate condițiile ca să rateze examenul. Unde mai pui că nu mai scrie nici stiloul, pentru că în graba plecării de acasă uitase să îi încarce rezervorul!

Nici nu prea ştie bine ce a scris şi ce nu. La primul subiect a ştiut destul de bine, deşi o serie de lucruri pe care şi le amintise în primele minute a fost apoi imposibil să şi le amintească. La al doilea subiect nu a

scris nimic. "Oricum o să pic..." se gândi el, şi predă lucrarea după o oră şi jumătate de la începerea examenului.

Se îndreptă agale spre ieşire, timp în care, tot gândindu-se la al doilea subiect, parcă începe să se înfiripe un plan de sinteză. "Ce rost mai are acum? Dacă n-am ştiut la examen, degeaba ştiu acum", se gândeşte el cu ciudă. Porneşte încet spre casa mătuşii sale, cu gândul că orice ar face e pierdut, deşi mai are de susținut două probe, la materii dificile, dar care pe el realmente l-au pasionat. “degeaba”, oftează el, “ce-i pierdut e pierdut pentru totdeauna”...

Cazul nr. 3

Ana Maria e o studentă eminentă la Academia de Studii Economice. Rezultatele pe care le avea îi îngăduiau să privească examenele cu o oarecare detaşare în ultimul timp, observând chiar că norocul a fost de partea ei chiar când nu era pregătită aşa cum se cuvenea. Acum e în plină sesiune şi se hotărăşte să îşi alcătuiască un program pe zile, cu ajutorul căruia să poată cuprinde materia examenului următor, dar şi materiile de la alte două examene, destul de grele, pentru care încă nu s-a pregătit deloc. Este ferm hotărâtă ca, indiferent de cât de greu va fi să mențină ritmul în următoarele zile, să nu renunțe la cele două ore de somn de după amiază, între orele 14 şi 16. Oricum, examenul e oral şi contează mult pe farmecul ei personal şi pe faima ei de fată "descurcăreață" în astfel de examene, aşa încât nu îşi face griji prea mari.

Primele două zile din cele şapte pe care le are pentru pregătirea examenului se scurg conform planului. Îi place ca de câteva ori pe zi să se gândească şi să trăiască intens, cu ochii minții, bucuria ieşirii din examen...

Următoarele două zile aduc însă o oarecare întârziere față de planificarea făcută, ceea ce nu o îngrijorează, cu toate că programul e gândit "la minut". În primul rând ea s-a descurcat şi la ultimele examene, cu toate că nici atunci nu a învățat cât trebuia, aşa încât, evident, se va descurca şi la acesta. În al doilea rând nu are de ce să intre în panică, pentru că în

definitiv poate foarte bine să câştige o zi renunțând să mai repete în ziua de dinaintea examenului nişte chestiuni care îi ridicau probleme, dar care nu erau totuşi chiar atât de importante.

În seara de dinaintea examenului termină de repetat materia pentru a doua oară. Se uită la ceas: e ora 22,30. Ar mai avea totuşi timp să repete şi acele aspecte mai dificile? După calculul hârtiei, ar mai avea nevoie cam de şase ore. E cam obosită, şi nici în celelalte nopți nu a dormit prea mult. Dar **trebuie** să facă efortul! Şi îl va face: va repeta o parte din capitolele respective până la ora 2,00, apoi va dormi până la 4,30, după care va repeta şi partea din materie rămasă, până la ora 7,00. Ar mai fi însă ceva ce nu trebuie să uite: înainte de a adormi ar fi bine să îşi pregătească hainele, foile, pixul şi tot ce îi mai trebuie în examen...

La ora 4,30 țârâitul deşteptătorului o face să tresară. Se îmbracă repede şi începe să repete mai departe, cu toate că simte că în cap i se încâlcesc toate ideile. Şi doar citise într-o carte cu tehnici de învățare că sunt suficiente 3 ore de somn cu condiția ... ce condiție? În fine, nu mai contează, greşeala s-a făcut. Refuză gândul unei cafele - "mă agită prea tare" - iar pentru a se înviora deschide fereastra pentru ca în cameră să pătrundă aerul rece al nopții, şi repetă, repetă, repetă...

Ca să fie mai sigură că va termina la timp îşi pune ceasul în față şi urmăreşte să nu depăşească în nici un caz cele zece minute alocate fiecărei pagini pe care o mai are de repetat. La ora 7,15 se ridică de la birou bucuroasă că a terminat de repetat totul. O ultimă privire în oglindă, o ultimă aranjare a unei bretele a rochiei - cam decoltată rochia, e drept, dar a aflat de la colegele mai mari că aşa va avea sigur succes - şi... la facultate!

Ajunsă acolo - stupoare! Îşi găseşte colegii foarte agitați, deoarece profesorul venise foarte prost dispus, intrase în examen mai repede şi, până să ajungă Ana Maria la facultate, profesorul îl "picase" pe un coleg de-al ei, recunoscut ca fiind întotdeauna bine pregătit la examene. Ana Maria simte îndoiala strecurând-i-se în suflet: "Ce să fac? Să intru sau să nu intru? Nu sunt prea bine pregătită...Of, dacă aş mai fi avut câteva zile la dispoziție, ca să pot învăța cum trebuia...". Se uită derutată în jur. Colegii îi ocolesc

privirile, tensionați şi din ce în ce mai nesiguri pe ei. Deja câteva colege se pregătesc să renunțe la a mai intra în examen. Începe şi ea să se simtă dominată de încordarea colectivă. Neliniştea tuturor începe să devină şi a ei, iar în suflet îi tremură parcă tulburarea tuturor colegilor de grupă rămaşi "pe baricade".

"Mai bine ies puțin să mă liniştesc", se hotărăşte Ana Maria, aşa încât timp de un sfert de oră se plimbă pe aleile parcului de lângă facultate. Parcă s-a mai liniştit, dar nu atât cât ar trebui. Şi totuşi..."ce am în definitiv de pierdut? E drept, sunt nesigură pe mai mult de jumătate din materie, dar am şi eu norocul meu, nu?". Parcă e mai liniştită, parcă începe să-i revină încrederea în forțele ei. "Trebuie să intru", îşi spune ea, şi porneşte hotărâtă spre facultate. Unde, o dată ajunsă, îşi ia carnetul, pixul şi foile albe de hârtie şi intră imediat cum iese un coleg de-al său din sala de examene. "De ce au zis băieții că e nervos profesorul?" se întreabă ea în timp ce trage biletul. "Mie mi se pare destul de bine dispus..."

Trece în bancă, dar gândurile încep să o ia razna. În minte îi vin mereu frânturi din subiectele pe care le are pe bilet, lucru care o cam irită, pentru că în primele minute nu se poate deloc concentra, ca să înceapă să scrie ceva cât de cât organizat. Şi e atât de obosită!...Ca să nu mai vorbim că are un subiect în care trebuie dezvoltate o sumedenie de condiții. Cum să le dezvolte pe toate? Abia a terminat de scris ce trebuia la prima condiție, că a şi trecut cam jumătate din timpul pe care îl are la dispoziție. Şi, culmea, nici nu-şi mai aduce bine aminte celelalte condiții!

Când îi vine rândul să răspundă constată că nu ştie prea mare lucru, dar speră ca profesorul să fie îngăduitor cu ea. Şi totuşi... acesta îşi priveşte stingherit sacoul şi parcă ar vrea să adune nişte scame imaginare de pe el. "E clar, nu prea mă simpatizează. Dar atunci de ce totuşi privirea aceasta senină? Chiar aşa de bine ştie să se prefacă? De fapt, e cel mai bun avocat de drept comercial din oraş...". Cu aceste nelămuriri destul de neliniştitoare, Ana Maria începe să îşi prezinte răspunsul. Citeşte tot timpul de pe foaie, fără a îndrăzni să se uite la profesor, în timp ce în minte îi stăruie întrebarea: "Oare e de acord cu ce spun eu aici? Nu am de unde să ştiu...".

Singurul gest pe care îl sesizează privirile ei aplecate este tropăitul profesorului, de care ea făcea deseori haz la cursuri. "Înseamnă că nu e bine ce spun..." se gândeşte Ana Maria cu groază. Iar răspunsul ei se termină brusc atunci când profesorul începe să caute pe catedră carnetul ei de note...

* * *

Oprim prezentarea noastră la acest moment. Deznodământul poate fi oricare pentru Ana Maria: o notă bună (sau, mai precis, încă o notă bună), o notă mai slabă decât şi-ar fi dorit ea sau chiar o notă de nepromovare. Rezultate diferite care vor avea, evident, consecințe diferite din multe puncte de vedere. De ce depinde acest lucru? Asta e prima întrebare. Apoi, după ce descoperi toate greşelile Alinei, te-aş ruga să te gândeşti la următoarele aspecte:

a) Ce reacție ar putea avea Ana Maria în fiecare din aceste trei situații (succes, eşec, semieşec)?

b) Ce ar trebui să facă pe mai departe în fiecare din aceste situații?

Va trebui deci să cuprinzi în răspunsul tău toate aspectele despre care ai citit: stare psihică – înainte şi după examen -, alcătuirea sau revederea programului, modul de prezentare a lucrării şi aşa mai departe. Cu alte cuvinte, vei face... o sinteză. E greu, e uşor? Numai tu poți hotărî, **după** ce termini de răspuns la întrebări. În nici un caz înainte!

Succes!!!

Cazul nr.4

Acest caz nu este inspirat din viața studenților. **E copiat** după ea. Citindu-l, o să-ți dai seama că mintea omenească nu ar fi putut găsi un exemplu mai bun despre un mod de gândire închistat, absurd şi despre seninătatea cu care unii înghit în momentele de tensiune puternică tot ce li se serveşte, oricât de incredibil ar fi zvonul.

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Oricât de ciudată ar părea în unele puncte, întâmplarea a avut loc exact cum vei vedea mai jos. Nu am înfrumusețat, nu am dramatizat nimic. Vei vedea unde poate duce necunoaşterea unor chestiuni de psihologie elementară, dar şi cum pot apărea "minunile" în anumite cazuri. **Ar fi bine să îţi dai seama ce înseamnă să te pierzi cu firea într-un examen la care te-ai pregătit foarte bine, dar ar fi la fel de bine să te gândeşti puţin că este în puterea ta să obţii rezultatul dorit, în condiţii oricât de vitrege.**

Păstrează aceste concluzii pentru momentele în care dai de asemenea situații în examene şi procedează ca atare!

Zi obişnuită de examene la facultatea de Jurnalistică. În una din săli un număr destul de mare de studenți aşteaptă să intre în examenul oral. În **ultimul** examen - foarte greu, deoarece materia este destul de multă, iar ei sunt extrem de obosiți. Cu toții aşteaptă ieşirea primilor examinați cu destul de multă curiozitate, deoarece aflaseră că profesoara "prinsese" cu câteva zile înainte pe cineva copiind la examen, drept pentru care amenințase că "va schimba foaia".

Primii intrați ies pe rând destul de repede, cu note bune şi foarte bune. "Înseamnă că nu e nici o problemă", răsuflă uşurați cei care aveau de susținut examenul. Şi totuşi... la un moment se anunță primul "picat": un băiat bine pregătit, care fusese întrebat de profesoara respectivă o serie de lucruri pe care ea nu numai că nu le predase, dar de care nici măcar nu amintise atunci când prezentase programa de examene. Agitația, teama, se ridică amenințător în aer o dată cu murmurul celor care caută în alte cursuri ceea ce pretindea profesoara. Cei care urmează să intre "se pun la punct" şi cu aspectele respective, deoarece ele nu reclamau un prea mare efort de memorare. Dar... surpriză! Sunt picați unul după altul, deoarece profesoara pretindea prezentarea în total altă formă. Mai mult, se pare că întrebările referitoare la acele aspecte erau puse celor care răspunseseră **bine** la subiectele de pe bilet, astfel că atitudinea profesoarei era din ce în ce mai greu de explicat. Unii o puneau pe seama incidentului din zilele trecute

şi a promisiunii profesoarei făcută cu acest prilej, deşi nici această explicație nu era satisfăcătoare, întrucât nu toți cei care intrau ratau examenul: se întâmpla ca unii, chiar ştiind bine subiectele, să nu primească întrebări 'buclucaşe". Şi atunci care era explicația?

În timp ce studenții "pică" unii după alții, presupunerile se țin lanț...

Într-un colț al clasei patru sau cinci studenți repetă de zor. Abia dacă au dormit două sau trei ore în acea noapte, iar sub ochii lor oboseala a săpat urme adânci. Sunt din ce în ce mai agitați, datorită tensiunii în care îi ține atitudinea inexplicabilă a profesoarei. De s-ar termina o dată mai repede!..."Şi totuşi..." gândeşte un băiat din grupul de patru sau cinci, "eu am nevoie de nota **zece** ca să iau bursă. Eu **trebuie** să iau zece, cu toate că oricum va trebui să merg la o mărire de notă. Îmi mai trebuie un punct la o materie ca să am medie de bursă...". Îşi aminteşte ultima săptămână, în care, deşi obosit peste măsură, a învățat într-un ritm infernal, îndârjit şi de o notă mai mică pe care o obținuse, după părerea lui pe nedrept, la un examen. "Nu se poate, trebuie să iau zece!" îşi spune el. "Am învățat tocmai cu gândul ăsta: să iau zece. Şi **ştiu** că sunt în stare să îl iau. Oricât de agitat sunt, am puterea şi cunoştințele cu care să obțin ceea ce vreau! Restul colegilor - e treaba lor ce fac..."

Se mai linişteşte puțin, mai ales că şi "9" ar fi bun. Numai că mai bine luptă direct pentru zece, ca să scape de emoții la mărirea de notă din toamnă, mai ales că e şi proverbul că "dacă ținteşti luna s-ar putea să dobori un vultur, iar dacă ținteşti un vultur s-ar putea să nimereşti o piatră".

Băiatul reciteşte nişte cursuri pe care nu apucase să le repete aşa cum dorea. Dar nu prea are răgaz să se concentreze, că un zvon ajunge la el, preluat cu groază de colegii lui: până acum "au picat" numai cei care aveau toate examenele luate! Într-o clipă realizează că şi el era în aceeaşi situație. dar... parcă se hotărâse altceva decât să se lase influențat de zvonuri, nu? Aşa încât, atunci când colega lui, Andreea, tot "integralistă", a început să se întrebe cu disperare "ce ne facem, fraților?", a răspuns un calm nefiresc: "Ce să facem? Intrăm în sală şi luăm **zece**. Tu nu vezi că nimeni din grupa noastră nu a luat până acum? Trebuie să ia cineva..."

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Colega face ochii mari: "Cum poți să spui așa, când se pică pe capete? Şi tu eşti integralist. Tu nu-ți dai seama ce te aşteaptă?". "Fraților, pică băieții pe rupte! Fetele - note mai mici, dar trec totuşi", anunță un băiat cu o voce tunătoare. "Al doilea criteriu pe care îl îndeplinesc, dacă e să mă iau după ce se vorbeşte", gândeşte băiatul. "Băieții îmbrăcați **elegant**!", punctează cineva. Şi se grăbeşte să argumenteze: "Nu vedeți că toți care au picat au venit "la patru ace" la examen?" Rumoarea creşte, toți aprobând tacit cele spuse. "Da, clar de tot. Dar ce nu i-o fi plăcând, că ei îi plăcea să te vadă îmbrăcat ca lumea?...". "Al treilea criteriu..." apucă să mai gândească băiatul, că se mai zvoni ceva: "La celelalte grupe i-a picat pe toți băieții care aveau părul lung! Pe care cum îl vedea, îl zăpăcea". "Mda, al patrulea", se gândi băiatul, observând pe cei din jur cum se uitau cam ciudat la părul său destul de lung, dar pe care nu îl tunsese pentru că i se spunea că îi stă bine, mai ales când e pieptănat. "Băiatu', ai cam încurcat-o", îi şopteşte un coleg de grupă. "Te cam încadrezi în toate", continuă acesta. "Mai stai sau vii direct la toamnă?". "Bă, bagă la cap ce îți spun", se enervează băiatul, "țin să te anunț că eu am venit ca să iau azi zece. Uite, intrăm amândoi, unul după altul, în sală. Care ia mai puțin dă o ladă de bere. Ce zici? Că văd că astăzi eşti tare şmecher...". "Nu, nu fac pariuri cu tine, că tu ai fi în stare să iei zece", bătu în retragere colegul. "Da' chiar, de ce nu intri?" interveni şi Andreea. " Tu te descurci la examene, te ştie profa de la seminarii...". "Dar de ce nu intri **tu**?" îi răspunse băiatul colegei. "Şi pe tine te ştie de la seminarii, cu fetele nu are nimic... De ce nu intri?". "Nu intru, pentru că eu oricum pic...", răspunse fata supărată." Cum să pici? De câte ori ai repetat cursul?" "De trei ori..."."De trei ori **în sesiune,** preciză băiatul. Şi de încă două ori înainte, nu?". "Da...". "Şi atunci cum poți să spui că pici? Păi atunci, ce să mai zic eu, care am văzut cursurile pentru prima oară de abia în sesiune?". "Da, dar tu te descurci... Eu degeaba intru, că pic. Uite, poftim, intru, dar pic", se hotărî ea. "Atunci poți să nu mai intri", o avertizează băiatul, "îți spun eu că pici. Mă rog, hai, intră, că intru şi eu după tine. Oricum, eu vreau să iau zece şi o să-ți arăt că o să iau, chiar dacă nu ştiu cât ştii tu". "Tu poți...", replică sfârşită fata, şi intră în examen...

– Horațiu Sasu –

Deznodământul? Fata ratează examenul, iar băiatul primeşte nota 9, pentru că avusese o mică scăpare la primul subiect...

Concluziile? Să le tragă fiecare şi să le aplice când va fi cazul...

Şi, aduc aminte, cazul e absolut real.

ÎN LOC DE BUN- RĂMAS

Iată că a venit timpul să ridicăm fruntea, senini în drumul spre succes. Mi-a făcut plăcere să văd că te interesează modul în care poţi să rezolvi elegant diversele probleme pe care ţi le ridică un examen, de orice natură ar fi acesta. Şi îmi place să văd în tine un om care nu se lasă dus de val, ci îşi croieşte propria soartă, aşa cum îşi doreşte[15], aşa cum visează el. Nimeni nu se naşte predestinat să fie victorios, nimeni nu se naşte să stea o viaţă în umbră.

---

[15] Tot în **"Lumina minţii prin credinţă – Tinerii în faţa examenelor"** arătam într-un capitol despre **"Cine va primi ceea ce îşi doreşte":** *"Răspunsul la întrebarea de mai sus îi frământă pe mulţi, căci mulţi se întreabă în sufletul lor: "Oare pot eu să primesc ceea ce cer?". Este, din păcate, o atitudine care oglindeşte necredinţă - iar despre necredinţa în rugăciune vom vorbi imediat - în condiţiile în care răspunsul ni-l dă însuşi Iisus: "Căci orişicine cere ia; cel care caută află şi celui care bate i se va deschide". Şi să ne mai amintim că tot Domnul Iisus a spus: "Nu au trebuinţă de doctor cei sănătoşi, ci cei bolnavi" - nu au trebuinţă de ajutor cei puternici, ci cei slabi. Rugându-te, orişicine ai fi şi oricât de păcătos, Dumnezeu Se apleacă asupra ta, te mângâie şi te ajută.*

Oare să fie totul chiar aşa de uşor?"

Şi apoi întrebam: "**Să ţi se îndeplinească dorinţele cât ai bate din palme?".** *"NU. Aici e poarta care desparte pe cei care primesc ajutorul Domnului de cei care nu îl pot primi. Iar această poartă este* ***CREDINŢA.*** *Ai credinţă? Atunci nimic nu-ţi poate sta în cale. Nu ai credinţă? Atunci degeaba bolboroseşti câteva cuvinte pe care le crezi rugăciune, pentru că Dumnezeu rar se coboară să îţi îndeplinească cât ai bate din palme orice dorinţă".*

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Destinul ni-l clădim noi, oamenii, prin tot ceea ce facem cu calitățile şi defectele pe care le-am primit atunci când ne-am născut, precum şi cu cele pe care le-am dobândit ulterior. Viața noastră nu e determinată de o Soartă pe care trebuie să o acceptăm pasivi, ca pe o fatalitate. E ghidată înspre bine de Cineva care, acolo sus, ne iubeşte, dar avem un liber-arbitru şi suntem datori să ne formăm, prin experiențe, prin căderi şi ridicări, discernământul necesar ca să vedem dacă ceea ce ne dorim e bine pentru noi, dacă facem ce trebuie şi dacă, acolo unde nu mai putem, cerem - Cui trebuie - să ne ajute mai departe. Chiar dacă acceptăm că viața noastră e stabilită sub anumite aspecte, ajungem de multe ori în viață, fără să ne dăm seama, la răscruci de destin unde ni se lasă libertatea de a alege calea pe care vom merge un timp de acum înainte. Asta până la viitoarea răscruce... unde vom fi din nou invitați să alegem, iar noi facem aceasta uneori fără a şti prea bine *de ce* luăm o anumită decizie...

Modul în care alegi să îți modelezi perioada cea mai fecundă a vieții - adolescența şi tinerețea - ar putea fi o răscruce de destin şi o alegere ale cărei efecte să le simți până în ultima clipă a vieții. Dacă **acum**, cât eşti tânăr, când în față ți se deschid cele mai frumoase zări, nu vrei să înțelegi că totul depinde de tine, când o să mai înțelegi? Poate când adevăratele probleme ale vieții te vor asalta din toate părțile?

Dacă acum nu vrei să îți cureți sufletul tânăr de otrava numită teamă, când crezi că mai poți face aşa ceva? Poate mai târziu, dar prețul va fi foarte greu...

De aceea, te asigur că aşa cum ai abordat examenele din liceu sau din facultate, aşa o să abordezi şi examenele - mult mai dure - pe care ți le pune în față viața. Pentru cei care vor să se călească în focul examenelor şi care în cele din urmă vor şti să îngenuncheze neprevăzutul, lumea e deschisă cu tot ce are ea mai bun. Pentru cei care trăiesc însă orice sesiune cu

– **Horațiu Sasu** –

groază, pentru cei care nu ştiu cum să se folosească de succesul obținut sau să elimine consecințele unui eşec de moment, viața s-ar putea să îşi închidă porțile. Pentru că un astfel de om temător **nu merită** nici măcar să se apropie de darurile pe care Viața i le-ar fi dat bucuroasă, dacă ar fi avut curajul să creadă în ele.

Soluția? Luptă! Te rog să îmi permiți ca în următoarele pagini să facem o recapitulare (pentru unii) a ceea ce ai de făcut sau o prezentare a jaloanelor spre succesul tău.

Te las, acum, prieten drag, să te gândeşti în linişte la tot ceea ce ai aflat în paginile acestui curs. Poate că o să ne întâlnim pe coridoarele vreunui liceu, poate că o să trăim împreună emoțiile unui examen de bacalaureat sau poate că o să ne bucurăm amândoi de succesul pe care l-ai avut la examenul de admitere ori la doctorat. Te voi însoți poate cu privirea atunci când o să intri într-un examen de sesiune şi te voi aştepta să ieşi triumfător, nebun de fericire chiar, şi să îmi spui că nimic nu e imposibil pe lumea aceasta. Mă voi gândi mereu la tine pentru că tu ai darul cel mai frumos din lume: TINEREȚEA, darul lui Dumnezeu şi izvorul zborului spre mereu mai sus.

Izvorul zborului spre mereu mai sus...

Sper să ne întâlnim cândva. Sper să ne întâlnim şi să văd în tine un om adevărat.

Mi-ar face atât de mare plăcere...

-----00000 00000 00000-----

– Horațiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

În această parte sunt explicate pe larg (aproape 200 de pagini A4) tehnicile de memorare.

De la primul semn pe caiet sau pe curs, trecând prin memorarea de cel puțin două ori mai rapidă decât credeai că se poate și până la repetarea în forță, care te va uimi chiar și pe tine de cât de ușoară poate fi.

– Știi că adesea faci chiar primul pas greșit? E vorba de modul în care iei notele de curs. Învață să iei note de curs care să te ajute să câștigi și un job într-o multinațională! (cu exemple concrete)

– La intrarea în facultate tu îți alegi concurența reală. Știai? Și tot tu stabilești dacă iei bursă sau nu, iar nu profesorul sau „norocul”.

– Știi o cale simplă spre a fi sigur pe nota ta? (o găsești în subcapitolul **„În anticamera succesului”**).

– Află si rețeta prin care să te prezinți la examen încrezător că o să știi 120% din ceea ce ți se va cere.

– Cauți o metodă pentru un bun început? Eu am aplicat-o seara, pentru randament dublu dimineața. Durează o oră și îți adaugă alte patru ore la ziua următoare. Iar reținerea e mult mai bună.

– Horațiu Sasu –

– există o metodă, uşor de aplicat, cu o eficiență de 1,5-2 ori mai mare decât în cazul învățării obişnuite

– Ce culori favorizează viteza de învățare? Cum să faci să nu te încurci singur? Iată întrebări la care răspunde acest capitol. Cu exemple şi anti-exemple!

– „Coduri" mai mult sau mai puțin secrete sintetizate din experiența altora pentru ca la o simplă privire asupra paginii să îți revină în cap toată informația, ordonată şi sintetizată.

– „Ce este schema? Chiar foloseşte la ceva?" Nu numai cã foloseşte, dar o schemã incorectã te condamnã la nesiguranţã în timpul examenului. Ai exemple clare, şi variante pornind de la acelaşi text, despre cum sã te ajuți singur sã nu mai tremuri la examen.

– Deşteaptă toate colţurile memoriei! Promisiunea trăiniciei, bizarerii care te fac să reţii perfect, ce spune experienţa altora... toate într-un singur capitol, pornind de la fapte reale!

– Foloseşte „scurtături", şi legături pentru a-ți aduce aminte peste ani, instantaneu, de ceea ce ai nevoie!

- Există vreo metodă infailibilă ca să opreşti mersul accelerat al timpului? Există. O găseşti în subcapitolul **„Nu-mi dau seama cum trece timpul! Cum să fac să treacă mai încet?"**

- Forma cea mai eficientă de repetare: comasarea sau eşalonarea? (ce-i aia?)

- Cât de mult nu e prea mult? Aici afli **de ce** unii care au repetat se trezesc **la examen că nu mai ştiu nimic.**

- Înveți prea mult, înveți prea puțin? De unde ştii?

- La ce intervale repetăm pentru a avea eficiența maximă?

- Poţi afla o metodã a aşilor învățării, uşoarã, dar care te solicitã mai mult decât un examen – tocmai pentru ca la examen sã fii expert!

AI FĂCUT PASUL SPRE SUCCES ????

Descarcă de pe site (dacă nu ai făcut-o deja) ghidul **GRATUIT „Secretele învăţării corecte şi rapide".** Află urgent ce fac cei ce reuşesc mereu la examene!

www.succes-examene.asconet.ro

– Horaţiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

-----00000 00000 00000-----

Intră în scenă tot ceea ce ține de sufletul tău și de împrejurările exterioare pentru ca învățarea să fie exact așa cum o visezi: plăcută, lină și eficientă.
Tehnicile de memorare sunt necesare, iar dacă nu le cunoști îți irosești timpul și tremuri în examen.
Dar nu sunt suficiente.
Subtilități care îți pot scăpa, deși sunt la îndemâna oricui, te pot conduce la agonie sau la extaz.
Tu unde vrei să ajungi?

ÎNTREBĂRI LA CARE DĂM RĂSPUNS

- Banala cameră de învățat te poate stimula prin mici trucuri sau îți poate înnoda mintea, dacă nu faci ce trebuie.

– Află câteva metode plăcute ca să faci din învățare o destindere (ce-am zis, Doamne!).

– Aici mai ai și „Soluția când se prăbușește totul”.

– Horațiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

– Ce faci ca să nu ajungi în criză de timp în pregătirea pentru orice examen.

– Afla o tehnică de excepție pentru a-ți programa succesul.

– Ce poți să faci când apar situații mai ciudate din familie (ignorare, lipsă de sprijin, descurajare, certuri)? Nimic altceva decât să îți creezi mediul perfect de învățare în mijlocul vacarmului. Tehnici la îndemână... dacă vrei.

– „Eu învăţ mai bine noaptea" – realitate sau impresie?

– Lipsa somnului înainte de examene m-a ajutat să le trec cu brio. Află cum oboseala scade... dormind mai puțin (o idee prelucrată după un best seller mondial), de ce este somnul un ajutor al memoriei şi cum să obții victoria totală asupra oboselii

– Găseşti un remediu natural la îndemâna oricui şi un alt remediu prin care să învingi oboseala de dimineață (cea după o noapte cu prea puține ore dormite).

– Cum îți poți (din) nou dubla viteza de învățare, care sunt orele cele mai potrivite pentru odihna de noapte şi încă un mit dărâmat te vor ajuta să fii fresh după o întreagă sesiune (de admitere sau de facultate).

– Destinde-ţi nervii printr-o metodă care suplineşte 4 ore de somn!

– Sfârşitul încununează opera. Află cum să nu strici munca de până acum.

– Horațiu Sasu –

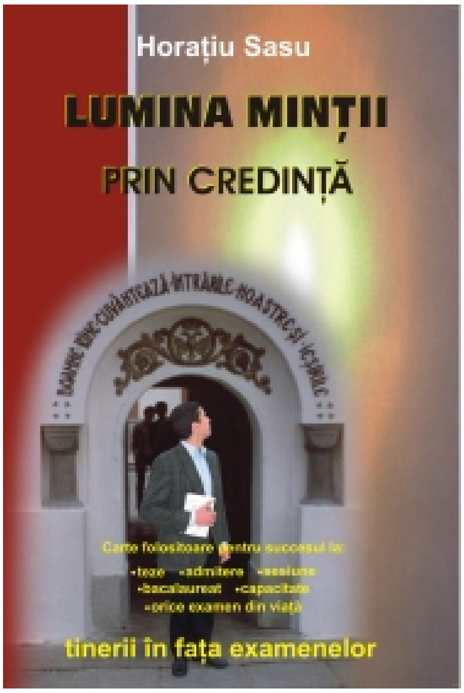
SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Examenele vin, cu întrebări în suflet... şi de ce să fie numai alţii care să cunoască cum să facă să reuşească de fiecare dată la un examen?

AFLĂ ÎNCĂ UN MOD PRIN CARE SĂ REUŞEŞTI MAI UŞOR!

Mulţi consideră învăţarea ca un act exclusiv mecanic, de tipul reacţiei chimice, în care se amestecă doi compuşi spre a se obţine rezultatul dorit. E adevărat, calea nu e rea: ca să ştii, trebuie neapărat să pui mâna pe carte, să înveţi, să repeţi, să revii asupra capitolelor grele şi aşa mai departe. Este deci necesar să faci eforturi de întipărire, reţinere şi reactualizare. Toate acestea le-ai aflat din **"Arta de a învăţa"**.(**prezentare**)

Dar este suficient pentru a fi sigur pe nota ta?

Da, e suficient ca să spui că **ai şanse -** mai mari sau mai mici**,** dar de la "s-ar putea" şi până la "sigur" e o cale lungă.

Mulţi nu sunt în stare să depăşească momentul "s-ar putea" şi să păşească spre "sigur".

Dimpotrivă, cei pentru care a învăţa este sinonim cu a reuşi se deosebesc de colegii sau de contracandidaţii lor prin aceea că pentru obţinerea rezultatului dorit ei nu stau ca reacţia - uneori foarte lentă - să se producă în timp. Ei introduc în amestecul iniţial de substanţe – format din învăţare corectă, repetare, voinţă, învingerea îngrijorării şi a emoţiilor - încă una, numită **catalizator**, care, pe lângă că nu se consumă, are rolul extraordinar de a mări de câteva ori viteza de reacţie şi deci de a asigura obţinerea aceluiaşi rezultat **de câteva ori mai repede.** Şi

la sfârşit îl găseşti neschimbat în aceeaşi cantitate, gata să ajute iar şi iar.

Despre astfel de catalizatori se vorbeşte în numeroase cărţi I-ai aflat din cursul care îi tratează pe îndelete, ca să vezi cum să creşti viteza de învăţare (**"Arta de a învăţa"** – partea I şi partea a II-a - **prezentare**). Ştii cum să îţi "programezi" succesul şi cum să îţi urmezi drumul spre ţintă din cursul care tratează **Secretele succesului în examene (prezentare)**.

> Toate au rolul de a apropia un rezultat altminteri greu de anticipat cu siguranţă în condiţiile unei concurenţe acerbe sau ale unor examene de facultate extrem de dificile. **Sunt căile prin care să atragi succesul mai sigur şi cu efort mai mic.** Sunt catalizatorii învăţării, iar cine îi stăpâneşte are succese "inexplicabile" în competiţia cu alţii (te-ai convins deja?).
>
> Acum, alături de aceşti catalizatori, există unul, mai puternic decât toate: **credinţa în Dumnezeu.**

CAUTĂ *LUMINA MINŢII* CA SĂ VEZI DIFERENŢA!

Slabele noastre puteri omeneşti ne lasă. Nu ne ajută ce e în stânga, nici ce e în dreapta. Ce e în spate a trecut, ce e în faţă ne înspăimântă şi ne doboară. Mai e un singur loc unde să privim. În sus.

Acolo e nădejdea. Dumnezeu e milostiv, e gata să ne dea cele de trebuinţă, dar trebuie acel grăunte de muştar care să mute munţii neliniştilor noastre. Ceri, dar fără să crezi? Ceri la nimereală, doar-doar…?

Şi ce primeşti?

Iată ce îţi arăt în "Lumina minţii prin credinţă":

- Ce stă în puterea ta să faci ca să se îndeplinească promisiunea "cere şi ţi se va da"

– Horaţiu Sasu –

- Care e calea prin care, rugându-te, vei primi ajutor la examene?
- **Cum CRED cei care sunt mereu ajutaţi la examene?**
- **Fă-L pe Domnul Hristos coleg de bancă – sau cum spun preoţii "fă-L pe Hristos împreună-lucrător" – crezi că ai mai avea nevoie de ceva?**
- ***Vom dezvolta un pasaj scripturistic despre rezultatele uluitoare pe care le are rugăciunea a doi oameni, făcută corect. Nu e reclamă, ci doar promisiunea lui Dumnezeu.***
- **Nu mai ai putere? Nu mai ai nădejde?** Găseşte exemple care arată clar că putem birui chiar şi în mijlocul celor mai grele probleme: ale învăţării, ale examenului... şi află cum transformi un eşec în succes răsunător
- **Să ai doar credinţă e suficient ca să reuşeşti?** Aşa spun unii. Unde greşesc? Ne spune tot Sf. Scriptură: "Credinţa fără fapte e moartă". Află ce ai de făcut – **pentru că de mii de ani rezultatul e acelaşi**
- **De ce nu primim pe loc răspuns atunci când ne rugăm? Ce avem de făcut ca să mergem liniştiţi la examene?**
- *Ce faci când totul se prăbuşeşte?*
- **Am descoperit o rugăciune care e mereu ascultată şi care deja a avut efecte la elevi şi studenţi care au reuşit la examene zdrobitor de grele. E tot în "Lumina minţii prin Credinţă", ca şi modul în care poţi reuşi cu ajutorul ei**
- **O greşeală pe care o fac mulţi – şi apoi se miră că nu reuşesc (cap. al VIII – lea)**

Caută "Lumina minţii prin credinţă" – în trei ore ţi se vor risipi spaimele.

Găseşti ce să faci ca să fii mereu ajutat acolo unde nu ai putut tu.

În trei ore vei şti ce să faci ca să mergi fără grijă la examen.

170 de pagini pentru liniştea ta.

– Horaţiu Sasu –

SECRETELE SUCCESULUI ÎN EXAMENE

Eu am făcut tot ce se poate pentru a-ţi asigura reuşita.

"Lumina minţii prin credinţă" i-a ajutat pe mulţi, pentru că a fost creată ca să ajute.

Acum numai tu îţi poţi refuza succesul.

Sau poţi fi sigur pe el.

Cum? Găseşti "**Lumina minţii prin credinţă**" de Horațiu Sasu la:

- Librăria *Cartea de Aur,* str. N. Bălcescu nr. 22 Sibiu
- Librăria Asociației Creştin-Ortodoxe "Oastea Domnului", str. Charles Darwin nr. 11, Sibiu, tel. 0269-21.66.77
- E-mail: oasteadomnului@asconet.ro
- Librăria Sophia: www.librariasophia.ro (în limita stocului rămas)
- Site-ul "Cărți ortodoxe" - www.cartiortodoxe.ro (în limita stocului rămas)
- www.rugulaprins.go.ro (pentru zona Făgăraş şi pentru comenzi în sistem "Cartea prin poştă")

P.S. Ai vrea să dăruieşti cartea oricui are nevoie? Unui prieten, unei rude... Îți va mulțumi cu siguranță!

– Horațiu Sasu –